

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Α΄ ΕΠΙΠΕΔΟ

Άσκηση 1. Συμπληρώνω τα κενά με το σωστό τύπο.

___Τη Δευτέρα___ (η Δευτέρα) πήγαμε με 1. _____ (ο Γιάννης) και 2. _____ (η Κατερίνα) 3. σ _____ (η αγορά) και αγοράσαμε μια φάκα για 4. _____ (οι ποντικοί). Όταν γυρίσαμε, βάλουμε 5. _____ (η φάκα) έξω από 6. _____ (η τρύπα) των ποντικών και πιάσαμε δύο-τρεις 7. _____ (ποντικοί). Μετά τους πήραμε και τους βάλουμε 8. σ _____ (η βαλίτσα) που ήταν κάτω από 9. _____ (το κρεβάτι) της θείας μας. Όταν 10. _____ (η θεία) μπήκε στο δωμάτιό της άνοιξε 11. _____ (η βαλίτσα) για να πάρει 12. _____ (η ομπρέλα) της, είδε 13. _____ (οι ποντικοί) και έβαλε 14. _____ (οι φωνές). Τότε έτρεξε αμέσως 15. _____ (ο θεός) μου. Ήταν πολύ θυμωμένος. 16. “_____ (ποιος) το έκανε αυτό;” φώναξε.

1.	1. το Γιάννη	2. ο Γιάννης	3. τον Γιάννη	4. άλλο
2.	1. την Κατερίνα	2. η Κατερίνα	3. τη Κατερίνα	4. άλλο
3.	1. στην αγορά	2. σε αγορά	3. στη αγορά	4. άλλο
4.	1. τους ποντικούς	2. τα ποντίκια	3. το ποντίκι	4. άλλο
5.	1. τη φάκα	2. φάκα	3. την φάκα	4. άλλο
6.	1. την τρύπα	2. η τρύπα	3. τη τρύπα	4. άλλο
7.	1. ποντικούς	2. ποντίκια	3. οι ποντικοί	4. άλλο
8.	1. στη βαλίτσα	2. βαλίτσα	3. στην βαλίτσα	4. άλλο
9.	1. το κρεβάτι	2. κρεβάτι	3. τα κρεβάτια	4. άλλο
10.	1. η θεία	2. τη θεία	3. της θείας	4. άλλο
11.	1. τη βαλίτσα	2. η βαλίτσα	3. την βαλίτσα	4. άλλο
12.	1. την ομπρέλα	2. η ομπρέλα	3. τη ομπρέλα	4. άλλο
13.	1. τους ποντικούς	2. τα ποντίκια	3. το ποντίκι	4. άλλο
14.	1. τις φωνές	2. φωνές	3. οι φωνές	4. άλλο
15.	1. ο θεός/ στο θείο	2. το θείο	3. τον θείο	4. άλλο
16.	1. ποιος	2. ποιο	3. ποιοι	4. άλλο

Επεξήγηση απαντήσεων:

1 → σωστή πτώση

2 → λάθος στην πτώση (κυρίως ονομαστική) ή στο γένος. Παράλειψη άρθρου.

3 → λάθος στην πτώση ή στον αριθμό ή στην προσθήκη / παράλειψη του τελικού -ν

4 → άλλο: λάθη ως προς τη συμφωνία άρθρου – ουσιαστικού, λάθη στο σχηματισμό, άσχετοι τύποι

1. Μορφολογία ουσιαστικών στην αιτιατική

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	14 25,0%	11 7,0%		25 9,9%
1	1 1,8%	2 1,3%		3 1,2%
2	1 1,8%	4 2,5%		5 2,0%
3	1 1,8%	6 3,8%		7 2,8%
4	3 5,4%	5 3,2%		8 3,2%
5	1 1,8%	7 4,4%		8 3,2%
6	6 10,7%	10 6,3%		16 6,3%
7	3 5,4%	9 5,7%		12 4,8%
8	5 8,9%	17 10,8%		22 8,7%
9	9 16,1%	19 12,0%		28 11,1%
10		17 10,8%		17 6,7%
11	1 1,8%	19 12,0%	1 2,6%	21 8,3%
12	4 7,1%	14 8,9%	11 28,9%	29 11,5%
13	2 3,6%	4 2,5%	8 21,1%	14 5,6%
14	4 7,1%	5 3,2%	3 7,9%	12 4,8%
15	1 1,8%	5 3,2%	7 18,4%	13 5,2%
16		4 2,5%	8 21,1%	12 4,8%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Η πρώτη από τις διαγνωστικές ασκήσεις εξετάζει το μορφολογικό σχηματισμό της αιτιατικής ενικού και πληθυντικού¹ συγχρόνηστων ουσιαστικών εντός κειμένου. Συγκεκριμένα,

¹ Ας σημειωθεί ότι 4 από τα 16 κενά της άσκησης έπρεπε να συμπληρωθούν με τη λέξη της παρένθεσης στην ονομαστική ενικού. Οι περιπτώσεις αυτές δε θα μας απασχολήσουν, αφενός διότι δε διαφοροποιείται μορφολογικά ο ζητούμενος τύπος από αυτόν της παρένθεσης και αφετέρου διότι τα

συμπεριλαμβάνονται αρσενικά σε *-ης*, θηλυκά σε *-α* και ουδέτερα σε *-ι*. Συντακτικά, η αιτιατική αποτελεί συμπλήρωμα ρήματος (στα παραδείγματα **5**, **7**, **11**, **12** και **13**) ή συμπλήρωμα πρόθεσης (στα παραδείγματα **1**, **2**, **3**, **6**, **8** και **9**).

Από τους 214 μαθητές μόνο οι 10, δηλαδή το 4,7%, συμπλήρωσαν σωστά και τους 16 τύπους της άσκησης, ενώ πολύ κοντά στο άριστα βρίσκονται 7 (3,3%) και 12 (5,6%) μαθητές που συμπλήρωσαν σωστά τους 15 και 14 τύπους αντίστοιχα. Συμψηφίζοντας τα ποσοστά των μαθητών αυτών συμπεραίνουμε ότι το συνολικό ποσοστό επιτυχίας στην άσκηση αυτή είναι αρκετά χαμηλό (13,6%). Παρατηρούμε, επίσης, ότι το 11,2% των μαθητών απέτυχε εντελώς, δε έδωσε δηλαδή καμία σωστή απάντηση. Σε γενικές γραμμές πάντως η πλειοψηφία των μαθητών (περίπου το 46,2%) συγκεντρώνεται στη βάση και λίγο πάνω από αυτή, αφού απάντησε σωστά σε 8 έως 12 παραδείγματα της άσκησης.

Ωστόσο, διαφορετική είναι η εικόνα των αποτελεσμάτων που προέκυψαν ανά παράδειγμα, όπου το ποσοστό επιτυχίας εμφανίζεται πολύ υψηλό συγκριτικά με τα ποσοστά της συνολικής επίδοσης των μαθητών. Τα αυξημένα ποσοστά πιθανόν οφείλονται είτε στο καταληκτικό στοιχείο είτε στη σημασία της λέξης στην παρένθεση. Για παράδειγμα, υψηλό ποσοστό επιτυχόντων εμφανίζουν τα **1** και **2** (72,4% και 79,6% αντίστοιχα), τα οποία αποτελούν συχνόχρηστα κύρια ονόματα (*Γιάννης*, *Κατερίνα*) και είναι πιθανόν γνωστά στους μαθητές. Σημειώνουμε ότι τα προαναφερθέντα ποσοστά των τύπων **1** και **2** αποτελούν άθροισμα των ποσοστών που έλαβαν οι απαντήσεις *1* και *3*. Η απάντηση *3* (*τον Γιάννη και τη Κατερίνα*) λαμβάνεται ως σωστή όσον αφορά το σχηματισμό της αιτιατικής, ενώ συνιστά λάθος όσον αφορά την παρουσία – απουσία του τελικού *-ν*. Όπως διαπιστώσαμε από τα αποτελέσματα που προέκυψαν στα **1**, **2**, **3**, **5**, **6**, **8**, **11**, **12**, οι μαθητές δε γνωρίζουν τους κανόνες που καθορίζουν τη διατήρηση ή την αποβολή του τελικού *-ν*, καθώς η απάντηση *3* (λάθος όσον αφορά το τελικό *-ν*) παρουσιάζει αυξημένα ποσοστά. Για παράδειγμα, στο παράδειγμα **11** η απάντηση *1* (*στη βαλίτσα*) συγκεντρώνει το 52,6% ενώ η απάντηση *3* (*στην βαλίτσα*) το 30,1%. Σε γενικές γραμμές παρατηρήσαμε ότι είναι συχνότερη η εμφάνιση λάθους σε περιπτώσεις που το τελικό *-ν* θα πρέπει κανονικά να απουσιάζει, γεγονός που σημαίνει ότι οι μαθητές απλώς το προσθέτουν αδιακρίτως.

Τέλος, στα παραδείγματα **4** και **7** η απάντηση *2* έλαβε πολύ υψηλότερα ποσοστά (**4** → *τα ποντίκια*: 29,1% και **7** → *ποντικούς*: 33%) από την απάντηση *1*, δηλαδή το σωστό τύπο. Φαίνεται πως οι αλλόγλωσσοι μαθητές προτίμησαν τον τύπο (*τα*) *ποντίκια*, διότι προφανώς τους είναι περισσότερο οικείος από τον τύπο (*τους*) *ποντικούς*, που ζητούσε η άσκηση. Η τάση συμπλήρωσης με τον επικρατέστερο στην καθημερινή ομιλία τύπο επιβεβαιώνεται και από τις απαντήσεις των ελληνόφωνων, οι οποίοι στην πλειονότητά τους προτίμησαν να

παραδείγματα ονομαστικής είναι λίγα και δεν εξυπηρετούν τους σκοπούς μιας στατιστικής ανάλυσης. Συνυπολογίζονται, ωστόσο, στη συνολική επίδοση της άσκησης.

συμπληρώσουν το κενό με τον επικρατέστερο τύπο (**4** → *τα ποντίκια*: 55,3%), αγνοώντας τη λέξη της παρένθεσης.

Άσκηση 2. Συμπληρώνω τα κενά με τις λέξεις από την παρένθεση στον κατάλληλο τύπο.

Η Γκρατσιέλα ήταν μια πεντάμορφη (πεντάμορφος) γάτα Αγκύρας που την είχα γνωρίσει κατά έναν 1. _____ (περίεργος) τρόπο, χάρη δηλαδή σ' ένα ποντίκι που το λέγανε Τζαμπατζίκο. Κυνηγώντας το ποντίκι αυτό την είχα πρωτοδεί 2. _____ (ξαπλωμένος) ανάμεσα στις ανεμώνες να τρίβεται με τη 3. _____ (ρόδινος) γλώσσα της. Τι 4. _____ (ονειρεμένος) γάτα ήταν 5. _____ (αυτός)! Τι μάτια! Τι 6. _____ (κατάλευκος) τρίχωμα! Τι 7. _____ (φουντωτός) ουρά! Την αγάπησα με τα σωστά μου. Γι' αυτό από τότε χρωστούσα αιώνια ευγνωμοσύνη στον Τσαμπατζίκο και όχι μόνο δεν τον κυνηγούσα, αλλά είχαμε πιάσει και 8. _____ (στενός) φιλίες.

Ευγένιος Τριβιζάς, *Η τελευταία μαύρη γάτα*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2001 (με αλλαγές)

1.	1. <i>περίεργο</i>	2. <i>περίεργος</i>	3. <i>περίεργη</i>	4. <i>άλλο</i>
2.	1. <i>ξαπλωμένη</i>	2. <i>ξαπλωμένος</i>	3. <i>ξαπλωμένο</i>	4. <i>άλλο</i>
3.	1. <i>ρόδινη</i>	2. <i>ρόδινος</i>	3. <i>ρόδινα</i>	4. <i>άλλο</i>
4.	1. <i>ονειρεμένη</i>	2. <i>ονειρεμένος</i>	3. <i>ονειρεμένα</i>	4. <i>άλλο</i>
5.	1. <i>αυτή</i>	2. <i>αυτός</i>	3. <i>αυτό</i>	4. <i>άλλο</i>
6.	1. <i>κατάλευκο</i>	2. <i>κατάλευκος</i>	3. <i>κατάλευκα</i>	4. <i>άλλο</i>
7.	1. <i>φουντωτή</i>	2. <i>φουντωτός</i>	3. <i>φουντωτά</i>	4. <i>άλλο</i>
8.	1. <i>στενές</i>	2. <i>στενός</i>	3. <i>στενή</i>	4. <i>άλλο</i>

Επεξήγηση απαντήσεων:

- 1 → σωστός τύπος
 2 → αντιγραφή του τύπου της παρένθεσης
 3 → λάθος στην συμφωνία
 4 → άλλο: άλλα λάθη στο σχηματισμό, άσχετοι τύποι

2. Συμφωνία επιθέτων / μετοχών με ουσιαστικά

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	16 28,6%	13 8,2%	1 2,6%	30 11,9%
1	2 3,6%	4 2,5%		6 2,4%
2	4 7,1%	9 5,7%		13 5,2%
3	8 14,3%	13 8,2%		21 8,3%
4	2 3,6%	15 9,5%	1 2,6%	18 7,1%
5	9 16,1%	30 19,0%		39 15,5%
6	3 5,4%	28 17,7%		31 12,3%
7	7 12,5%	27 17,1%		34 13,5%
8	5 8,9%	19 12,0%	36 94,7%	60 23,8%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Η άσκηση αυτή ελέγχει το συντακτικό φαινόμενο της συμφωνίας μεταξύ επιθέτου και ουσιαστικού εντός κειμένου και σε περιπτώσεις που το επίθετο λειτουργεί ως επιθετικός, κατηγορηματικός προσδιορισμός ή ως κατηγορούμενο του αντικειμένου. Ταυτόχρονα, ελέγχεται η γνώση του κλιτικού συστήματος επιθέτων με βασικά για τα Ν.Ε. καταληκτικά στοιχεία. Έτσι, τα επίθετα που περιλαμβάνει η άσκηση ανήκουν στα -ος, -η, -ο εστιάζοντας κυρίως στο σχηματισμό των τριών γενών στον ενικό αριθμό.

Από τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης δεν προκύπτει σαφής ένδειξη για το βαθμό κατάκτησης της μορφολογίας των επιθέτων και των κανόνων συμφωνίας μεταξύ των συστατικών της Ονοματικής Φράσης. Οι απαντήσεις των μαθητών κατανέμονται σχεδόν ισόποσα σε όλες τις βαθμίδες της κλίμακας που διαμορφώνεται (0-8 σωστές απαντήσεις). Ενδεικτικά, το 11,2% των μαθητών άριστευσε, το 15,9% έδωσε 7 στις 8 σωστές απαντήσεις, το 14,5% 6 στις 8, ενώ το 13,6% του συμμετασχόντων δεν έδωσε καμία σωστή απάντηση.

Όσον αφορά τα ποσοστά που προέκυψαν ανά παράδειγμα, υψηλότερη επίδοση σημειώθηκε στο **1** (*περίεργο*: 72,8%), πιθανόν γιατί οι συμμετάσχοντες καθοδηγήθηκαν από το καταληκτικό στοιχείο του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού. Επίσης, τα ποσοστά επιτυχίας είναι υψηλά στα παραδείγματα **3** (*ρόδινη*: 68,7%), **4** (*ονειρεμένη*: 69,2%), **5** (*αυτή*: 75,5%) και **7** (*φουντωτή*: 66%), όπου απαιτείται η συμπλήρωση με το επίθετο της παρένθεσης στο θηλυκό γένος. Πιθανόν η επιτυχής εφαρμογή του μορφήματος -η να οφείλεται εν μέρει σε αντιγραφή της κατάληξης του θηλυκού από το λυμένο παράδειγμα. Η εξήγηση αυτή ενισχύεται και από τα χαμηλά ποσοστά επιτυχόντων στο παράδειγμα **6** (*κατάλευκο*: 39%), όπου σχετικά συχνή ήταν η εμφάνιση του τύπου *κατάλευκη* (11,8%). Αυτό, ωστόσο, δεν αποκλείει την περίπτωση οι αλλόγλωσσοι μαθητές να γνωρίζουν την κατάληξη -η του θηλυκού εξαιτίας της βασικότητάς της και κατά συνέπεια να μπορούν να την εφαρμόζουν είτε σε άγνωστα σημασιολογικά επίθετα είτε κοντά σε ουσιαστικά γένους θηλυκού με διαφορετικό όμως καταληκτικό μόρφημα, όπως συνέβη στα παραδείγματα **3**, **4** και **7**.

Άσκηση 3. Συμπληρώνω τα κενά με το σωστό τύπο.

- Η μύτη του ελέφαντα (ο ελέφαντας) λέγεται προβοσκίδα.
1. Η μύτη _____ (το κουνούπι) είναι σαν βελόνα.
 2. Η ουρά _____ (ο γάτος) είναι μαύρη.
 3. Η ουρά _____ (η αλεπού) είναι φουντωτή.
 4. Τα φτερά _____ (η πεταλούδα) είναι πολύχρωμα.
 5. Τα φτερά _____ (το χελιδόνι) είναι μαύρα.
 6. Τα αφτιά _____ (η αρκούδα) είναι πολύ μικρά.
 7. Τα αφτιά _____ (το γουρούνι) είναι ροζ.
 8. Τα δόντια _____ (το αγριογούρουνο) είναι κοφτερά, όμως τα δόντια
 9. _____ (η τίγρη) είναι ακόμα πιο κοφτερά!

1.	1. του κουνουπιού	2. το κουνούπι	3. τα κουνούπια	4. του κουνούπι	5. άλλο
2.	1. του γάτου	2. το γάτο	3. της γάτας	4. του γάτος	5. άλλο
3.	1. της αλεπούς	2. την αλεπού	3. η αλεπού	4. της αλεπού	5. άλλο
4.	1. της πεταλούδας	2. την πεταλούδα	3. η πεταλούδα	4. της πεταλούδα	5. άλλο
5.	1. του χελιδονιού	2. το χελιδόνι	3. τα χελιδόνια	4. του χελιδόνι	5. άλλο
6.	1. της αρκούδας	2. την αρκούδα	3. η αρκούδα	4. της αρκούδα	5. άλλο
7.	1. του γουρουνιού	2. το γουρούνι	3. τα γουρούνια	4. του γουρούνι	5. άλλο
8.	1. του αγριογούρουνου	2. το αγριογούρουνο	3. τα αγριογούρουνα	4. του αγριογούρουνο	5. άλλο
9.	1. της τίγρης	2. την τίγρη	3. η τίγρη	4. της τίγρη	5. άλλο

Επεξήγηση απαντήσεων:

- 1 → σωστός τύπος: γενική πτώση
- 2 → λάθος στην πτώση (αιτιατική)
- 3 → λάθος στην πτώση (ονομαστική), στον αριθμό
- 4 → λάθος στην συμφωνία άρθρου – ουσιαστικού
- 5 → άλλο: άλλα λάθη στο σχηματισμό, άσχετοι τύποι

3. Μορφολογία ουσιαστικών στη γενική ενικού

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	21 37,5%	28 17,7%	3 7,9%	52 20,6%
1	3 5,4%	9 5,7%		12 4,8%
2	3 5,4%	5 3,2%		8 3,2%
3	3 5,4%	12 7,6%		15 6,0%
4	4 7,1%	18 11,4%		22 8,7%
5	6 10,7%	19 12,0%		25 9,9%
6	3 5,4%	16 10,1%	1 2,6%	20 7,9%
7	3 5,4%	19 12,0%	4 10,5%	26 10,3%
8	4 7,1%	18 11,4%	11 28,9%	33 13,1%
9	6 10,7%	14 8,9%	19 50,0%	39 15,5%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Στόχος της τρίτης άσκησης είναι να εξετάσει τη γνώση του σχηματισμού της γενικής σε βασικές κλιτικές κατηγορίες ουσιαστικών και συγκεκριμένα στα αρσενικά σε *-ος* στα θηλυκά σε *-α*, *-η*, *-ού* και στα ουδέτερα σε *-ι*, *-ο*, τα οποία επιπλέον ανήκουν σε συγκεκριμένη θεματική περιοχή (*ζώα*). Οι γενικές των προτάσεων της άσκησης προσδιορίζουν ουσιαστικά και πιο συγκεκριμένα λειτουργούν ως γενικές κτητικές.

Η επίδοση στο σύνολο των υπό εξέταση τύπων είναι χαμηλή, αφού μόνο το 9,3% όσων συμπλήρωσαν την άσκηση, άριστευσε έχοντας και τους 9 τύπους σωστούς. Το ποσοστό επιτυχίας των μαθητών που απάντησαν σωστά στους 7 τύπους ανέρχεται στο 10,3%. Το ίδιο ποσοστό αντιστοιχεί και στους μαθητές που απάντησαν επιτυχώς στους 8. Το ποσοστό των συμμετασχόντων που απέτυχαν σε όλους τους τύπους αγγίζει το 22,9% και είναι το υψηλότερο. Πιθανόν το γεγονός αυτό αποτελεί ένδειξη ότι οι μαθητές δεν έχουν ακόμη κατακτήσει πλήρως το κλιτικό σύστημα της γενικής.

Μεγαλύτερη δυσκολία αντιμετώπισαν οι μαθητές στο **3** (*της αλεπούς*), όπου εμφανίστηκε το χαμηλότερο ποσοστό επιτυχίας (40,3%). Η χαμηλή αυτή επίδοση μπορεί να αποδοθεί αφενός στην ανεπαρκή γνώση του ονοματικού κλιτικού συστήματος και αφετέρου

στο καταληκτικό μόρφημα του ουσιαστικού (-ού), το οποίο είναι λιγότερο βασικό σε σχέση με τα θηλυκού γένους ουσιαστικά σε -α και -η. Έτσι, στα παραδείγματα **4**, **6** και **9** τα ποσοστά επιτυχίας είναι ικανοποιητικά (της πεταλούδας: 63,1%, της αρκούδας: 64,2% και της τίγρης: 62,8% αντίστοιχα). Η επιτυχία στα ουδέτερα σε -ι (παραδείγματα **1**, **5** και **7**) κυμαίνεται στο 50%, με χαμηλότερη επίδοση στο παράδειγμα **5** (του χελιδониού: 47,9%, λέξη πιθανόν όχι και τόσο οικεία στους μαθητές). Ας σημειωθεί ότι περαιτέρω δυσκολία θα πρέπει να δημιουργεί ο διαφορετικός τονισμός ονομαστικής-γενικής (κουνούπι-κουνουπιού)². Όσον αφορά τα ουδέτερα σε -ι χαρακτηριστική ήταν η τάση των μαθητών να παράγουν τη γενική με το σωστό άρθρο, χωρίς όμως να εφαρμόζουν και στο ουσιαστικό την αντίστοιχη κατάληξη. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι 59 μαθητές (29,8%) παρήγαγαν στο παράδειγμα **1** τον τύπο *του κουνούπι (απάντηση 4). Τέλος, στο παράδειγμα **2** οι μαθητές έδειξαν υψηλή προτίμηση στον τύπο της γάτας (31,6%), αν και ζητούμενο ήταν η γενική του αρσενικού (του γάτου: 32,1%). Η προτίμηση αυτή αποδίδεται μάλλον στην τάση να χρησιμοποιούμε το θηλυκό για το συγκεκριμένο ζώο, ανεξαρτήτως φυσικού γένους.

² Ας σημειωθεί ότι οι συγκεκριμένοι τύποι εμφανίζονταν συνήθως άτονοι στα γραπτά των μαθητών.

Άσκηση 4. Πώς λέμε αλλιώς το φλιτζάνι για τον καφέ; Γράφω όπως στο παράδειγμα.

φλιτζάνι για το τσάι	_____ φλιτζάνι τσαγιού _____
1. ποτήρι για το νερό	_____
2. ποτήρι για την μπίρα	_____
3. πιάτο για τη σούπα	_____
4. πιάτο για το φαγητό	_____
5. πιατάκι για το φρούτο	_____
6. κουτάλι για τη σούπα	_____
7. κουταλάκι για το γλυκό	_____
8. μπολάκι για το παγωτό	_____

1.	1. ποτήρι νερού	2. ποτήρι νερό	3. άλλο
2.	1. ποτήρι μπίρας	2. ποτήρι μπίρα	3. άλλο
3.	1. πιάτο σούπας	2. πιάτο σούπα	3. άλλο
4.	1. πιάτο φαγητού	2. πιάτο φαγητό	3. άλλο
5.	1. πιατάκι φρούτου	2. πιατάκι φρούτα	3. άλλο
6.	1. κουτάλι σούπας	2. κουτάλι σούπα	3. άλλο
7.	1. κουταλάκι γλυκού	2. κουταλάκι γλυκό	3. άλλο
8.	1. μπολάκι παγωτού	2. μπολάκι παγωτό	3. άλλο

Επεξήγηση απαντήσεων:

- 1 → σωστή πτώση: γενική του σκοπού
 2 → λάθος στην πτώση: αιτιατική του περιεχομένου
 3 → άλλο: λάθη στο σχηματισμό, άσχετοι τύποι

4. Μορφολογία ουσιαστικών στη γενική ενικού

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	21 37,5%	32 20,3%		53 21,0%
1	2 3,6%	10 6,3%		12 4,8%
2	3 5,4%	8 5,1%		11 4,4%
3	2 3,6%	13 8,2%		15 6,0%
4	1 1,8%	15 9,5%		16 6,3%
5	7 12,5%	12 7,6%		19 7,5%
6	2 3,6%	15 9,5%		17 6,7%
7	8 14,3%	18 11,4%	2 5,3%	28 11,1%
8	10 17,9%	35 22,2%	36 94,7%	81 32,1%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Η άσκηση αυτή συμπληρώνει την προηγούμενη, καθώς εξετάζει το σχηματισμό της γενικής σε περιβάλλοντα όπου αυτή προσδιορίζει ουσιαστικά, δηλώνει όμως ιδιότητα. Οι κλιτικές κατηγορίες των ουσιαστικών που περιλαμβάνονται είναι βασικές και συγκεκριμένα τα θηλυκά σε *-α* και τα ουδέτερα σε *-ο*. Σημειώνουμε ότι, όπως και στην προηγούμενη άσκηση, οι λέξεις ανήκουν σε συγκεκριμένο σημασιολογικό πεδίο (*διατροφή*).

Εν αντιθέσει με τις προηγούμενες ασκήσεις, η διασπορά των αποτελεσμάτων είναι μικρότερη και τα ποσοστά κατανέμονται κυρίως στα δύο άκρα της αξιολογικής κλίμακας, δηλαδή στην ελάχιστη και στη μέγιστη βαθμίδα ορθών απαντήσεων. Συγκεκριμένα, το 12,1% και το 21% παρήγαγε σωστά 7 και 8 τύπους αντίστοιχα, ενώ το 24,8% απέτυχε σε όλα τα παραδείγματα.

Από τις δύο κλιτικές κατηγορίες υψηλότερη επίδοση παρατηρείται στο σχηματισμό της γενικής των ουδετέρων σε *-ο*, ένδειξη ότι οι μαθητές έχουν μάλλον κατακτήσει τη συγκεκριμένη κατηγορία ουσιαστικών. Ενδεικτικά, στα παραδείγματα **1** (*νερού*), **4** (*φαγητού*), **7** (*γλυκού*) και **8** (*παγωτού*) τα ποσοστά των επιτυχόντων ανέρχονται σε 69,9%, 65,8%, 60,4% και 59,5% αντίστοιχα. Επιπλέον, οι λέξεις *νερό*, *φαγητό*, *γλυκό* και *παγωτό* είναι ιδιαίτερα συχνόχρηστες στον καθημερινό λόγο, συνεπώς και πιο οικείες στους μαθητές. Πάντως, είναι λιγότερο πιθανόν οι σωστές απαντήσεις να οφείλονται στο παρεχόμενο παράδειγμα (*φλιτζάνι τσαγιού*), κι αυτό γιατί όσοι μαθητές αντέγραψαν τον τύπο αυτό οδηγήθηκαν σε εσφαλμένους τύπους, όπως π.χ. **του νεριού*. Θα πρέπει, ωστόσο, να διευκρινίσουμε τις πιθανές απαντήσεις που εμπεριέχονται στην *απάντηση 3* (*άλλο*). Αναφέραμε ήδη την περίπτωση υπεργενίκευσης της κατάληξης που εμφανίζεται στο λυμένο παράδειγμα (*φλιτζάνι τσαγιού*). Με αυτόν τον τρόπο μπορούν σε ένα βαθμό³ να ερμηνευτούν τα σχετικά υψηλά ποσοστά της *απάντησης 3* στα παραδείγματα **2**, **3** και **6** (43%, 35,2% και 30,9% αντίστοιχα), καθώς αρκετά συχνά εμφανίστηκαν στα γραπτά των μαθητών οι λανθασμένοι τύποι **μπιριού* και **σουπιού*. Πάντως, η προσθήκη της κατάληξης ενός ουδετέρου σε ουσιαστικά γένους θηλυκού ίσως να είναι ενδεικτική της αδυναμίας που έχουν οι συγκεκριμένοι μαθητές να διακρίνουν τα γένη της ελληνικής.

³ Στην *απάντηση άλλο* εμπεριέχεται, επίσης, η ακριβής αντιγραφή της φράσης που οι μαθητές έπρεπε να μετασχηματίσουν (π.χ. *πίατο για τη σούπα*) είτε η συμπλήρωση με εντελώς άσχετους τύπους.

Άσκηση 5. Αλλάζω τις προτάσεις όπως στο παράδειγμα.

Παππούς: Μένω στην Ξάνθη.

_____ Το σπίτι του παππού είναι στην Ξάνθη. _____

1. Γιαγιά: Το καλό μου φόρεμα είναι μεταξωτό.
Το φόρεμα _____ είναι μεταξωτό.
2. Πέτρος: Έχω ένα ωραίο κίτρινο ποδήλατο.
Το ποδήλατο _____ είναι κίτρινο.
3. Μαρία: Τα μαλλιά μου είναι ξανθά.
Τα μαλλιά _____ είναι ξανθά.
4. Γιάννης: Το τηλέφωνό μου είναι 25410 12345.
Το τηλέφωνο _____ είναι το 25410 12345.
5. Αντρέας: Μένω στην Ξάνθη, Δεκελείας 22.
Η διεύθυνση _____ είναι Δεκελείας 22.
6. Ελένη: Ο μπαμπάς μου λέγεται Σπύρος.
Το όνομα του πατέρα _____ είναι Σπύρος.
7. Χασάν: Τα κλειδιά μου είναι πάνω στην πόρτα.
Τα κλειδιά _____ είναι πάνω στην πόρτα.

1.	<i>1. της γιαγιάς</i>	<i>2. τη γιαγιά</i>	<i>3. γιαγιά</i>	<i>4. άλλο</i>
2.	<i>1. του Πέτρου</i>	<i>2. τον Πέτρο</i>	<i>3. Πέτρος</i>	<i>4. άλλο</i>
3.	<i>1. της Μαρίας</i>	<i>2. τη Μαρία</i>	<i>3. Μαρία</i>	<i>4. άλλο</i>
4.	<i>1. του Γιάννη</i>	<i>2. το Γιάννη</i>	<i>3. Γιάννης</i>	<i>4. άλλο</i>
5.	<i>1. του Αντρέα</i>	<i>2. τον Αντρέα</i>	<i>3. Αντρέας</i>	<i>4. άλλο</i>
6.	<i>1. της Ελένης</i>	<i>2. την Ελένη</i>	<i>3. Ελένη</i>	<i>4. άλλο</i>
7.	<i>1. του Χασάν</i>	<i>2. το Χασάν</i>	<i>3. Χασάν</i>	<i>4. άλλο</i>

Επεξήγηση απαντήσεων:

1 → σωστή πτώση: γενική κτητική

2 → λάθος στην πτώση (αιτιατική)

3 → αντιγραφή του άρθρου ονόματος της εκφώνησης

4 → άλλο: λάθη ως προς τη συμφωνία άρθρου – ουσιαστικού, λάθη στο σχηματισμό, άσχετοι τύποι

5. Μορφολογία ονομάτων στη γενική ενικού

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	32 57,1%	41 25,9%	1 2,6%	74 29,4%
1		6 3,8%		6 2,4%
2	2 3,6%	9 5,7%		11 4,4%
3	5 8,9%	9 5,7%	1 2,6%	15 6,0%
4	1 1,8%	8 5,1%		9 3,6%
5		12 7,6%		12 4,8%
6	7 12,5%	30 19,0%	6 15,8%	43 17,1%
7	9 16,1%	43 27,2%	30 78,9%	82 32,5%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Στην άσκηση αυτή οι μαθητές καλούνταν να μετασχηματίσουν τις προτάσεις χρησιμοποιώντας τη γενική κυρίων ονομάτων σε θέση γενικής κτητικής. Μέσω του μετασχηματισμού ελέγχεται η γνώση του καταληκτικού μορφήματος κύριων ονομάτων στη γενική καθώς επίσης και η γνώση μιας βασικής χρήσης της πτώσης αυτής. Σε κάθε πρόταση δίνεται ως εκκίνηση η αρχική λέξη, η οποία οδηγεί το μαθητή στη χρήση της πτώσης. Τα κύρια ονόματα των προτάσεων απαντούν αρκετά συχνά και ανήκουν στις βασικές ονοματικές κατηγορίες των αρσενικών σε *-ος*, *-ης* και *-ας* και των θηλυκών σε *-α* και *-η*, ενώ συμπεριλαμβάνεται και ένα άκλιτο όνομα.

Στη συγκεκριμένη άσκηση τα υψηλότερα ποσοστά εμφανίζονται στα δύο άκρα της αξιολογικής κλίμακας, δηλαδή στο ελάχιστο ή στο μέγιστο της επιτυχίας. Οι μαθητές που φαίνεται να αγνοούν εντελώς το σχηματισμό και τη χρήση της γενικής σε κύρια ονόματα φτάνουν το 34,1%, από τους οποίους οι περισσότεροι είναι τουρκόφωνοι, εφόσον από τους συνολικά 56 τουρκόφωνους συμμετάσχοντες οι 32 (57,1%) σχημάτισαν λανθασμένα όλους τους τύπους της άσκησης. Το συνολικό ποσοστό τουρκόφωνων και πομακόφωνων που σχεδόν αρίστευσαν και απάντησαν στους 6 από τους 7 τύπους φτάνει το 17,3%, ενώ όσοι σχημάτισαν σωστά όλους τους τύπους αγγίζουν το 24,3% των συμμετασχόντων, με τους πομακόφωνους να εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά άριστης επίδοσης.

Κατά την επιμέρους ανάλυση το υψηλότερο ποσοστό επιτυχόντων προέκυψε στο παράδειγμα 7 (του Χασάν: 65,8%). Το υψηλό αυτό ποσοστό επιτυχίας μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι η πρόταση έπρεπε να συμπληρωθεί με κύριο όνομα της τουρκικής, το οποίο παραμένει άκλιτο στα Ν.Ε. και στο οποίο η χρήση του άρθρου αρκεί για την απόδοση της πτώσης. Επίσης, ικανοποιητικά αποτελέσματα εμφανίζονται στα δύο θηλυκά σε -α των παραδειγμάτων 1 (της γιαγιάς: 60,8%) και 3 (της Μαρίας: 61%), και στο αρσενικό σε -ος του παραδείγματος 2 (του Πέτρου: 61,8%). Τα ποσοστά όσον αφορά τη γενική των ονομάτων Γιάννης (4 → του Γιάννη: 59,7%) και Ελένη (6 → της Ελένης: 50,3%) δεν είναι τα αναμενόμενα, αν και τα συγκεκριμένα ανήκουν σε βασικές κλιτικές ομάδες ουσιαστικών και επιπλέον είναι ιδιαίτερα συχνά. Ας σημειωθεί ότι οι μαθητές εμφάνιζαν συχνά την τάση να παράγουν τη γενική του ονόματος με το άρθρο στο σωστό τύπο αλλά το όνομα με το καταληκτικό στοιχείο της ονομαστικής, γεγονός που αποτελεί ένδειξη της αδυναμίας των μαθητών να εφαρμόσουν τους κανόνες συμφωνίας άρθρου και ουσιαστικού. Τέλος, το χαμηλότερο ποσοστό επιτυχόντων εμφανίζεται στο παράδειγμα 5 (του Αντρέα: 47%). Στη συγκεκριμένη περίπτωση αρκετοί μαθητές τοποθέτησαν το άρθρο στη γενική του θηλυκού διατηρώντας το καταληκτικό στοιχείο της ονομαστικής του ονόματος (*της Αντρέας).

Άσκηση 6. Συμπληρώνω τα κενά με το σωστό τύπο.

Τα χρώματα του _____ ουράνιου _____ (ουράνιος) τόξου είναι εφτά.

1. Η τιμή του _____ (κόκκινος) κρασιού ήταν υπερβολική.
2. Ο Ερμής ήταν ένας από τους δώδεκα θεούς της _____ (ελληνικός) μυθολογίας.
3. Τα σχέδια του _____ (Ολυμπιακός) χωριού είναι ήδη έτοιμα.
4. Τα μαλλιά του _____ (μικρός) Πρίγκιπα ήταν ξανθά.
5. Η γεύση της _____ (ελβετικός) σοκολάτας μου αρέσει πολύ.

1.	1. κόκκινου	2. κόκκινος	3. κόκκινο	4. άλλο
2.	1. ελληνικής	2. ελληνικού	3. ελληνική	4. άλλο
3.	1. Ολυμπιακού	2. Ολυμπιακός	3. Ολυμπιακό	4. άλλο
4.	1. μικρού	2. μικρός	3. μικρή	4. άλλο
5.	1. ελβετικής	2. ελβετικού	3. ελβετική	4. άλλο

Επεξήγηση απαντήσεων:

1 → σωστή συμφωνία: γενική πτώση

2 → αντιγραφή του τύπου της παρένθεσης ή του παρεχόμενου παραδείγματος

3 → λάθος στην πτώση (ονομαστική-αιτιατική)

4 → άλλο: άλλα λάθη ως προς τη συμφωνία επιθέτου – ουσιαστικού, άσχετοι τύποι

6. Μορφολογία επιθέτων στη γενική ενικού

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	21 37,5%	21 13,3%		42 16,7%
1	3 5,4%	7 4,4%		10 4,0%
2	5 8,9%	14 8,9%		19 7,5%
3	6 10,7%	29 18,4%		35 13,9%
4	6 10,7%	19 12,0%		25 9,9%
5	15 26,8%	68 43,0%	38 100,0%	121 48,0%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Αποτελεί άσκηση συμπλήρωσης και εξετάζει το σχηματισμό της γενικής του ενικού των επιθέτων σε -ος, -η, -ο και στα τρία γένη. Παράλληλα, ελέγχεται η συμφωνία μεταξύ επιθέτου και προσδιοριζόμενου ουσιαστικού στην πτώση αυτή.

Την άσκηση συμπλήρωσαν 184 περίπου μαθητές από τους συνολικά 214 που συμμετείχαν στην έρευνα. Από αυτούς οι 83, δηλαδή το 38,8%, συμπλήρωσαν με επιτυχία και τους 5 τύπους της άσκησης. Αναλυτικότερα, οι πομακόφωνοι σημείωσαν υψηλότερη επίδοση σε σύγκριση με τους τουρκόφωνους, καθώς από τους πομακόφωνους μαθητές το 43% σχημάτισε σωστά όλους τους τύπους, ενώ από τους τουρκόφωνους το 26,8%. Η σχετική αυτή απόκλιση στο βαθμό επιτυχίας μεταξύ πομακόφωνων και τουρκόφωνων οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι στα πομακικά, σε αντίθεση με τα τουρκικά, τα ονόματα διακρίνονται σε τρία γένη και επιπλέον χρησιμοποιούνται διαφορετικά καταληκτικά μορφήματα για τη δήλωση της γενικής.

Από την ανάλυση ανά πρόταση προέκυψε υψηλότερη η επιτυχία στα παραδείγματα **1** (*κόκκινου*: 76,2%), **3** (*ολυμπιακού*: 86%) και **4** (*μικρού*: 78,9%). Σημειώνουμε, ωστόσο, ότι το καταληκτικό μόρφωμα της γενικής στα συγκεκριμένα επίθετα είναι ίδιο με αυτό του λυμένου παραδείγματος. Επομένως, είναι πιθανόν ορισμένοι μαθητές να σχημάτισαν τους τύπους αυτούς εφαρμόζοντας την κατάληξη από το λυμένο παράδειγμα. Επίσης, στα παραδείγματα **1** και **3** βοηθάει αρκετά και η κατάληξη του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού. Η ερμηνεία αυτή ενισχύεται, αν λάβουμε υπόψη και τα ποσοστά των επιτυχόντων στα παραδείγματα **2** και **5** που είναι χαμηλότερα (*ελληνικής*: 61,3% και *ελβετικής*: 59,1% αντίστοιχα), στα οποία η συμφωνία επιτυγχάνεται, εφόσον το επίθετο σχηματιστεί με τις καταλήξεις του θηλυκού στη γενική ενικού. Η σχετική απόκλιση που εμφανίζουν τα ποσοστά επιτυχίας όσον αφορά το σχηματισμό της γενικής του αρσενικού / ουδετέρου και του θηλυκού που διαφοροποιείται μορφολογικά, δείχνει αφενός ότι οι μαθητές γνωρίζουν και εφαρμόζουν ευκολότερα την κατάληξη *-ου* και αφετέρου ότι δεν έχουν πλήρως κατακτήσει τους κανόνες που καθορίζουν τη συμφωνία μεταξύ των βασικών συστατικών της Ονοματικής Φράσης.

Άσκηση 7. Συμπληρώνω τα κενά και βρίσκω τα γράμματα που λείπουν.

- Χώρα _____ της *Λατινικής Αμερικής* _____ (Λατινική Αμερική)
 K__ΛΟ__ΒΙΑ
1. Πρωτεύουσα _____ (Σαουδική Αραβία)
 Ρ__ΑΝΤ
2. Το χρώμα _____ (πολική αρκούδα)
 Α__Π__Ο
3. Χώρα _____ (Νότια Ευρώπη)
 Ι__Α__ΙΑ
4. Κάτοικος _____ (Βόρειος Πόλος)
 Ε__ΚΙ__ΩΣ
5. Τόσες είναι οι τάξεις _____ (Δημοτικό Σχολείο)
 __Ε__

1.	1. της Σαουδικής Αραβίας	2. Σαουδική Αραβία	3. της Σαουδικής Αραβία	4. Σαουδικής Αραβίας	5. άλλο
2.	1. της πολικής αρκούδας	2. πολική αρκούδα	3. της πολική αρκούδα	4. πολικής αρκούδας	5. άλλο
3.	1. της Νότιας Ευρώπης	2. Νότια Ευρώπη	3. της Νότια Ευρώπη	4. Νότιας Ευρώπης	5. άλλο
4.	1. του Βόρειου Πόλου	2. Βόρειος Πόλος	3. του Βόρειο Πόλο	4. Βόρειου Πόλου	5. άλλο
5.	1. του Δημοτικού Σχολείου	2. Δημοτικό Σχολείο	3. του Δημοτικό Σχολείο	4. Δημοτικού Σχολείου	5. άλλο

Επεξήγηση απαντήσεων:

- 1 → σωστή συμφωνία στη γενική
 2 → αντιγραφή του τύπου της παρένθεσης
 3 → λάθος στην συμφωνία άρθρου και Ονοματικής Φράσης
 4 → άναρθρη ονοματική φράση στη γενική
 5 → άλλο: άλλα λάθη στη συμφωνία ή στο σχηματισμό, άσχετοι τύποι

7. Συμφωνία επιθέτων με ουσιαστικά στη γενική ενικού

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	37 66,1%	70 44,3%	4 10,5%	111 44,0%
1	1 1,8%	10 6,3%	1 2,6%	12 4,8%
2	3 5,4%	14 8,9%	1 2,6%	18 7,1%
3	5 8,9%	16 10,1%		21 8,3%
4	6 10,7%	20 12,7%	3 7,9%	29 11,5%
5	4 7,1%	28 17,7%	29 76,3%	61 24,2%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Η άσκηση αυτή στοχεύει κυρίως στην εξέταση της συμφωνίας επιθέτου και ουσιαστικού στη γενική. Ωστόσο, είναι πιο απαιτητική από την προηγούμενη άσκηση, καθώς οι μαθητές καλούνταν να συμπληρώσουν το σωστό τύπο όχι μόνο του επιθέτου αλλά και των δύο συστατικών της Ονοματικής Φράσης. Τα καταληκτικά στοιχεία των ονομάτων (επιθέτων και ουσιαστικών) είναι τα *-ος*, *-η*, *-α* και *-ο*.

Η συγκεκριμένη άσκηση δυσκόλεψε, όπως αναμέναμε, αρκετά τους μαθητές. Έτσι, οι μισοί μαθητές (50%) απέτυχαν στο σχηματισμό και στη συμφωνία όλων των Ονοματικών Φράσεων, ενώ μόνο το 15% των μαθητών σημείωσε μέγιστη επίδοση. Και στην εν λόγω άσκηση οι πομακόφωνοι εμφανίζουν χαμηλότερα ποσοστά αποτυχίας συγκριτικά με τους τουρκόφωνους (44,3% και 66,1% αντίστοιχα). Η δυσκολία της άσκησης έγκειται στο γεγονός ότι απαιτεί από τους μαθητές να σχηματίσουν και τα δύο συστατικά της Ονοματικής Φράσης και επιπλέον να εφαρμόσουν τους κανόνες συμφωνίας μεταξύ επιθέτου και ουσιαστικού, τα οποία όμως ανήκουν σε διαφορετικά κλιτικά παραδείγματα (π.χ. της *Σαουδικής Αραβίας*).

Η επίδοση των μαθητών εμφανίζεται μέτρια έως χαμηλή και στα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης που έγινε ανά παράδειγμα. Συγκεκριμένα, καλύτερη ήταν η επίδοσή τους στο σχηματισμό και στη συμφωνία των τριών πρώτων Ονοματικών Φράσεων όπου το προσδιοριζόμενο ουσιαστικό ήταν γένους θηλυκού (**1** → της *Σαουδικής Αραβίας*: 60%, **2** → της *πολικής αρκούδας*: 59,% και **3** → της *Νότιας Ευρώπης*: 53,4%). Η επίδοση αυτή φαίνεται να οφείλεται και στο παρεχόμενο παράδειγμα, όπου το ουσιαστικό είναι στο ίδιο γένος. Στις εν λόγω φράσεις χαρακτηριστική ήταν η τάση των μαθητών να συμπληρώνουν το θηλυκό άρθρο στη γενική, χωρίς ταυτόχρονα να μετασχηματίζουν στην ίδια πτώση το επίθετο και το

ουσιαστικό αντιγράφοντας πιθανόν τη φράση από την παρένθεση. Η επιλογή του θηλυκού άρθρου σχετίζεται ίσως και σε αυτή την περίπτωση με το παρεχόμενο παράδειγμα. Η τάση αυτή έχει καταγραφεί μέσω της απάντησης 3, όπου τα ποσοστά για τα παραδείγματα 1, 2, 3 αντίστοιχα έχουν ως εξής: *της Σαουδική Αραβία 21,9%, *της πολική αρκούδα: 20% και *της Νότια Ευρώπη: 27% (ποσοστά αρκετά υψηλότερα σε σύγκριση αυτά που εμφανίζονται στις απαντήσεις 4 και 5). Η τάση αυτή δείχνει ότι οι μαθητές αντιμετωπίζουν ιδιαίτερη δυσκολία, όταν καλούνται να τηρήσουν τη συμφωνία εντός Ονοματικών Φράσεων και κυρίως όταν το επίθετο ανήκει σε διαφορετική κλιτική ομάδα από το ουσιαστικό. Όσον αφορά τα παραδείγματα 4 και 5 τα ποσοστά των επιτυχόντων είναι χαμηλότερα (του Βόρειου Πόλου: 34,3% και του Δημοτικού σχολείου: 42,7% αντίστοιχα), και αυτό γιατί αρκετά συχνά τα παιδιά συμπλήρωναν τη φράση τοποθετώντας και εδώ το άρθρο στο θηλυκό, προφανώς μιμούμενα το παρεχόμενο παράδειγμα. Επιπλέον, στις φράσεις αυτές δεν παρατηρήθηκε τόσο η τάση να τοποθετούν σωστά το άρθρο αφήνοντας άκλιτο επίθετο και ουσιαστικό, όσο η τάση παραγωγής εντελώς εσφαλμένων τύπων (απάντηση 5: άλλο).

Άσκηση 8. Διαλέγω το σωστό.

1. Δεν _____ είδα χτες στο πάρτι.
α. του β. τον γ. της
2. Τις φίλες μου _____ αγαπάω πολύ.
α. τους β. τις γ. της
3. Οι φίλοι του _____ φωνάζουν Αλέκο.
α. τον β. την γ. τους
4. Πήρε την κασετίνα και _____ έβαλε στην τσάντα.
α. της β. την γ. το
5. Οι γονείς μου δε _____ αφήνουν να βλέπω τηλεόραση μετά τις δώδεκα.
α. μου β. με γ. την
6. Τον ρωτήσαμε, αλλά δε _____ απάντησε.
α. με β. μας γ. σε

	1.	2.	3.
1.	τον	του	της
2.	τις	της	τους
3.	τον	τους	την
4.	την	της	το
5.	με	μου	την
6.	μας	με	σε

8. Αδύνατοι τύποι προσωπικών αντωνυμιών στην αιτιατική

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	13 23,2%	5 3,2%	3 7,9%	21 8,3%
1	2 3,6%	3 1,9%		5 2,0%
2	3 5,4%	14 8,9%		17 6,7%
3	4 7,1%	17 10,8%		21 8,3%
4	16 28,6%	33 20,9%		49 19,4%
5	9 16,1%	47 29,7%	1 2,6%	57 22,6%
6	9 16,1%	39 24,7%	34 89,5%	82 32,5%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Πρόκειται για άσκηση πολλαπλής επιλογής, με στόχο να διαπιστωθεί η χρήση των ασθενών τύπων της προσωπικής αντωνυμίας (των κλιτικών) σε θέση αντικειμένου ρημάτων με ένα συμπλήρωμα. Η άσκηση επικεντρώνεται στα κλιτικά *α'* και *γ'* προσώπου στον ενικό και πληθυντικό.

Η επίδοση των μαθητών στο συγκεκριμένο φαινόμενο ήταν ικανοποιητική, καθώς το 22,4% επέλεξε τη σωστή αντωνυμία και στα 6 παραδείγματα της άσκησης, το 26,2% στις 5, ενώ το 22,9% στις 4. Επιπλέον, χαμηλό εμφανίζεται το ποσοστό των μαθητών που απέτυχαν σε όλες τις επιλογές (8,4%).

Η ανά πρόταση στατιστική ανάλυση έδειξε ότι μεγαλύτερη δυσκολία αντιμετώπισαν οι μαθητές στο παράδειγμα **2**, όπου το ποσοστό επιτυχίας (*τις*: 46,2%) είναι πολύ χαμηλό σε σχέση με τα ποσοστά επιτυχίας στα υπόλοιπα παραδείγματα, τα οποία είναι σε γενικές γραμμές ικανοποιητικότερα και κυμαίνονται από 69,2% (παράδειγμα **3**) έως 89,8% (παράδειγμα **6**). Όσον αφορά το παράδειγμα **2**, αρκετοί μαθητές (23,1%) προτίμησαν τον τύπο *της*, λόγω ομοηχίας με το σωστό *τις*, κατά συνέπεια μπορούμε να πούμε ότι σε αυτή την περίπτωση το λάθος είναι μάλλον ορθογραφικό. Υψηλότερο είναι, όμως, το ποσοστό των μαθητών (30,7%) που επέλεξαν το αρσενικό *τους*, το οποίο σημαίνει ότι δεν κατάφεραν να συνδέσουν σωστά το κλιτικό με το σημείο αναφοράς του.

Άσκηση 9. Βρίσκω τη θέση που ταιριάζει ο τύπος *είμαι* και *έχω* και βάζω ένα \checkmark στη θέση αυτή σε κάθε πρόταση (οι θέσεις μπορεί να είναι περισσότερες από μία).

A.

Η Ελένη κι εγώ \checkmark συμμαθήτριες.	(είμαστε)
1. Η λίμνη γνωστή για τα πουλιά που μένουν εκεί.	(είναι)
2. Τα παιδιά ξέρουν τον Κώστα; - Ναι, φίλος τους.	(είναι)
3. Πάω σπίτι γιατί κουρασμένος.	(είμαι)
4. Λάλε, Τζοσκούν, δεν έτοιμοι ακόμα;	(είσαστε)
5. Το ποδήλατο μπορεί να μέσα στην αποθήκη.	(είναι)
6. Δεν φοβερή αυτή η ταινία;	(είναι)
7. Αλήθεια ότι τα παιδιά έφυγαν μόνα τους;	(είναι)
8. Το καλοκαίρι η καλύτερη εποχή για εκδρομές.	(είναι)
9. Καλό να τρως ένα μήλο κάθε μέρα.	(είναι)

A.

	1 = Αποδεκτή θέση	2 = Μη αποδεκτή θέση
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		

B.

1. Ο Φώτης και ο Νίκος μια αδελφή.	(έχουν)
2. Δε θα βγω σήμερα έξω γιατί δεν όρεξη.	(έχω)
3. Παιδιά, όλοι τα βιβλία σας;	(έχετε)
4. Το μπουκάλι που είναι στο τραπέζι νερό.	(έχει)
5. Η Γκιουλίν μεγάλη παρέα στο χωριό.	(έχει)
6. Η μπλούζα της ωραία χρώματα.	(έχει)
7. Δήμητρα, χρόνο να βγούμε σήμερα έξω;	(έχεις)
8. Τι πρέπει να μαζί μας για το αυριανό μάθημα;	(έχουμε)
9. Σήμερα πολύ κόσμος στην πλατεία.	(έχει)
10. Δε θα βγουν έξω γιατί πονοκέφαλο.	(έχουν)

B.

	1 = Αποδεκτή θέση	2 = Μη αποδεκτή θέση
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		

9. Α. Θέση του ρήματος είμαι στην πρόταση

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	11 19,6%	11 7,0%	1 2,6%	23 9,1%
1		3 1,9%		3 1,2%
2	3 5,4%	3 1,9%		6 2,4%
3		4 2,5%		4 1,6%
4		6 3,8%		6 2,4%
5	3 5,4%	1 ,6%		4 1,6%
6	2 3,6%	9 5,7%		11 4,4%
7	7 12,5%	9 5,7%		16 6,3%
8	5 8,9%	30 19,0%		35 13,9%
9	25 44,6%	82 51,9%	37 97,4%	144 57,1%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

9. Β. Θέση του ρήματος έχω στην πρόταση

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	10 17,9%	9 5,7%	1 2,6%	20 7,9%
1		1 ,6%		1 ,4%
2		4 2,5%		4 1,6%
3	2 3,6%	2 1,3%		4 1,6%
4	3 5,4%	6 3,8%		9 3,6%
5	1 1,8%	2 1,3%		3 1,2%
6		4 2,5%		4 1,6%
7	2 3,6%	6 3,8%		8 3,2%
8	3 5,4%	10 6,3%		13 5,2%
9	7 12,5%	30 19,0%		37 14,7%
10	28 50,0%	84 53,2%	37 97,4%	149 59,1%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Στόχος της άσκησης είναι να ελεγχθεί η γνώση σχετικά με τη θέση των όρων της πρότασης και συγκεκριμένα του ρήματος. Οι μαθητές καλούνταν να τοποθετήσουν τα ρήματα *έχω* και *είμαι* σε περιβάλλοντα όπου η θέση του ρήματος είναι περισσότερο ελεύθερη και σχετίζεται με τη διαφορετική έμφαση, και σε περιβάλλοντα όπου η θέση του ρήματος είναι υποχρεωτικά μία. Ειδικότερα, εξετάσαμε τη θέση του ρήματος *είμαι* ως συνδεδετικό και ως απρόσωπο σε ρηματικές φράσεις (παράδειγμα 7: *αλήθεια είναι ότι...*) και αποδεχτήκαμε όλες τις πιθανές κατάλληλες θέσεις του ρήματος σε 9 διαφορετικές προτάσεις (A). Η θέση του ρήματος *έχω* ελέγχεται σε 10 διαφορετικά παραδείγματα (B), εκ των οποίων μόνο σε ένα η θέση του ρήματος *έχω* ήταν υποχρεωτικά μία.

Οι μαθητές συμμετείχαν σε όλα τα παραδείγματα σε υψηλό ποσοστό (90%), ενώ μικρές απώλειες σημειώθηκαν και στην ομάδα ελέγχου (2,6%). Η αυξημένη συμμετοχή αποτελεί ένα δείκτη της μικρής δυσκολίας που παρουσίασε η συγκεκριμένη άσκηση για τους συμμετάσχοντες. Επιπλέον, τα αποτελέσματα της συνολικής επίδοσης στη συγκεκριμένη

άσκηση δεν ήταν τα αναμενόμενα, και αυτό γιατί περιμέναμε ότι η τάση που επικρατεί στα τουρκικά να τοποθετείται το ρήμα στο τέλος της πρότασης θα επηρέαζε το βαθμό επιτυχίας, ιδίως στις προτάσεις όπου η θέση του ρήματος είναι υποχρεωτική. Αναλυτικότερα, το 50% των μαθητών επέλεξε σωστή θέση για το ρήμα *είμαι* και στις 9 προτάσεις, ενώ το 16,4% στις 8. Παρόμοια είναι τα ποσοστά επιτυχίας και στο ρήμα *έχω*, όπου το 52,3% άγγιξε τη μέγιστη επίδοση, ενώ το 17,3% τοποθέτησε σωστά το ρήμα στις 9 από τις 10 προτάσεις της άσκησης. Η επιτυχία σχετίζεται με το γεγονός ότι τα ρήματα *είμαι* και *έχω* τοποθετούνταν σε οικείες και συχνόχρηστες φράσεις. Παράλληλα, οι πιθανότητες σωστής επιλογής ενισχύονταν από τη δυνατότητα τοποθέτησης του ρήματος σε περισσότερες από μία θέσεις στην πρόταση. Τέλος, τα ποσοστά επιτυχίας ανά πρόταση κυμαίνονται σε γενικές γραμμές από 80% έως και 92%. Εξετάζοντας, ωστόσο, όλα τα παραδείγματα παρατηρείται ότι όλοι οι συμμετάσχοντες σημείωσαν γενικά υψηλότερη επίδοση στην επιλογή της θέσης του ρήματος *έχω*, συγκριτικά με την αντίστοιχη στο *είμαι*.

Άσκηση 10. Συμπληρώνω τα κενά με τα ρήματα στο σωστό τύπο.

Λίγες πληροφορίες για το ανθρώπινο σώμα:

- Κάθε άνθρωπος 1. _____ (έχω) 64 κόκαλα στα χέρια και 62 στα πόδια.
 -Τα έντερα μας 2. _____ (είμαι) πέντε φορές μεγαλύτερα από το μπόι μας.
 -Το σώμα μας 3. _____ (περιέχω) νερό σε ποσοστό 70%.
 -Τα νύχια μας και τα μαλλιά μας 4. _____ (είμαι) φτιαγμένα από νεκρά κύτταρα. Για το λόγο αυτό κανένας δεν 5. _____ (αισθάνομαι) πόνο όταν τα 6. _____ (κόβω).
 -Το μυαλό μας 7. _____ (λειτουργώ) συνέχεια. Δε 8. _____ (σταματάω) να δουλεύει ακόμα και όταν εμείς 9. _____ (κοιμάμαι).

1.	1. έχει	2. έχουν	3. έχω	4. άλλο
2.	1. είναι	2. είσαι	3. είμαι	4. άλλο
3.	1. περιέχει	2. περιέχουν	3. περιέχω	4. άλλο
4.	1. είναι	2. είσαι	3. είμαι	4. άλλο
5.	1. αισθάνεται	2. αισθάνονται	3. αισθάνομαι	4. άλλο
6.	1. κόβει	2. κόβουμε	3. κόβω	4. άλλο
7.	1. λειτουργεί	2. λειτουργούν	3. λειτουργώ	4. άλλο
8.	1. σταματάει /
σταματά	2. σταματούν	3. σταματάω	4. άλλο
9.	1. κοιμόμαστε	2. κοιμάστε	3. κοιμάμαι	4. άλλο

Επεξήγηση απαντήσεων:

1 → σωστός ρηματικός τύπος

2 → λάθος στην συμφωνία

3 → αντιγραφή του τύπου της παρένθεσης

4 → άλλο: λάθη στο σχηματισμό του ρήματος, άσχετοι τύποι

10. Μορφολογία Ενεστώτα ενεργητικής και παθητικής φωνής

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	19 33,9%	7 4,4%	2 5,3%	28 11,1%
1	1 1,8%	5 3,2%		6 2,4%
2	1 1,8%	2 1,3%		3 1,2%
3		4 2,5%		4 1,6%
4		6 3,8%		6 2,4%
5	3 5,4%	12 7,6%		15 6,0%
6	6 10,7%	25 15,8%		31 12,3%
7	7 12,5%	27 17,1%	1 2,6%	35 13,9%
8	9 16,1%	38 24,1%		47 18,7%
9	10 17,9%	32 20,3%	35 92,1%	77 30,6%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Οι μαθητές κλήθηκαν να συμπληρώσουν σε κείμενο ρηματικούς τύπους στον Ενεστώτα ενεργητικής και παθητικής φωνής, προκειμένου να διαπιστωθεί ο βαθμός εξοικείωσή τους με τον κλιτικό σύστημα της συγκεκριμένης ρηματικής κατηγορίας. Συμπεριλαμβάνονται ενεργητικά ρήματα και των δύο συζυγιών (-ω, -ώ), κάποια συχνόχρηστα ρήματα με μεσοπαθητική μορφολογία (-όμαι, -άμαι) και το βοηθητικό ρήμα *είμαι*.

Οι περισσότεροι μαθητές είχαν από τους 6 έως και τους 9 ρηματικούς τύπους σωστά σχηματισμένους· συγκεκριμένα, 6 σωστούς τύπους είχε το 14,5%, 7 σωστούς τύπους το 15,9%, 8 το 22% και 9 το 19,6%, επίδοση που μπορεί να χαρακτηριστεί ικανοποιητική. Θα πρέπει, ωστόσο, να ληφθεί υπόψη ότι δεν αντιπροσωπεύονται επαρκώς όλες οι κλιτικές ρηματικές ομάδες, ενώ σε 4 από τις 9 ασκήσεις ζητείται ο σχηματισμός τους ρήματος *έχω* (στη μία πρόταση ως δεύτερο συνθετικό: *περιέχω*) και το βοηθητικό *είμαι*. Επίσης, τα ποσοστά που αναλογούν στους πομακόφωνους και στους τουρκόφωνους είναι διαφορετικά, δεν εμφανίζουν όμως μεγάλη απόκλιση, αν και οι πρώτοι σημείωσαν και εδώ ελαφρώς υψηλότερη επίδοση.

Τα ποσοστά στους ρηματικούς τύπους της ενεργητικής φωνής είναι υψηλότερα, ενώ μεγαλύτερη δυσκολία διαπιστώθηκε, όπως αναμενόταν, στους τύπους παθητικής μορφολογίας. Ειδικότερα, τα ποσοστά επιτυχιών στα παραδείγματα 5 και 9, όπου έχουμε παθητικούς τύπους είναι χαμηλότερα σε σύγκριση με τα υπόλοιπα (*αισθάνομαι*: 57,1% και *κοιμάμαι*: 65,8% αντίστοιχα). Η σχετική διαφορά ως προς τα ποσοστά οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι οι μαθητές πιθανόν γνωρίζουν το ρήμα *κοιμάμαι*, το οποίο είναι πιο συχνό και κατά συνέπεια πιο βασικό. Σημειώνουμε, επίσης, ότι οι μαθητές αρκετά συχνά σχημάτιζαν το ρήμα *αισθάνομαι* εφαρμόζοντας την κατάληξη του γ' ενικού στην ενεργητική (**αισθάνει*). Τέλος, η χαμηλότερη επίδοση σημειώθηκε στο παράδειγμα 6 (*κόβει*: 42,9%), όπου παρατηρήθηκαν λάθη όχι ως προς το σχηματισμό αλλά ως προς τη συμφωνία με το υποκείμενο. Το 35,1% των μαθητών επέλεξαν το α' πληθυντικό αντί του γ' ενικού προσώπου. Η λανθασμένη απόδοση προσώπου μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι το υποκείμενο είναι αρκετά απομακρυσμένο από το ζητούμενο ρηματικό τύπο. Άλλωστε, στα Ν.Ε. και τα δύο πρόσωπα (γ' ενικό και το α' πληθυντικό) μπορούν να χρησιμοποιηθούν με γενικευτική σημασία, όταν δηλαδή γίνεται αναφορά σε κάτι που αποτελεί πραγματικότητα ή συνήθεια και δεν αφορά αποκλειστικά συγκεκριμένα πρόσωπα.

Άσκηση 11. Διαλέγω και γράφω πώς περνάει τη μέρα του...

1. ...ένας μαθητής	6. ...ένα μοντέλο
2. ...ένας καθηγητής	7. ...ένας ποδοσφαιριστής
3. ...ένα μωρό	8. ...ένας φίλος μου
4. ...ένας γεωργός	9. ...μια γάτα
5. ...ένας ηθοποιός	10. ...ένας σκύλος

- σωστά σχηματισμένοι ενεστωτικοί τύποι επί συνόλου ρημάτων
- συμφωνία Υποκειμένου – Ρήματος (επί συνόλου συμφωνιών)
- συμφωνία επιθετικών προσδιορισμών ή αντωνυμιών με τα ονόματα επί συνόλου συμφωνιών
- στίξη - τονισμός
- φωνολογικά λάθη σε ρήματα και ουσιαστικά επί συνόλου ρημάτων και ουσιαστικών

	0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
2.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
3.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
4.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
5.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%

11. Παραγωγή λόγου με χρήση ρημάτων στον Ενεστώτα (καθημερινό πρόγραμμα)

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	25 44,6%	21 13,3%	28 73,7%	74 29,4%
1	7 12,5%	30 19,0%		37 14,7%
2	14 25,0%	35 22,2%		49 19,4%
3	2 3,6%	36 22,8%		38 15,1%
4	6 10,7%	26 16,5%		32 12,7%
5	2 3,6%	10 6,3%	10 26,3%	22 8,7%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Στόχος της άσκησης είναι η ελεύθερη παραγωγή ενεστωτικών τύπων, προκειμένου να διαγνωστεί ο βαθμός ευχέρειας των μαθητών να σχηματίζουν και χρησιμοποιούν σε ανάλογα περιβάλλοντα το χρόνο αυτό.

Τα ποσοστά της συνολικής επίδοσης κατανέμονται σχεδόν ισόποσα (κυρίως για τους πομακόφωνους) στη μηδενική και στις τέσσερις πρώτες βαθμίδες της κλίμακας αξιολόγησης. Όπως φαίνεται και στον παραπάνω πίνακα, οι τουρκόφωνοι που δεν βαθμολογήθηκαν με 9 σε καμία από τις πέντε υπό εξέταση μεταβλητές ή δε συμπλήρωσαν καθόλου την άσκηση αγγίζουν το 44,6%, ενώ οι πομακόφωνοι το 13,3%. Με άριστα και σε μία μόνο μεταβλητή βαθμολογήθηκε το 12,5% των τουρκόφωνων και το 19% των πομακόφωνων, ενώ τον ίδιο βαθμό σε δύο μεταβλητές έλαβαν το 25% και το 22,2% των δύο γλωσσικών ομάδων αντίστοιχα. Σε τρεις από τις πέντε μεταβλητές αρίστευσε το 3,6% των τουρκόφωνων και το 22,8% των πομακόφωνων, ενώ σε τέσσερις το 10,7% και το 16,5% αντίστοιχα. Διαπιστώνουμε ότι το ποσοστό των μαθητών που αρίστευσαν σε όλες τις μεταβλητές και παρουσίασαν ένα άρτιο γραπτό είναι μειωμένο. Ειδικότερα, μόνο 2 τουρκόφωνοι μαθητές (3,6%) και 10 πομακόφωνοι (6,3%) πέτυχαν τη συγκεκριμένη επίδοση.

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων ανά μεταβλητή διαπιστώσαμε ότι οι μαθητές σημείωσαν τη χαμηλότερη επίδοση στη στίξη και στον τονισμό (μεταβλητή 4). Συγκεκριμένα, στο 35,9% των γραπτών παρατηρήθηκε είτε παντελής απουσία των σημείων στίξης είτε λανθασμένη χρήση, καθώς τα εν λόγω γραπτά βαθμολογήθηκαν με 0. Επίσης, πολύ χαμηλή επίδοση στη στίξη σημείωσε το 18,7% των μαθητών με βαθμολογία 1 έως 3. Το 13,3% των μαθητών έλαβε από 5 έως 7 βαθμούς σημειώνοντας σχετική επιτυχία ως προς τη συγκεκριμένη μεταβλητή, ενώ οι αλλόφωνοι που αρίστευσαν φτάνουν το 11% και 19,9% με βαθμολογία 8 και 9 αντίστοιχα. Ως προς το σχηματισμό των ενεστωτικών τύπων (μεταβλητή 1), η πλειονότητα των αλλόγλωσσων μαθητών βρίσκεται στη βαθμίδα της μέγιστης επίδοσης με βαθμολογία 8 (18,3%) και 9 (43,3%), ενώ μόνο το 7,2% σημείωσε μηδενική επίδοση, σχηματίζοντας λανθασμένα όλους τους ρηματικούς τύπους του Ενεστώτα. Τα υψηλότερα ποσοστά μαθητών που βαθμολογήθηκαν με 9 εμφανίζονται στη συμφωνία Υποκειμένου – Ρήματος (μεταβλητή 2: 81,1%) και στη συμφωνία εντός ΟΦ (μεταβλητή 3: 81,4%). Μηδενική επίδοση στις δύο αυτές μεταβλητές σημείωσε το 5,6% και το 11,4% των αλλόγλωσσων αντίστοιχα. Όσον αφορά τα αποτελέσματα στη φωνολογία (μεταβλητή 5) η επίδοση των μαθητών κρίνεται ικανοποιητική, καθώς το 66,7% των μαθητών δεν εμφάνισε κανένα φωνολογικό λάθος, το 13,3% εμφάνισε τουλάχιστον 1 λάθος επί του συνόλου των λέξεων. Τέλος, μόλις το 2,2% των αλλόγλωσσων παρουσίασε κάποιο φωνολογικό λάθος σε όλους σχεδόν τους τύπους που παρήγαγε. Ας σημειωθεί, ωστόσο, ότι η υψηλή επίδοση, ιδιαίτερα στην πέμπτη μεταβλητή, μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι στην ελεύθερη παραγωγή γραπτού οι μαθητές συνήθως χρησιμοποιούν λέξεις που τους είναι γνωστές, επομένως μειώνονται οι πιθανότητες εμφάνισης λάθους.

Άσκηση 12. Διαβάζω το μύθο και συμπληρώνω τα κενά με το ρήμα στον Αόριστο.

Ο Ηρακλής και το λιοντάρι της Νεμέας

Ο πρώτος άθλος που έπρεπε να κάνει ο Ηρακλής ήταν να σκοτώσει το φοβερό λιοντάρι της Νεμέας. Ο Ηρακλής πήρε (παίρνω) τα τόξα του και 1. πηγαίνω (πηγαίνω) με τα πόδια στη Νεμέα. Αφού 2. περνάω (περνάω) πολλά δάση και ποτάμια, 3. φτάνω (φτάνω) στη σπηλιά του θηρίου. Μόλις το λιοντάρι 4. βλέπω (βλέπω) τον Ηρακλή, 5. αρχίζω (αρχίζω) να τον πλησιάζει άγριο και φοβερό. Ο Ηρακλής το 6. χτυπάω (χτυπάω) με τα βέλη του, αλλά το λιοντάρι δεν 7. παθαίνω (παθαίνω) τίποτα. Ο Ηρακλής 8. θυμώνω (θυμώνω) πολύ. 9. αρπάζω (αρπάζω) τότε το ροπαλό και το 10. κυνηγάω (κυνηγάω). Το λιοντάρι φοβήθηκε και 11. τρέχω (τρέχω) στη σπηλιά του. Ο Ηρακλής 12. μπαίνω (μπαίνω) κι αυτός μέσα στη σπηλιά. 13. πιάνω (πιάνω) το λιοντάρι με τα δυνατά του χέρια και το 14. πνίγω (πνίγω). Μετά 15. βγάζω (βγάζω) το δέρμα του και το 16. φοράω (φοράω). Κι από τότε κανένας δεν μπορούσε να του κάνει κακό.

1. 1. πήγε	2. πηγαίνει	3. πήγαινε	4. άλλο
2. 1. πέρασε	2. περνάει	3. περνούσε	4. άλλο
3. 1. έφτασε	2. φτάνει	3. έφτανε	4. άλλο
4. 1. είδε	2. βλέπει	3. έβλεπε	4. άλλο
5. 1. άρχισε	2. αρχίζει	3. άρχιζε	4. άλλο
6. 1. χτύπησε	2. χτυπάει	3. χτυπούσε	4. άλλο
7. 1. έπαθε	2. παθαίνει	3. πάθαινε	4. άλλο
8. 1. θύμωσε	2. θυμώνει	3. θύμωνε	4. άλλο
9. 1. άρπαξε	2. αρπάζει	3. άρπαζε	4. άλλο
10. 1. κυνήγησε	2. κυνηγάει	3. κυνηγούσε	4. άλλο
11. 1. έτρεξε	2. τρέχει	3. έτρεχε	4. άλλο
12. 1. μπήκε	2. μπαίνει	3. έμπαινε	4. άλλο
13. 1. έπιασε	2. πιάνει	3. έπιανε	4. άλλο
14. 1. έπνιξε	2. πνίγει	3. έπνιγε	4. άλλο
15. 1. έβγαλε	2. βγάζει	3. έβγαζε	4. άλλο
16. 1. φόρεσε	2. φοράει	3. φορούσε	4. άλλο

Επεξήγηση απαντήσεων:

1 → σωστός ρηματικός τύπος στον Αόριστο

2 → σωστή συμφωνία, λάθος χρόνος (Ενεστώτας) με βάση το ζητούμενο της άσκησης

3 → σωστή συμφωνία, λάθος χρόνος (Παρατατικός) με βάση το ζητούμενο της άσκησης

4 → άλλο: λάθη στη συμφωνία Υποκειμένου – Ρήματος, στο σχηματισμό, άσχετοι τύποι

12. Μορφολογία Αορίστου ενεργητικής φωνής

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	14 25,0%	39 24,7%	4 10,5%	57 22,6%
1	7 12,5%	20 12,7%	3 7,9%	30 11,9%
2	5 8,9%	13 8,2%		18 7,1%
3		8 5,1%	1 2,6%	9 3,6%
4		8 5,1%		8 3,2%
5	2 3,6%	6 3,8%	1 2,6%	9 3,6%
6		7 4,4%	1 2,6%	8 3,2%
7	5 8,9%	5 3,2%		10 4,0%
8	1 1,8%	9 5,7%		10 4,0%
9	3 5,4%	5 3,2%	1 2,6%	9 3,6%
10	4 7,1%	6 3,8%		10 4,0%
11	4 7,1%	6 3,8%	1 2,6%	11 4,4%
12	2 3,6%	4 2,5%	1 2,6%	7 2,8%
13	2 3,6%	5 3,2%		7 2,8%
14	2 3,6%	5 3,2%	2 5,3%	9 3,6%
15	4 7,1%	7 4,4%	2 5,3%	13 5,2%
16	1 1,8%	5 3,2%	21 55,3%	27 10,7%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Αποτελεί άσκηση συμπλήρωσης ρηματικών τύπων σε κείμενο. Στόχος είναι να διαπιστωθεί η γνώση της μορφολογίας του Αορίστου ανωμάτων ρημάτων απαραίτητων στην καθημερινή επικοινωνία, όπως και ρημάτων σε *-ω* και *-ώ* (α΄ τάξη). Η άσκηση επικεντρώνεται στην ποικιλία των θεμάτων του Αορίστου και όχι στο κλιτικό σύστημα του προσώπου στο χρόνο αυτό.

Στην εν λόγω άσκηση τα ποσοστά κατανέμονται σχεδόν ισόποσα σε όλα τα επίπεδα της αξιολογικής κλίμακας (δηλαδή, από 0 έως 16 σωστές απαντήσεις). Ωστόσο, το

υψηλότερο ποσοστό (24,8%) συγκεντρώνουν γραπτά με 0 ρηματικούς τύπους στον Αόριστο (ελάχιστη επίδοση), ενώ το 12,6% και το 8,4% των μαθητών συμπλήρωσε το κείμενο με 1 και 2 αντίστοιχα σωστούς τύπους του Αορίστου από τους 16 συνολικά που ζητούσε η άσκηση⁴. Οι μαθητές που σημείωσαν τη μέγιστη επίδοση (με 16 σωστούς τύπους στον Αόριστο) είναι μόνο 6, συγκεκριμένα αποτελούν το 2,8% των συμμετασχόντων στην έρευνα, ποσοστό που είναι το χαμηλότερο από όλα. Η πολύ χαμηλή επίδοση στο σχηματισμό του Αορίστου οφείλεται πιθανότατα στο γεγονός ότι πολλοί μαθητές προτίμησαν να συμπληρώσουν με το γ' ενικό του Ενεστώτα. Η προτίμηση αυτή μπορεί να ερμηνευθεί ως εξής: α) οι μαθητές δεν έχουν κατακτήσει ακόμη το σχηματισμό του Αορίστου· επιπλέον, προτίμησαν τον Ενεστώτα, δεδομένου του ενεστωτικού τύπου της παρένθεσης, β) οι μαθητές δεν αντιλήφθηκαν το στόχο της άσκησης⁵. Ας σημειωθεί ότι η εικόνα που εμφανίζουν τα ποσοστά των ελληνόφωνων δεν είναι η αναμενόμενη, καθώς μόνο το 55,3% συμπλήρωσε όλους τους τύπους στον Αόριστο, σε μια άσκηση που θεωρείται εύκολη για φυσικούς ομιλητές.

Η προτίμηση του Ενεστώτα φαίνεται εντονότερα στα αποτελέσματα ανά ρηματικό τύπο. Από τη στατιστική επεξεργασία προέκυψε ότι σε αρκετές περιπτώσεις ο αριθμός των μαθητών που επέλεξαν τον Αόριστο δεν ξεπερνά πολύ τον αριθμό των μαθητών που συμπλήρωσαν με ενεστωτικό τύπο, ενώ ο αριθμός αυτός συχνά μειοψηφεί. Αναφέρουμε ενδεικτικά τα ακόλουθα: **3** → *έφτασε*: 39,4%, *φτάνει*: 35%, **4** → *είδε*: 29,9%, *βλέπει*: 39,8%, **5** → *άρχισε*: 26,7%, *αρχίζει*: 33,7%, **9** → *άρπαξε*: 35,1%, *αρπάζει*: 34,2%, **10** → *κυνήγησε*: 34,8%, *κυνηγεί*: 36,3%, **11** → *έτρεξε*: 35,8%, *τρέχει*: 30,8%, **12** → *μπήκε*: 38,3%, *μπαίνει*: 39,8%. Ο Αόριστος έλαβε το υψηλότερο ποσοστό στην **1**, όπου τον τύπο *μπήκε* σχημάτισε το 62,4% των μαθητών, πιθανόν λόγω της συχνότητας εμφάνισης του τύπου. Οι τύποι του Αορίστου που εμφανίστηκαν λιγότερο είναι οι εξής: *έπαθε* (19,9%) και *έπνιξε* (19,2%) των παραδειγμάτων **7** και **14** αντίστοιχα, όπου εμφανίζονται αυξημένα τα ποσοστά λάθους σχηματισμού, ποσοστά που κυρίως καταγράφηκαν μέσω της *απάντησης 4 (άλλο)*. Τέλος, ας σημειωθεί ότι σε κάποια παραδείγματα σημαντικά, αν και όχι υψηλότερα, είναι τα ποσοστά που εμφανίζονται για τον Παρατατικό (*απάντηση 3*). Αναφέρουμε ενδεικτικά τα εξής: **5** → *άρχιζε*: 30,2%, **11** → *έτρεχε*: 21,9%, **15** → *έβγαζε*: 19,9%.

⁴ Δεν υπάρχουν ιδιαίτερες διαφορές μεταξύ τουρκόφωνων και πομακόφωνων.

⁵ Η χρήση ενεστωτικών τύπων δε θεωρείται λανθασμένη, εφόσον στο εν λόγω κείμενο είναι δυνατή η χρήση του παραδοσιακά ονομαζόμενου Ιστορικού Ενεστώτα.

Άσκηση 13. Τι έκαναν / τι έπαθαν τα παιδιά χτες;

Ο Χασάν _____ έπαιξε ποδόσφαιρο, η ομάδα του έχασε _____ (παίζει ποδόσφαιρο, χάνει η ομάδα του) και γύρισε στο σπίτι χάλια.

1. Η Κατερίνα _____ (τρώει γλυκά στο σχολείο) και τώρα δε θέλει να φάει.
2. Ο Γιάννης _____ (γράφει καλά στο διαγώνισμα), για αυτό είναι πολύ χαρούμενος.
3. Η Δήμητρα _____ (δε διαβάζει πολύ), αλλά κατάφερε να περάσει στις εξετάσεις.
4. Ο Μπαρίς _____ (πάει εκδρομή), αλλά σήμερα θα γυρίσει σπίτι του.
5. Η Οσγκέ δε _____ (φοράω παλτό) και κρύωσε.
6. Ο Γιώργος και ο Ονούρ _____ (παρακολουθώ μαζί τον αγώνα) και δεν πρόλαβαν να διαβάσουν.

1.	1. έφαγε	2. έτρωγε	3. τρώει	4. άλλο
2.	1. έγραψε	2. έγραφε	3. γράφει	4. άλλο
3.	1. δε διάβαζε	2. δε διάβαζε	3. δε διαβάζει	4. άλλο
4.	1. πήγε	2. πήγαινε	3. πηγαίνει	4. άλλο
5.	1. φόρεσε	2. φορούσε / φόραγε	3. φοράει	4. άλλο
6.	1. παρακολούθησαν	2. παρακολουθούσαν	3. παρακολουθούν	4. άλλο

Επεξήγηση απαντήσεων:

1 → σωστός ρηματικός τύπος στον Αόριστο

2 → σωστή συμφωνία, λάθος χρόνος (Παρατατικός) με βάση το ζητούμενο της άσκησης

3 → σωστή συμφωνία, λάθος χρόνος (Ενεστώτας) με βάση το ζητούμενο της άσκησης

4 → άλλο: λάθη στη συμφωνία Υποκειμένου – Ρήματος, στο σχηματισμό, άσχετοι τύποι

13. Μορφολογία Αορίστου ενεργητικής φωνής

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	10 17,9%	43 27,2%		53 21,0%
1	5 8,9%	17 10,8%		22 8,7%
2	12 21,4%	21 13,3%	6 15,8%	39 15,5%
3	8 14,3%	28 17,7%	3 7,9%	39 15,5%
4	9 16,1%	20 12,7%	6 15,8%	35 13,9%
5	10 17,9%	19 12,0%	2 5,3%	31 12,3%
6	2 3,6%	10 6,3%	21 55,3%	33 13,1%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Η άσκηση αυτή ελέγχει το σχηματισμό και τη χρήση του Αορίστου σε ανώμαλα ρήματα και σε ρήματα με ενεργητική μορφολογία στο γ' ενικό και πληθυντικό.

Τα αποτελέσματα όσον αφορά τη συνολική επίδοση παρουσιάζουν την ίδια περίπου εικόνα με την προηγούμενη άσκηση. Τα αποτελέσματα διασπείρονται σχεδόν ισόποσα σε όλες τις βαθμίδες της αξιολογικής κλίμακας (από 0 έως 6 σωστοί τύποι) με εξαίρεση το πολύ χαμηλό ποσοστό της μέγιστης (6 σωστοί τύποι: 5,6%) και το υψηλότερο της ελάχιστης επίδοσης (0 σωστοί τύποι: 24,8%). Η άσκηση επιβεβαιώνει σε ένα βαθμό την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων της προηγούμενης άσκησης, καθώς και εδώ ήταν σαφής η προτίμηση του Ενεστώτα.

Συγκεκριμένα, μόνο στους συχνόχρηστους ρηματικούς τύπους *έγραψε* και *πήγε* των παραδειγμάτων **2** και **4** σημειώθηκε υψηλότερη επίδοση (64,9% και 69% αντίστοιχα). Στο **1** ο ενεστωτικός τύπος *τρώει* (49,7%) υπερέρχει του Αορίστου *έφαγε* (30,2%), πιθανόν γιατί το θέμα του Αορίστου είναι πολύ διαφορετικό από αυτό του Ενεστώτα και κατά συνέπεια δυσκολεύει τους μαθητές. Στα παραδείγματα **5** και **6** το 41,2% των συμμετασχόντων σχημάτισαν σωστά τον Αόριστο, ενώ μειωμένα εμφανίζονται τα ποσοστά των αντίστοιχων ενεστωτικών τύπων. Ωστόσο, σημαντικός αριθμός μαθητών (στο **5** το 31,6% και στο **6** το 31,3%) παρήγαγε λανθασμένους μορφολογικά τύπους (π.χ. **φόρασε*). Ας σημειωθεί ότι παρόμοιοι λανθασμένοι σχηματισμοί έχουν καταχωριστεί στην *απάντηση 4* (άλλο).

Άσκηση 14. Συμπληρώνω τις ιστορίες με τα ρήματα στο παρελθόν.

Ιβάν: Χτες κανονίσαμε με τα παιδιά από το σχολείο να πάμε για μπάλα _____
 _____, Ξαφνικά άρχισε να βρέχει. _____
 _____, αλλά περάσαμε πολύ ωραία.

Γιουντσουλέρ: Κέρδισα ένα ταξίδι για δύο άτομα και πήγα με τη μαμά μου _____
 _____. Χάσαμε όμως
 το τρένο και _____.
 _____. Τελικά
 γυρίσαμε μία μέρα αργότερα. Δεν πειράζει, είχε πλάκα!

1. σωστά σχηματισμένοι τύποι του Αόριστου επί συνόλου ρηματικών τύπων στον Αόριστο
2. συμφωνία Υποκειμένου – Ρήματος (επί συνόλου συμφωνιών)
3. συμφωνία επιθετικών προσδιορισμών ή αντωνυμιών με τα ονόματα επί συνόλου συμφωνιών
4. στίξη - τονισμός
5. φωνολογικά λάθη σε ρήματα και ουσιαστικά επί συνόλου ρημάτων και ουσιαστικών

	0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
2.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
3.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
4.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
5.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%

14. Παραγωγή λόγου με χρήση ρημάτων στον Αόριστο (αφήγηση στο παρελθόν)

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	14 25,0%	51 32,3%	6 15,8%	71 28,2%
1	10 17,9%	24 15,2%		34 13,5%
2	10 17,9%	29 18,4%		39 15,5%
3	17 30,4%	28 17,7%		45 17,9%
4	5 8,9%	17 10,8%	5 13,2%	27 10,7%
5		9 5,7%	27 71,1%	36 14,3%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Οι μαθητές καλούνταν να συνεχίσουν μια αφήγηση, έχοντας ως αφορμή προτάσεις ή φράσεις. Στόχος είναι να ελεγχθεί η δυνατότητα των μαθητών να παράγουν τύπους του Αορίστου και να διαμορφώνουν ένα συνεκτικό κείμενο.

Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα της συνολικής επίδοσης που καταγράφονται στον παραπάνω πίνακα, η πλειονότητα των μαθητών συγκεντρώνεται στις χαμηλότερες βαθμίδες της αξιολογικής κλίμακας. Πιο συγκεκριμένα, οι τουρκόφωνοι μαθητές που εμφανίζονται στη μηδενική βαθμίδα, δηλαδή δεν πέτυχαν τη μέγιστη επίδοση σε καμία από τις υπό εξέταση μεταβλητές, αγγίζουν το 25% ενώ οι πομακόφωνοι το 32,3%. Σε μία μόνο μεταβλητή άριστευσε το 17,9% των τουρκόφωνων και το 15,2% των πομακόφωνων, ενώ σε δύο μεταβλητές βαθμολογήθηκε με 9 το 17,9% και το 18,4% των δύο γλωσσικών ομάδων αντίστοιχα. Επιπλέον, άριστη επίδοση σε τρεις μεταβλητές πέτυχε το 30,4% των τουρκόφωνων και το 17,7% των πομακόφωνων, ενώ την ίδια επίδοση σε τέσσερις μεταβλητές σημείωσε το 8,9% και το 10,8% αντίστοιχα. Παρατηρούμε, επίσης, ότι μόλις 9 πομακόφωνοι μαθητές (5,7%) βαθμολογήθηκαν με 9 και στις πέντε υπό εξέταση μεταβλητές.

Από τα αποτελέσματα ανά μεταβλητή επιβεβαιώνεται η αδυναμία των μαθητών στη χρήση των σημείων στίξης και τονισμού (μεταβλητή 4), καθώς το ποσοστό που σημείωσε μηδενική επίδοση αγγίζει το 52,2%, ενώ το 9,4% σημείωσε χαμηλή επίδοση με βαθμολογία από 1 έως 4. Επίσης, το ποσοστό των μαθητών των οποίων η βαθμολογία κυμαίνεται από 5 έως 8, φτάνει το 16,7%, ενώ τη μέγιστη επίδοση πέτυχε το 21,7%. Όσον αφορά την παραγωγή τύπων του Αορίστου (μεταβλητή 1), οι περισσότεροι μαθητές συγκεντρώνονται στη βαθμίδα της μέγιστης επίδοσης με βαθμολογία 8 (14,9%) και 9 (43,5%), ενώ το 13% σημείωσε μηδενική επίδοση, καθώς παρουσίασε λάθη στο μορφολογικό σχηματισμό όλων σχεδόν των τύπων του χρόνου αυτού. Όσον αφορά τη συμφωνία επιθέτου – ουσιαστικού (μεταβλητή 3), θα πρέπει αρχικά να σημειωθεί ότι μόνο 63 από τους 160 περίπου μαθητές παρήγαγαν επιθετικούς προσδιορισμούς στο κείμενο τους, εκ των οποίων οι περισσότεροι (68,3%) εφάρμοσαν τους κανόνες της συμφωνίας σε όλες τις περιπτώσεις. Ωστόσο, ένα σημαντικό ποσοστό μαθητών (25,4%) σημείωσε μηδενική επίδοση στη συγκεκριμένη μεταβλητή. Αντίθετα, στη μεταβλητή 2, όπου εξετάζεται η συμφωνία Υποκειμένου – Ρήματος το 77,5% των συμμετασχόντων πέτυχε τη μέγιστη επίδοση και βαθμολογήθηκε με 9, ενώ το 11,9% εμφανίζεται στη μηδενική βαθμίδα. Η επίδοση στη φωνολογία (μεταβλητή 5) κρίνεται αρκετά ικανοποιητική, καθώς το 67,1% των μαθητών δεν παρουσίασε φωνολογικά λάθη, το 12,4% είχε τουλάχιστον 1 λάθος επί του συνόλου των λέξεων, ενώ μόλις το 2,2% εμφάνισε φωνολογικά λάθη σε όλους σχεδόν τους ρηματικούς και ονοματικούς τύπους.

Άσκηση 15. Τι θα σου συμβεί αν δεις στον ύπνο σου...
Συμπληρώνω τα κενά με το ρήμα στο Μέλλοντα.

Αν δεις στον ύπνο σου...

- ...νερό, _____ θα αρρωστήσεις _____ (αρρωσταίνω), αλλά θα γίνεις καλά γρήγορα.
1. ...σταφύλια, _____ (παίρνω) λεφτά.
 2. ...περιστέρι, _____ (ακούω) κάτι καλό.
 3. ...παπούτσια, _____ (πηγαίνω) εκδρομή.
 4. ...μαύρη γάτα, _____ (γράφω) καλά στο διαγώνισμα.
 5. ...κουλούρια, δε _____ (περνάω) στις εξετάσεις.
 6. ...λεφτά, _____ (κερδίζω) η ομάδα σου.
 7. ...ότι πετάς, _____ (χάνω) το λεωφορείο.
 8. ...βροχή, _____ (αγοράζω) ομπρέλα.
 9. ...λουλούδια, _____ (τρώω) το αγαπημένο σου φαγητό.
 10. ...ποδήλατο, _____ (νικάω) στους σχολικούς αγώνες.

1.	1. θα πάρεις	2. θα παίρνω	3. θα πάρω	4. άλλο
2.	1. θα ακούσεις	2. θα ακούω	3. θα ακούσω	4. άλλο
3.	1. θα πας	2. θα πηγαίνω	3. θα πάω	4. άλλο
4.	1. θα γράψεις	2. θα γράφω	3. θα γράψω	4. άλλο
5.	1. θα περάσεις	2. θα περνάω	3. θα περάσω	4. άλλο
6.	1. θα κερδίσει	2. θα κερδίζω	3. θα κερδίσω	4. άλλο
7.	1. θα χάσεις	2. θα χάνω	3. θα χάσω	4. άλλο
8.	1. θα αγοράσεις	2. θα αγοράζω	3. θα αγοράσω	4. άλλο
9.	1. θα φας	2. θα τρώω	3. θα φάω	4. άλλο
10.	1. θα νικήσεις	2. θα νικάω	3. θα νικήσω	4. άλλο

Επεξήγηση απαντήσεων:

1 → σωστός ρηματικός τύπος: συντελεσμένη όψη του Μέλλοντα

2 → λάθος στην όψη (ασυντέλεστη όψη του Μέλλοντα) ή / και στη συμφωνία Υποκειμένου – Ρήματος

3 → λάθος στη συμφωνία Υποκειμένου – Ρήματος

4 → άλλο: λάθη στο σχηματισμό, άσχετοι τύποι

15. Μορφολογία Μέλλοντα ενεργητικής φωνής

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	25 44,6%	60 38,0%	7 18,4%	92 36,5%
1	5 8,9%	17 10,8%		22 8,7%
2	3 5,4%	13 8,2%	1 2,6%	17 6,7%
3	5 8,9%	8 5,1%		13 5,2%
4	5 8,9%	9 5,7%		14 5,6%
5	5 8,9%	9 5,7%	1 2,6%	15 6,0%
6	2 3,6%	4 2,5%		6 2,4%
7	1 1,8%	7 4,4%		8 3,2%
8	3 5,4%	5 3,2%		8 3,2%
9	1 1,8%	10 6,3%	2 5,3%	13 5,2%
10	1 1,8%	16 10,1%	27 71,1%	44 17,5%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Στη συγκεκριμένη άσκηση εξετάζεται ο σχηματισμός της συντελεσμένης όψης του Μέλλοντα στο β' και γ' ενικό ενεργητικής φωνής. Συμπεριλαμβάνονται ενδεικτικά ρήματα α' και β' συζυγίας (α' τάξη), όπως και ανώμαλα ρήματα.

Η συνολική επίδοση των μαθητών είναι αρκετά χαμηλή, καθώς το 39,7% απέτυχε στο σχηματισμό όλων των συντελεσμένων τύπων του Μέλλοντα, ενώ το 10,3% συμπλήρωσε με επιτυχία μόνο τον 1 από τους 10 τύπους. Οι μαθητές με τη μέγιστη επίδοση ανέρχονται στους 17⁶, αριθμός που φτάνει το 7,9% των συμμετασχόντων. Η δυσχέρεια των μαθητών μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι: α) δεν έχουν συστηματοποιήσει ακόμη τη διάκριση των δύο θεμάτων, ενεστωτικού και αοριστικού, του ρηματικού συστήματος, β) δεν έχουν κατακτήσει επαρκώς τον συσχετισμό κάθε ρηματικού θέματος με συγκεκριμένους ρηματικούς χρόνους (π.χ. συντελεσμένη όψη του Μέλλοντα < αοριστικό θέμα) και γ) πιθανόν δε γνωρίζουν όλες τις ποικιλίες του αοριστικού θέματος. Ερμηνεύουμε κατ' αυτόν τον τρόπο τα αποτελέσματα,

⁶ Ας σημειωθεί ότι μόνο ένας από τους δεκαεπτά ήταν τουρκόφωνος.

καθώς λάβαμε υπόψη αφενός την προτίμηση των ενεστωτικών τύπων αντί του Αορίστου στις ασκήσεις 12 και 13 και αφετέρου την τάση των μαθητών να συμπληρώνουν τα παραδείγματα της συγκεκριμένης άσκησης με την ασυντέλεστη όψη του Μέλλοντα.

Κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων ανά παράδειγμα διαπιστώθηκε ότι τα ποσοστά των μαθητών που σχημάτισαν σωστά τους ζητούμενους τύπους στη συντελεσμένη όψη του Μέλλοντα είναι σε κάποιες περιπτώσεις σχετικά χαμηλότερα σε σύγκριση με τα ποσοστά των μαθητών που συμπλήρωσαν με την ασυντέλεστη όψη. Παραθέτουμε τα ακόλουθα: **1** → *θα πάρεις*: 32,7%, *θα παίρνω*⁷: 33,7%, **7** → *θα χάσεις*: 31,8%, *θα χάνω*: 32,3%, **8** → *θα αγοράσεις*: 32,3%, *θα αγοράζω*: 33,8%. Από τους τύπους σε ασυντέλεστη όψη που καταμετρήθηκαν, υψηλότερα ποσοστά εμφάνισε ο τύπος *θα τρώω* (παράδειγμα **9**: 47,2%). Το συγκεκριμένο ρήμα είναι ανώμαλο και επιπλέον το αοριστικό θέμα του (*θα φάω*) διαφοροποιείται από το ενεστωτικό, γεγονός που μάλλον προκαλεί δυσκολία στους μαθητές. Υψηλότερο ποσοστό επιτυχόντων παρουσιάζεται μόνο στο παράδειγμα **2** (*θα ακούσεις*), όπου καταμετρήθηκαν 93 σωστοί σχηματισμοί (46,7%). Τέλος, από 22% έως 35% κυμαίνονται τα ποσοστά των μαθητών, οι οποίοι παρήγαγαν λανθασμένους μορφολογικά ή και άσχετους τύπους. Η διακύμανση αυτή έχει καταγραφεί μέσω της απάντησης **4** (άλλο).

⁷ Σημειώνουμε ότι, όπως φαίνεται και στον πίνακα των απαντήσεων, στην απάντηση **2** έχει δοθεί το α' ενικό πρόσωπο, αν και στις 9 από τις 10 προτάσεις σωστή συμφωνία προκύπτει μόνο αν το ρήμα βρίσκεται στο β' ενικό. Κατά συνέπεια, στην καταμέτρηση των ασυντέλεστων τύπων δε λάβαμε υπόψη το πρόσωπο του ρήματος. Αν και δεν έχει καταγραφεί ποσοτικά, υπήρξαν μαθητές που σχημάτισαν την ασυντέλεστη όψη του Μέλλοντα σε διαφορετικό πρόσωπο από το β' ενικό. Συνήθως, τοποθετούσαν τον ενεστωτικό τύπο της παρένθεσης (π.χ. *παίρνω*) προσθέτοντας το δείκτη *θα*.

**Άσκηση 16. Τι θα κάνει ο Γιάννης και τι θα κάνει η Αϊσέ;
Γράφω τη συνέχεια της ιστορίας.**

A.

Ο Γιάννης γιορτάζει και κάλεσε απόψε τους συμμαθητές του στο σπίτι. Το πρόβλημα είναι ότι η μαμά του δουλεύει και πρέπει να τα ετοιμάσει όλα μόνος του. Το σπίτι είναι ακατάστατο, αναψυκτικά δεν υπάρχουν και η μαμά του δεν έχει μαγειρέψει τίποτα.

Ο Γιάννης θα σκουπίσει, _____

B.

Όταν η Αϊσέ τελειώσει τις εξετάσεις, θα πάει ένα Σαββατοκύριακο στην παραλία της Μαρώνειας με τα ξαδέφια της. Τι θα κάνει εκεί;

Η Αϊσέ θα πάει βόλτα, _____

1. σωστά σχηματισμένοι τύποι του Μέλλοντα επί συνόλου ρηματικών τύπων στο Μέλλοντα
2. συμφωνία Υποκειμένου – Ρήματος (επί συνόλου συμφωνιών)
3. συμφωνία επιθετικών προσδιορισμών ή αντωνυμιών με τα ονόματα επί συνόλου συμφωνιών
4. στίξη – τονισμός
5. φωνολογικά λάθη σε ρήματα και ουσιαστικά επί συνόλου ρημάτων-ουσιαστικών

	0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
2.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
3.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
4.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
5.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%

16. A. Παραγωγή λόγου με χρήση ρημάτων στο Μέλλοντα (προγραμματισμός πράξεων)

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	20 35,7%	25 15,8%	24 63,2%	69 27,4%
1	8 14,3%	34 21,5%		42 16,7%
2	12 21,4%	26 16,5%	1 2,6%	39 15,5%
3	9 16,1%	49 31,0%	1 2,6%	59 23,4%
4	6 10,7%	20 12,7%		26 10,3%
5	1 1,8%	4 2,5%	12 31,6%	17 6,7%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

16. Β. Παραγωγή λόγου με χρήση ρημάτων στο Μέλλοντα (προγραμματισμός πράξεων)

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	23 41,1%	26 16,5%	24 63,2%	73 29,0%
1	7 12,5%	24 15,2%		31 12,3%
2	10 17,9%	34 21,5%	1 2,6%	45 17,9%
3	8 14,3%	46 29,1%	1 2,6%	55 21,8%
4	7 12,5%	24 15,2%	1 2,6%	32 12,7%
5	1 1,8%	4 2,5%	11 28,9%	16 6,3%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Πρόκειται για άσκηση κατευθυνόμενης παραγωγής στην οποία οι μαθητές καλούνταν να περιγράψουν μελλοντικές ενέργειες / σχέδια δύο διαφορετικών προσώπων. Στόχος είναι να διαπιστωθεί η δυνατότητα των μαθητών να χρησιμοποιούν ρηματικούς τύπους του Μέλλοντα που να ανταποκρίνονται σε δύο συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις.

Στη συγκεκριμένη άσκηση η καταχώριση και η ανάλυση των αποτελεσμάτων πραγματοποιήθηκε ξεχωριστά για τις δύο περιγραφές (**A**: Τι θα κάνει ο Γιάννης, **B**: Τι θα κάνει η Αϊσέ). Τα ποσοστά που προέκυψαν και στις δύο περιπτώσεις είναι παρόμοια, με τους τουρκόφωνους να εμφανίζουν χαμηλότερη επίδοση σε σύγκριση με τους πομακόφωνους. Πιο συγκεκριμένα, στο **A** οι τουρκόφωνοι μαθητές που δεν κατάφεραν να αριστεύσουν σε καμία από τις πέντε μεταβλητές φτάνουν το 35,7% και οι πομακόφωνοι το 15,8%, ενώ στο **B** την ίδια επίδοση σημείωσε το 41,1% της πρώτης ομάδας και το 16,5% της δεύτερης. Επιπλέον, στο **A** το 14,3% των τουρκόφωνων και το 21,5% των πομακόφωνων πέτυχε τη μέγιστη επίδοση σε μία μόνο μεταβλητή, ενώ στο **B** το 12,5% και το 15,2% αντίστοιχα. Άριστη βαθμολογία σε τέσσερις μεταβλητές πέτυχε το 10,7% των τουρκόφωνων και το 12,7% των πομακόφωνων για το **A**, ενώ το 12,5% και το 15,2% για το **B** αντίστοιχα. Τέλος, το ποσοστό των τουρκόφωνων και των πομακόφωνων που παρουσίασαν τη μέγιστη επίδοση σε όλες τις μεταβλητές είναι το ίδιο και στις δύο περιπτώσεις (1,8% και 2,5% αντίστοιχα).

Όπως και στις δύο προηγούμενες ασκήσεις παραγωγής (άσκηση 11 και 14), η ανάλυση των αποτελεσμάτων ανά μεταβλητή έδειξε ότι οι αλλόγλωσσοι μαθητές μάλλον δε γνωρίζουν καθόλου τους κανόνες εφαρμογής των σημείων στίξης και τονισμού (μεταβλητή 4) στα

ελληνικά, καθώς το ποσοστό των μαθητών με μηδενική επίδοση στο **A** αγγίζει το 41,7% και στο **B** το 40,1%, ενώ οι μαθητές που αρίστευσαν αποτελούν το 23,9% και το 25,6% στις δύο περιπτώσεις αντίστοιχα⁸. Όσον αφορά την παραγωγή και το σχηματισμό ρηματικών τύπων στο Μέλλοντα (μεταβλητή 1) η επίδοση είναι διαφορετική, καθώς στο **A** τα ποσοστά των μαθητών που αρίστευσαν είναι λίγο χαμηλότερα σε σύγκριση με τα αντίστοιχα ποσοστά στο **B**. Πιο συγκεκριμένα, στο **A** τις δύο υψηλότερες βαθμολογίες, δηλαδή 8 και 9 πέτυχε το 11,8% και το 39,3% των αλλόγλωσσων αντίστοιχα, ενώ στο **B** το 6,9% και το 52,6% αντίστοιχα. Επιπλέον, στο **A** οι μαθητές που σημείωσαν μηδενική επίδοση αγγίζουν το 18,5%, ενώ στο **B** το 16,2%. Τα αποτελέσματα στη συμφωνία Υποκειμένου – Ρήματος (μεταβλητή 2) συμφωνούν με αυτά των δύο προηγούμενων ασκήσεων παραγωγής. Στο **A** μέγιστη επίδοση σημείωσε το 83,4% και μηδενική το 9,9%, ενώ στο **B** τις ίδιες επιδόσεις είχε το 85,5% και το 8,1% των μαθητών αντίστοιχα. Για την συμφωνία επιθέτου – ουσιαστικού (μεταβλητή 3) σημειώνουμε ότι από τους 180 μαθητές που έγραψαν το **A** μόνο οι 53 παρήγαγαν επίθετα, εκ των οποίων το 71,7% σημείωσε απόλυτη επιτυχία, ενώ το 22,6% βρέθηκε στη βαθμίδα της μηδενικής επίδοσης. Αντίθετα, στο **B** οι μαθητές που χρησιμοποίησαν επίθετα στο κείμενό τους ήταν μόλις 38, εκ των οποίων το 71,1% αρίστευσε και το 26,3% δεν εφάρμοσε τους κανόνες συμφωνίας σε καμία σχεδόν περίπτωση. Τέλος, στη φωνολογία (μεταβλητή 5) παρατηρείται παρόμοια με τις προηγούμενες ασκήσεις παραγωγής επίδοση, καθώς το 65,7% και το 69,4% στο **A** και στο **B** αντίστοιχα δεν παρουσίασε κανένα φωνολογικό λάθος, ενώ το 2,8% (**A**) και το 2,3% (**B**) βρέθηκε στη βαθμίδα της μηδενικής επίδοσης.

⁸ Όσον αφορά τη στίξη και τον τονισμό παρατηρούμε, ωστόσο, ότι τα ποσοστά στις βαθμίδες μεταξύ της μηδενικής και της μέγιστης επίδοσης είναι αρκετά μειωμένα. Παρατηρείται, επομένως, ότι οι μαθητές στην πλειονότητά τους είτε αγνοούν τους κανόνες στίξης και τονισμού είτε αντίθετα εμφανίζουν μια άνεση στην εφαρμογή των κανόνων αυτών.

Άσκηση 17. Υπογραμμίζω όπως στο παράδειγμα.

- Ο Πέτρος και ο Αντώνης τηλεφωνούν / τηλεφωνιούνται ο ένας στον άλλο.
1. Ο Πέτρος και ο Αντώνης συναντούν / συναντιούνται κάθε απόγευμα.
 2. Η Φανή θυμίζει / θυμάται πάντα τα ραντεβού της.
 3. Η Φανή μου θυμίζει / θυμάται τη γιαγιά μου.
 4. Η Άννα χτενίζει / χτενίζεται τα μαλλιά της.
 5. Η Άννα χτενίζει / χτενίζεται μπροστά στον καθρέφτη μόνη της.
 6. Η μαμά κοιμίζει / κοιμάται κάτω από το δέντρο.
 7. Η μαμά κοιμίζει / κοιμάται το μωρό.
 8. Ο Λουκάς φοβίζει / φοβάται το σκοτάδι.
 9. Το σκοτάδι φοβίζει / φοβάται το Λουκά.

	1 = Σωστό / 2 = Λάθος
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	

17. Διάκριση ενεργητικής ~ παθητικής φωνής με βάση τη σύνταξη

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	13 23,2%	11 7,0%	4 10,5%	28 11,1%
1		1 ,6%		1 ,4%
2	1 1,8%	3 1,9%		4 1,6%
3		1 ,6%		1 ,4%
4	1 1,8%	15 9,5%		16 6,3%
5	7 12,5%	20 12,7%		27 10,7%
6	5 8,9%	23 14,6%		28 11,1%
7	10 17,9%	28 17,7%		38 15,1%
8	5 8,9%	23 14,6%	1 2,6%	29 11,5%
9	14 25,0%	33 20,9%	33 86,8%	80 31,7%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Στόχος της άσκησης είναι να διαγνωστεί ο βαθμός κατάκτησης του συστήματος των φωνών της Ν.Ε. Οι μαθητές έπρεπε να επιλέξουν ρηματικούς τύπους ενεργητικής ή παθητικής βάσει της παρουσίας ή απουσίας συμπληρωμάτων. Ειδικότερα, μελετάται η δήλωση της αυτοπάθειας και της αλληλοπάθειας μέσω ρημάτων ενεργητικής και παθητικής μορφολογίας, όπως και η χρήση αποθετικών ρημάτων της Ν.Ε. σε αντιπαραβολή με ρήματα ενεργητικής σημασίας παραγόμενα από το ίδιο (με τα αποθετικά) ρηματικό θέμα (π.χ. *θυμίζω ~ θυμάμαι*). Οι επιλογές των μαθητών συγκεντρώνονται στην πλειοψηφία τους στα υψηλότερα επίπεδα της αξιολογικής κλίμακας (από 0 έως 9 σωστές επιλογές). Έτσι, από την ποσοτική ανάλυση της επίδοσης σε όλη την άσκηση το υψηλότερο ποσοστό (22%) ανήκει στους μαθητές που υπογράμμισαν το σωστό τύπο ρήματος σε όλες τις προτάσεις. Την αμέσως καλύτερη επίδοση, δηλαδή 8 στις 9 σωστές επιλογές, πέτυχε το 13,1% των συμμετασχόντων, ενώ το 17,8% επέλεξε σωστά συνολικά 7 ρηματικούς τύπους. Οι μαθητές που απέτυχαν σε όλες τις επιλογές τους ανέρχονται στους 24, δηλαδή το 11,2%. Διαφορετική εικόνα παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της ποσοτικής ανάλυσης για τους τουρκόφωνους και τους πομακόφωνους ξεχωριστά. Συγκεκριμένα, οι πομακόφωνοι που πέτυχαν τη μέγιστη επίδοση είναι λιγότεροι (20,9%) από τους τουρκόφωνους (25%), το ποσοστό, όμως, των τουρκόφωνων που απέτυχαν σε όλες τις επιλογές είναι πολύ μεγαλύτερο (23,2%) από αυτό των πομακόφωνων (7%). Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι, αν και ασκήσεις αυτού του τύπου (ασκήσεις επιλογής) είναι γενικότερα οι πλέον κατάλληλες για την ποσοτική ανάλυση του επιπέδου γλωσσομάθειας αλλόγλωσσων μαθητών και μπορούν να εξασφαλίζουν αντικειμενικά αποτελέσματα, εν τούτοις δε μπορούν να διαγνώσουν το τυχαίο της επιλογής.

Όσον αφορά την επίδοση ανά παράδειγμα αναφέρουμε ότι το χαμηλότερο ποσοστό επιτυχίας εμφανίζεται στο **3** (*θυμίζει*: 69,1%), ίσως γιατί το ρήμα αυτό δεν είναι συχνόχρηστο στο βαθμό που είναι το ρήμα *θυμάμαι*. Επιπλέον, στο εν λόγω παράδειγμα παρουσιάζεται με την πιο ιδιαίτερη σύνταξη και σημασία του (*μού θυμίζει τη γιαγιά μου*). Στα υπόλοιπα παραδείγματα τα ποσοστά επιτυχόντων είναι αρκετά υψηλά, με μικρότερο το 72% στο παράδειγμα **5** (*χτενίζεται*) και μεγαλύτερο το 88,4% στο **6** (*κοιμάται*). Η επιτυχία αυτή μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι τα συγκεκριμένα ρήματα είναι εξαιρετικά συχνόχρηστα και οικεία στους μαθητές.

Εξετάζοντας όλα τα παραδείγματα διαπιστώνουμε ότι: α) οι τουρκόφωνοι μαθητές δυσκολεύτηκαν περισσότερο στην επιλογή του κατάλληλου τύπου, γεγονός που μπορεί να αποδοθεί στις επιμέρους διαφορές που παρατηρούνται στην αντίστοιχη μορφολογία και σημασία των συγκεκριμένων κατηγοριών μεταξύ τουρκικής και ελληνικής β) τα ποσοστά επιτυχίας στην επιλογή του παθητικού τύπου είναι ελαφρώς υψηλότερα από αυτά του αντίστοιχου ενεργητικού (εκτός από το παράδειγμα **5**: *χτενίζει ~ χτενίζεται* στο οποίο συμβαίνει το αντίθετο) και αυτό γιατί τα συγκεκριμένα ρήματα εμφανίζονται συχνότερα με παθητική μορφολογία και γ) η ικανοποιητική επίδοση των μαθητών αποδίδεται και στον

τύπο της εν λόγω άσκησης, καθώς δεν μπορούμε να αποκλείσουμε το ενδεχόμενο της τυχαίας επιλογής.

Άσκηση 18. Συμπληρώνω τα κενά με το σωστό τύπο στον Ενεστώτα όπως στο παράδειγμα.

- Ο Γιάννης _____ σηκώνεται _____ (σηκώνω) νωρίς κάθε μέρα.
1. Ο Χασάν και η Γκιουλμπαχάρ _____ (γυμνάζω) κάθε πρωί.
 2. Εμείς _____ (συναντάω) μεταξύ μας κάθε βράδυ. Εσείς κάθε πότε
 3. _____ (συναντάω);
 4. Αυτές οι πατάτες δεν _____ (τρώω)! Είναι πολύ κρύες!
 5. Μαίρη: Μαλώσαμε με την Ελένη και δεν _____ (τηλεφωνώ) πια.
 6. Το παλτό μου πάλιωσε και δε _____ (φοράω) πια.
 7. Με τι _____ (ασχολούμαι), κύριε Παπαδόπουλε;
 8. Τα γράμματά του είναι τόσο άσχημα που δε _____ (διαβάζω).
 9. Ο παππούς μου _____ (ενοχλώ) από τις φωνές των παιδιών στο δρόμο.

1.	1. γυμνάζονται	2. γυμνάζουν	3. γυμνάζεται	4. άλλο
2.	1. συναντιόμαστε	2. συναντάμε	3. συναντιέται	4. άλλο
3.	1. συναντιόσαστε	2. συναντάτε	3. συναντάται	4. άλλο
4.	1. τρώγονται	2. τρώνε	3. τρώγεται	4. άλλο
5.	1. τηλεφωνιόμαστε	2. τηλεφωνάμε	3. τηλεφωνιούνται	4. άλλο
6.	1. φοριέται	2. φοράει	3. φοριούνται	4. άλλο
7.	1. ασχολείστε	2. ασχολιέστε /
*ασχολούστε / *ασχολούσαι	3. ασχολείται	4. άλλο
8.	1. διαβάζονται	2. διαβάζουν	3. διαβάζεται	4. άλλο
9.	1. ενοχλείται	2. ενοχλεί	3. ενοχλούνται	4. άλλο

Επεξήγηση απαντήσεων:

- 1 → σωστός ρηματικός τύπος: Ενεστώτας στην παθητική
- 2 → σωστή συμφωνία, λάθος φωνή (ενεργητική)⁹
- 3 → λάθος στη συμφωνία
- 4 → άλλο: λάθη στο σχηματισμό, άσχετοι τύποι

⁹ Στην πρόταση 7, κατ' εξαίρεση, συμπεριλάβαμε στην απάντηση 2 τους λανθασμένους τύπους: *ασχολούστε / *ασχολούσαι, τους οποίους σχηματίζουν συχνά οι αλλόγλωσσοι διδασκόμενοι την ελληνική παρασυρόμενοι από το θεματικό φωνήεν του ρήματος.

18. Μορφολογία Ενεστώτα παθητικής φωνής

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	17 30,4%	51 32,3%	3 7,9%	71 28,2%
1	14 25,0%	26 16,5%		40 15,9%
2	5 8,9%	15 9,5%		20 7,9%
3	5 8,9%	16 10,1%		21 8,3%
4	2 3,6%	11 7,0%	1 2,6%	14 5,6%
5	1 1,8%	9 5,7%	2 5,3%	12 4,8%
6	5 8,9%	9 5,7%	1 2,6%	15 6,0%
7	4 7,1%	9 5,7%	5 13,2%	18 7,1%
8	3 5,4%	8 5,1%	7 18,4%	18 7,1%
9		4 2,5%	19 50,0%	23 9,1%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Αποτελεί άσκηση συμπλήρωσης και στόχος της είναι ο στατιστικός έλεγχος της παθητικής μορφολογίας ενεστωτικών ρηματικών τύπων στο γ' ενικό, στο α', β' και γ' πληθυντικό και των λειτουργιών τους (αυτοπάθεια, αλληλοπάθεια, παθητική σύνταξη). Εξετάζονται ενδεικτικά ρήματα των κλιτικών ομάδων σε *-ομαι*, *-ιέμαι* και *-ούμαι*.

Η εικόνα όσον αφορά το βαθμό κατάκτησης παθητικών τύπων, η οποία διαμορφώνεται από τα αποτελέσματα της συνολικής επίδοσης στη συγκεκριμένη άσκηση, είναι πιο διαφωτιστική και μάλλον πιο αντιπροσωπευτική σε σύγκριση τα αποτελέσματα της άσκησης 17 (άσκηση επιλογής). Η ποσοτική ανάλυση εδώ δείχνει ότι οι μαθητές αντιμετωπίζουν πολύ μεγάλες δυσκολίες στο σχηματισμό και στη χρήση της παθητικής, αφού μόνο 4 από τους 198 περίπου μαθητές που συμπλήρωσαν την άσκηση σχημάτισαν σωστά και τους 9 ρηματικούς τύπους. Αντίθετα, το 31,8% δε σχημάτισε κανένα τύπο σωστά, ενώ το 18,7% σχημάτισε επιτυχώς μόνο ένα τύπο. Ας σημειωθεί ότι τα ποσοστά υποχωρούν σχεδόν προοδευτικά όσο η κλίμακα προχωρά στα επίπεδα της μέγιστης επίδοσης (δηλαδή 7-9 σωστά σχηματισμένοι τύποι).

Από την επίδοση ανά ρηματικό τύπο συμπεραίνουμε ότι οι μαθητές δυσκολεύονται περισσότερο στο σχηματισμό του α' και β' πληθυντικού ρημάτων της δεύτερης συζυγίας (α' τάξη) με αλληλοπαθητική σημασία. Τα ποσοστά διαμορφώνονται ως εξής: **2** → *συναντιόμαστε*: 37,9%, **3** → *συναντιόσαστε*: 28,2% και **5** → *τηλεφωνιόμαστε*: 21,8%. Στις δύο πρώτες περιπτώσεις πολλοί μαθητές, αν και εφάρμοσαν τη συμφωνία μεταξύ υποκειμένου ρήματος, τοποθέτησαν το ρήμα στην ενεργητική φωνή (**2** → *συναντάμε*: 35,4%, **3** → *συναντάτε*: 32,8%). Αντίθετα, στο παράδειγμα **5**, όπως καταμετρήθηκε μέσω της απάντησης **4** (*άλλο*), πολύ υψηλό, συγκεκριμένα 66,3%, είναι το ποσοστό των μαθητών που απέτυχαν να παραγάγουν σωστά κάποιο τύπο, είτε παθητικής είτε ενεργητικής μορφολογίας. Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί το ρήμα της πρότασης **6**, όπου και σημειώθηκε η χαμηλότερη επίδοση (*φοριέται*: 17,6%). Πρόκειται, επίσης, για ρήμα δεύτερης συζυγίας με παθητική όμως σημασία. Ως επί το πλείστον οι μαθητές απέφευγαν μεν την ενεργητική φωνή (*φοράει*: 11,4%), αλλά σχημάτιζαν λανθασμένα τον παθητικό τύπο (*άλλο*: 71%), εφαρμόζοντας συχνά το θεματικό φωνήεν της ενεργητικής (*φοράω* → **φοράται*). Ο ενεργητικός τύπος εμφανίστηκε περισσότερο και στην πρόταση **9** (*ενοχλεί*: 39,8%), ενώ το 34% των μαθητών σχημάτισε σωστά το ζητούμενο παθητικό τύπο (*ενοχλείται*). Υψηλότερη επίδοση σημειώθηκε στους παθητικούς τύπους της α' συζυγίας. Ένα σημαντικό ποσοστό (29,4%) σχημάτισε το γ' ενικό πρόσωπο της παθητικής (*ασχολείται*) στην πρόταση **7** αντί για το β' πληθυντικό (*ασχολείστε*), αγνοώντας πιθανόν τον πληθυντικό ευγενείας. Επίσης, στην ίδια πρόταση, όπως αναμενόταν, υψηλό ποσοστό μαθητών (το 25,3% συνολικά) παρήγαγε τους τύπους που συμπεριλαμβάνονται στην απάντηση **2** (*ασχολιέστε*, **ασχολούσαι*, **ασχολούστε*). Τους τύπους *γυμνάζονται* (**1**), *τρώγονται* (**4**) και *διαβάζονται* (**8**) σχημάτισε σωστά το 42,6%, το 42,3 και το 48,7% αντίστοιχα. Τα ποσοστά αυτά αποτελούν ίσως ένδειξη ότι οι μαθητές γνωρίζουν και εφαρμόζουν ευκολότερα τις καταλήξεις παθητικών ρημάτων που ανήκουν στην α' συζυγία (-ομαι). Το γεγονός ότι οι μαθητές σε αρκετές περιπτώσεις σχημάτισαν το ρήμα στην ενεργητική δείχνει ότι είτε αγνοούν είτε δεν έχουν ακόμη συστηματοποιήσει τις λειτουργίες που επιτελούν οι παθητικοί τύποι. Κατά συνέπεια, δεν φαίνεται να έχουν ακόμη κατανοήσει έναν τουλάχιστον από τους τρόπους δήλωσης της αυτοπάθειας και της αλληλοπάθειας στη Ν.Ε.

Άσκηση 19. Διαλέγω το σωστό.

1. Δημήτρης: _____ να πάω σινεμά, αλλά _____ να διαβάσω για το διαγώνισμα.
 α. θέλω / πρέπει β. πρέπει / θέλω γ. θέλω / μπορώ
2. Αϊσέ: Δεν _____ να πάω σινεμά, γιατί _____ να διαβάσω για το διαγώνισμα.
 α. θέλω / πρέπει β. θέλω / μπορώ γ. μπορώ / πρέπει
3. Πέτρος: _____ να διαβάσω για το διαγώνισμα, αλλά _____ να πάω σινεμά.
 α. Ήθελα / μπόρεσα β. Έπρεπε / προτίμησα γ. Μπόρεσα / προτίμησα

4. Τελικά, ποιος πήγε σινεμά;

-
1.	1. θέλω / πρέπει	2. πρέπει / θέλω	3. θέλω / μπορώ	4. άλλο
2.	1. μπορώ / πρέπει	2. θέλω / πρέπει	3. θέλω / μπορώ	4. άλλο
3.	1. έπρεπε / προτίμησα	2. ήθελα / μπόρεσα	3. μπόρεσα / προτίμησα	4. άλλο
4.	1. ο Πέτρος	2. ο Δημήτρης	3. η Αϊσέ	4. άλλο

19. Ρήματα εξάρτησης που δηλώνουν επιθυμία, υποχρέωση, δυνατότητα

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	13 23,2%	27 17,1%		40 15,9%
1	7 12,5%	19 12,0%		26 10,3%
2	12 21,4%	37 23,4%	1 2,6%	50 19,8%
3	20 35,7%	43 27,2%	1 2,6%	64 25,4%
4	4 7,1%	32 20,3%	36 94,7%	72 28,6%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Ελέγχεται, μέσω πολλαπλής επιλογής, η σημασία και η σύνταξη βασικών ρημάτων εξάρτησης που δηλώνουν επιθυμία, υποχρέωση και δυνατότητα, και συγκεκριμένα των ρημάτων *θέλω*, *προτιμώ*, *πρέπει* και *μπορώ*.

Σε γενικές γραμμές η επίδοση των μαθητών κρίνεται μέτρια, αλλά υποθέτουμε ότι θα ήταν υψηλότερη, αν οι μαθητές είχαν κατανοήσει πλήρως την εκφώνηση και το ζητούμενο

της άσκησης. Η επιμέρους ανάλυση έδειξε ότι αρκετοί μαθητές δεν κατάλαβαν την εκφώνηση, με αποτέλεσμα να διαλέγουν ρήματα και από τα άλλα ζεύγη του ίδιου παραδείγματος, αλλάζοντας τους παρεχόμενους συνδυασμούς. Επομένως, η μερική αποτυχία στην εν λόγω άσκηση οφείλεται περισσότερο στην ελλιπή κατανόησή της και λιγότερο στην άγνοια των συγκεκριμένων ρημάτων εξάρτησης. Αναλυτικότερα, αναφέρουμε ότι 63 μαθητές (29,2%) σημείωσαν 3 στις 4 επιτυχίες, ενώ τη μέγιστη επίδοση πέτυχαν 36 μαθητές (16,8%). Και πάλι οι πομακόφωνοι υπερέχουν, καθώς το 20,3% σημείωσε μέγιστη επίδοση, ενώ από τους τουρκόφωνους μόνο το 7,1% πέτυχε την ίδια επίδοση.

Η σωστή επιλογή *θέλω / πρέπει* του παραδείγματος **1** παρουσιάζει τα υψηλότερα ποσοστά επιτυχόντων (76,8%). Θεωρούμε ότι τόσο η βασικότητα των ανωτέρω ρημάτων όσο και ο αντιθετικός σύνδεσμος *αλλά* της πρότασης, ο οποίος τονίζει την αντίθεση μεταξύ επιθυμίας και υποχρέωσης, διευκόλυναν αρκετά την επιλογή των μαθητών. Στο παράδειγμα **2** το 57,8% επέλεξε το σωστό συνδυασμό (*μπορώ / πρέπει*), ενώ το 22,6% το συνδυασμό *θέλω / πρέπει*, ο οποίος μπορεί να θεωρηθεί εξίσου σωστός, επομένως θα πρέπει να γίνει συμψηφισμός των δύο ποσοστών (δηλαδή $57,8\% + 22,6\% = 80,4\%$ τελικό ποσοστό επιτυχόντων). Μεγαλύτερη δυσκολία αντιμετώπισαν οι μαθητές στο συνδυασμό *έπρεπε / προτίμησε* (59,8%) (παράδειγμα **3**). Η σχετικά μέτρια αυτή επίδοση ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι τα ρήματα είναι παρελθοντικού χρόνου σε αντίθεση με τις προηγούμενες προτάσεις, ενώ το ρήμα *προτιμώ* χρησιμοποιείται λιγότερο συχνά για τη δήλωση επιθυμίας και ίσως είναι λιγότερο γνωστό στους μαθητές. Τέλος, το τελευταίο παράδειγμα **4** συγκέντρωσε ποσοστό επιτυχίας 30,4% από τους τουρκόφωνους και 34,2% από τους πομακόφωνους, γεγονός που ενισχύει την άποψη ότι η διαδοχική παρουσία των ρημάτων προκάλεσε σύγχυση στους αλλόγλωσσους και δεν κατανόησαν τελικά το ζητούμενο της άσκησης. Σημειωτέον ότι μόνο το 40% των αλλόγλωσσων απάντησαν στην ερώτηση, αφού το ποσοστό των απαντήσεων που απουσίαζαν ήταν 60%.

Άσκηση 20. Συνδέω τις φράσεις από την αριστερή στήλη με τις φράσεις στη δεξιά στήλη.

Η γιαγιά...

1. ...θέλει να διαβάσει	•	• αλλά σήμερα προτιμάει να φτιάξει σουτζουκάκια
2. ...μπορεί να χορεύει	•	• αλλά μετά δεν μπορεί να κοιμηθεί το βράδυ
3. ...ξέρει να φτιάχνει πίτσα	•	• αλλά φοβάται
4. ...προτιμάει να πίνει καφέ το βράδυ	•	• αλλά ντρέπεται
5. ...πρέπει να πάει στο γιατρό	•	• αλλά πρώτα πρέπει να βρει τα γυαλιά της

	$1 = \text{Σωστό} /$ $2 = \text{Λάθος}$
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

20. Νοηματική σύνδεση προτάσεων

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	9 16,1%	20 12,7%	3 7,9%	32 12,7%
1	3 5,4%	7 4,4%		10 4,0%
2	1 1,8%	11 7,0%		12 4,8%
3	5 8,9%	22 13,9%		27 10,7%
4	2 3,6%	6 3,8%		8 3,2%
5	36 64,3%	92 58,2%	35 92,1%	163 64,7%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Η άσκηση αυτή εξετάζει τη νοηματική σύνδεση δύο προτάσεων που συνδέονται παρατακτικά μέσω του αντιθετικού σύνδεσμο *αλλά*. Στις εν λόγω προτάσεις συμπεριλαμβάνονται βασικά ρήματα που δηλώνουν επιθυμία, δυνατότητα, ικανότητα και υποχρέωση.

Η πλειοψηφία των μαθητών (59,8%) αντιστοίχισε σωστά όλες τις προτάσεις, ενώ 29 μαθητές (13,6%) απέτυχαν σε όλους τους συνδυασμούς. Το ποσοστά επιτυχίας ανά

παράδειγμα κυμαίνονται σε υψηλά επίπεδα, συγκεκριμένα από 77,4% (παράδειγμα 4) έως 84,3% (παράδειγμα 5). Οι αριθμοί αυτοί δείχνουν ότι οι μαθητές είτε είναι εξοικειωμένοι είτε δεν συναντούν ιδιαίτερες δυσκολίες επίλυσης ασκήσεων συγκεκριμένου τύπου (ασκήσεις αντιστοίχισης). Επιπλέον, θεωρούμε ότι ο μικρός αριθμός συνδυασμών, το εύκολο λεξιλόγιο και το γεγονός ότι κάθε αρχική πρόταση συνδέονταν νοηματικά με μία μόνο από τις προτεινόμενες προτάσεις, βοήθησαν αρκετά τους μαθητές.

Άσκηση 21. Διαλέγω ένα από τα παρακάτω ρήματα και συμπληρώνω τις προτάσεις.**προσπαθώ, (μου) αρέσει, αρχίζω, σταματάω, προτιμώ**

Ο παππούς...

...όταν αρχίζει να παίζει τάβλι, σταματάει μετά από ώρες.

1. να πηγαίνει στο καφενείο παρά να ακούει την γκρίνια της γιαγιάς.
2. ...αρχίζει να δουλεύει όταν ξυπνάει και να δουλεύει όταν πέσει για ύπνο.
3. ...τόρα να χάσει μερικά κιλά, γι' αυτό περπατάει κάθε μέρα.
4. Α! Και κάτι άλλο! Του παππού πολύ να ψαρεύει.

1.	1. προτιμάει	2. προτιμάω	3. σταματάει / προσπαθεί / αρέσει	4. άλλο
2.	1. σταματάει	2. σταματάω	3. προτιμάει / προσπαθε ί/ αρέσει	4. άλλο
3.	1. προσπαθεί	2. προσπαθώ	3. σταματάει / προτιμάει / αρέσει	4. άλλο
4.	1. τού αρέσει	2. μου αρέσει	3. προτιμάει / σταματάει / προσπαθεί	4. άλλο

Επεξήγηση απαντήσεων:

- 1 → σωστός ρηματικός τύπος
 2 → σωστή επιλογή ρήματος – λάθος στη συμφωνία
 3 → σωστή συμφωνία, λάθος επιλογή ρήματος
 4 → άλλο: λάθη στο σχηματισμό, άσχετοι τύποι

21. Μορφολογία ρημάτων στον Ενεστώτα ενεργητικής φωνής

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	15 26,8%	40 25,3%	3 7,9%	58 23,0%
1	13 23,2%	25 15,8%		38 15,1%
2	7 12,5%	33 20,9%	2 5,3%	42 16,7%
3	3 5,4%	23 14,6%		26 10,3%
4	18 32,1%	37 23,4%	33 86,8%	88 34,9%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Ελέγχεται η κατανόηση συχνόχρηστων ρημάτων που συντάσσονται με Υποτακτική. Συγκεκριμένα, οι μαθητές καλούνταν να διαμορφώσουν ένα συνεκτικό κείμενο συμπληρώνοντας, με βάση το νόημα κάθε πρότασης, τα ρήματα (μου) αρέσει, προτιμώ, προσπαθώ, σταματάω στο γ' ενικό πρόσωπο του Ενεστώτα.

Τα ποσοστά όσον αφορά τη συνολική επίδοση των μη ελληνόφωνων μαθητών κατανέμονται σχεδόν ισόποσα σε όλες τις βαθμίδες της αξιολογικής κλίμακας (0-4 σωστές

απαντήσεις). Συγκεκριμένα, τα ίδια ποσοστά προκύπτουν για τη μέγιστη και τη μηδενική επίδοση (25,7%). Σημειώνουμε ότι από το 25,7% των επιτυχόντων σε όλους τους τύπους της άσκησης, το 32,1% αναλογεί στους τουρκόφωνους και το 23,4% στους πομακόφωνους. Μικρότερη είναι η ποσοστιαία απόκλιση μεταξύ τουρκόφωνων και πομακόφωνων με μηδενική επίδοση (26,8% των τουρκόφωνων και 25,3% των πομακόφωνων). Θα πρέπει να αναφερθεί ότι παρόλη την ποσοστιαία υπεροχή των τουρκόφωνων μαθητών στη βαθμίδα της μέγιστης επίδοσης, τα ποσοστά που συγκεντρώνουν στις κατώτερες βαθμίδες (0-1 σωστές απαντήσεις) είναι υψηλότερα σε σύγκριση με αυτά των πομακόφωνων.

Από την ανάλυση των δεδομένων ανά παράδειγμα επιβεβαιώθηκε η αρχική μας υπόθεση, σύμφωνα με την οποία η δυσκολία της άσκησης δεν έγκειται στην εφαρμογή της συμφωνίας μεταξύ Υποκειμένου και Ρήματος, όσον στην αναγνώριση της σημασίας των ρημάτων και στη σύνδεσή τους με το κατάλληλο προτασιακό περιβάλλον. Έτσι, και στα τέσσερα παραδείγματα η απάντηση 2 (σωστό σημασιολογικά ρήμα αλλά λάθος ως προς το πρόσωπο) έλαβε τα χαμηλότερα ποσοστά, ενώ η υψηλότερη επίδοση παρουσιάστηκε σε τύπους που είναι μάλλον γνωστοί στους μαθητές. Συγκεκριμένα, η δομή του *αρέσει* (παράδειγμα 4), αν και ιδιάζουσα συντακτικά, είναι η πλέον συχνόχρηστη για τη δήλωση επιθυμίας και κατά συνέπεια εμφάνισε τα υψηλότερα ποσοστά επιτυχόντων (72,8%). Αντίθετα, τα χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζονται στον τύπο *προτιμάει* του παραδείγματος 1 (39,2%), που είναι λιγότερο συχνός σε σύγκριση με την προηγούμενη δομή. Περαιτέρω, στο εν λόγω παράδειγμα το 26,8% των συμμετασχόντων συμπλήρωσε με κάποιο από τα άλλα τρία ρήματα εφαρμόζοντας όμως τους κανόνες συμφωνίας (*απάντηση 3*). Όσον αφορά τις προτάσεις 2 και 3, το 59,1% και 45,3% συμπλήρωσαν τους σωστούς τύπους *σταματάει* και *προσπαθεί* αντίστοιχα. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις σχετικά αυξημένα είναι τα ποσοστά αποτυχίας ως προς την επιλογή του κατάλληλου σημασιολογικά ρήματος και όχι ως προς τη συμφωνία (2 → *σταματάω*: 6,2%, αλλά *προτιμάει* / *προσπαθεί* / *αρέσει*: 16,6% και 3 → *προσπαθώ*: 8,3% αλλά *σταματάει* / *προτιμάει* / *αρέσει*: 17,2%).

Άσκηση 22. Υπογραμμίζω το σωστό όπως στο παράδειγμα.

- Μπορείς να βοηθάς / να βοηθήσεις το Γιάννη στα Μαθηματικά σήμερα;
1. Ο Πέτρος μπορεί να βλέπει / να δει τηλεόραση συνέχεια.
 2. Θέλω να κοιμάμαι / να κοιμηθώ νωρίς απόψε.
 3. Θέλω να κοιμάμαι / να κοιμηθώ νωρίς τα βράδια.
 4. Δε θέλω να πηγαίνω / να πάω σινεμά σήμερα.
 5. Δε θέλω να πηγαίνω / να πάω σινεμά τα Σαββατοκύριακα.
 6. Πρέπει να διαβάζω / να διαβάσω για το διαγώνισμα σήμερα.
 7. Πρέπει να διαβάζω / να διαβάσω κάθε μέρα.
 8. Προτιμώ να σε βλέπω / να σε δω αύριο.
 9. Προτιμώ να σε βλέπω / να σε δω τα βράδια.

	1 = Σωστό / 2 = Λάθος
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	

22. Διάκριση συντελεσμένου - ασυντέλεστου τύπου της Υποτακτικής με βάση το χρονικό προσδιορισμό

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	7 12,5%	13 8,2%	2 5,3%	22 8,7%
1	1 1,8%	1 ,6%		2 ,8%
2		5 3,2%		5 2,0%
3	4 7,1%	11 7,0%		15 6,0%
4	7 12,5%	8 5,1%		15 6,0%
5	13 23,2%	18 11,4%		31 12,3%
6	5 8,9%	13 8,2%		18 7,1%
7	6 10,7%	23 14,6%		29 11,5%
8	6 10,7%	13 8,2%		19 7,5%
9	7 12,5%	53 33,5%	36 94,7%	96 38,1%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Η άσκηση αυτή εξετάζει την κατάκτηση των δύο όψεων της Υποτακτικής, όταν αυτή εξαρτάται από βασικά ρήματα δηλωτικά επιθυμίας, δυνατότητας και υποχρέωσης (*μπορώ, θέλω, προτιμώ, πρέπει*). Η ύπαρξη κατάλληλων επιρρηματικών δεικτών οδηγεί υποχρεωτικά στην επιλογή είτε του συντελεσμένου είτε του ασυντέλεστου τύπου.

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, στις ασκήσεις απλής επιλογής, όπως η παρούσα, η επιτυχία μπορεί σε ένα βαθμό να αποδοθεί σε τυχαία υπογράμμιση των ορθών τύπων. Στην εν λόγω άσκηση τη μέγιστη επιτυχία αγγίζει το 28% των μαθητών, εκ των οποίων το 33,5% είναι πομακόφωνοι, ενώ μόλις το 12,5% τουρκόφωνοι. Η υψηλότερη επίδοση των πομακόφωνων μπορεί να αποδοθεί στις ομοιότητες της πομακικής και της ελληνικής γλώσσας και αντιστοίχως στη διαφοροποίηση των τουρκικών όσον αφορά την πραγμάτωση της όψης μέσω του ρηματικού συστήματος¹⁰. Σε γενικές γραμμές, η πορεία των αποτελεσμάτων είναι ανοδική με την πλειοψηφία των μαθητών να συγκεντρώνεται στις πιο υψηλές βαθμίδες της αξιολογικής κλίμακας (6 έως 9 σωστές απαντήσεις), ενώ μόνο το 9,3% των συμμετασχόντων δεν σημείωσε καμία σωστή επιλογή.

Στην επιμέρους ανάλυση των δεδομένων, παρατηρήσαμε ότι οι προτιμήσεις των μαθητών *δε χαρακτηρίζονται* από κανονικότητα, δηλαδή από κάποια σταθερή τάση ενδεικτική της σχετικής γνώσης τουλάχιστον μίας εκ των δύο όψεων ή των επιρρηματικών δεικτών που καθορίζουν την επιλογή. Σε γενικές γραμμές τα ποσοστά επιτυχίας ανά πρόταση είναι αρκετά αυξημένα (από 67,7% στο παράδειγμα 3 έως 85,1% στο παράδειγμα 2). Έτσι, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι στην ανά πρόταση ανάλυση θα πρέπει να ληφθεί περισσότερο υπόψη ο παράγοντας της τυχαίας προτίμησης. Πάντως, η χαμηλότερη επίδοση σημειώθηκε στη διάκριση των τύπων *να διαβάσω* (58,8%) και *να διαβάζω* (63,7%) των προτάσεων 6 και 7 αντίστοιχα, ίσως γιατί ο σχηματισμός των δύο τύπων διαφοροποιείται μόνο ως προς το χαρακτήρα του θέματος. Στα υπόλοιπα παραδείγματα (8 και 9) τα συνολικά ποσοστά επιτυχίας είναι υψηλά (80,3% και 71,8% αντίστοιχα). Σε αυτά συμπεριλαμβάνονται ο συντελεσμένος και ο ασυντέλεστος τύπος της Υποτακτικής ανωμάτων ρημάτων με σχετικά πολύ διαφορετικό ενεστωτικό και αοριστικό θέμα, γεγονός που ίσως καθιστά πιο αναγνωρίσιμη τη διάκρισή τους.

¹⁰ Βλ. παράγραφο 1.5.1.1

Άσκηση 23. Ο Εγκέ σημειώνει ποια πράγματα πρέπει να κάνει σήμερα. Αυτή είναι μια σελίδα από το σημειωματάριό του. Ξαναγράψω τις σημειώσεις του όπως στο παράδειγμα.

αγορά ψωμιού

1. διάβασμα αγγλικών και μαθηματικών
2. τηλέφωνο στον παππού
3. πληρωμή λογαριασμών ΟΤΕ και ΔΕΗ
4. γράμμα στη Φατμέ
5. αλλαγή λάστιχων του ποδηλάτου
6. αγορά τετραδίων και μολυβιών
7. αγορά ασπρινών από το φαρμακείο

→ Πρέπει να αγοράσει ψωμί.

→
→
→
→
→
→
→

A.

1. 1. πρέπει να διαβάσω	2. πρέπει να διαβάζω	3. άλλο
2. 1. πρέπει να τηλεφωνήσω/
να πάρω τηλέφωνο	2. πρέπει να τηλεφωνώ	3. άλλο
3. 1. πρέπει να πληρώσω	2. πρέπει να πληρώνω	3. άλλο
4. 1. πρέπει να γράψω	2. πρέπει να γράφω	3. άλλο
5. 1. πρέπει να αλλάξω	2. πρέπει να αλλάζω	3. άλλο
6. 1. πρέπει να αγοράσω	2. πρέπει να αγοράζω	3. άλλο
7. 1. πρέπει να αγοράσω	2. πρέπει να αγοράζω	3. άλλο

Επεξήγηση απαντήσεων:

- 1 → σωστός ρηματικός τύπος (συντελεσμένη όψη της Υποτακτικής)
 2 → λάθος στην επιλογή της όψης (ασυντέλεστος τύπος της Υποτακτικής)
 3 → άλλο: λάθος στο πρόσωπο, στο σχηματισμό της Υποτακτικής, άσχετοι τύποι

B.

1. 1. αγγλικά και μαθηματικά	2. αγγλικών και μαθηματικών	3. άλλο
2. 1. στον παππού	2. (τον) παππού	3. άλλο
3. 1. λογαριασμούς	2. λογαριασμών	3. άλλο
4. 1. στην Φατμέ	2. τη Φατμέ	3. άλλο
5. 1. λάστιχα	2. λάστιχων	3. άλλο
6. 1. τετράδια και μολύβια	2. τετραδίων και μολυβιών	3. άλλο
7. 1. ασπρίνες	2. ασπρινών	3. άλλο

Επεξήγηση απαντήσεων:

- 1 → σωστός μετασχηματισμός (από γενική αντικειμενική σε αιτιατική ως αντικείμενο)
 2 → λάθος μετασχηματισμός ή αντιγραφή της γενικής
 3 → άλλο: λάθη στο σχηματισμό του ονόματος, άσχετοι τύποι

23. Α. Μετασχηματισμός ονοματικών φράσεων σε ρηματικές με χρήση συντελεσμένων τύπων της Υποτακτικής.

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	9 16,1%	27 17,1%	4 10,5%	40 15,9%
1	6 10,7%	6 3,8%		12 4,8%
2	5 8,9%	12 7,6%		17 6,7%
3	3 5,4%	12 7,6%		15 6,0%
4	4 7,1%	17 10,8%		21 8,3%
5	7 12,5%	14 8,9%		21 8,3%
6	10 17,9%	27 17,1%		37 14,7%
7	12 21,4%	43 27,2%	34 89,5%	89 35,3%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

23. Β. Μετασχηματισμός των ουσιαστικών (από τη γενική στην αιτιατική)

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	10 17,9%	22 13,9%	4 10,5%	36 14,3%
1	3 5,4%	4 2,5%		7 2,8%
2	5 8,9%	11 7,0%		16 6,3%
3	4 7,1%	15 9,5%		19 7,5%
4	4 7,1%	13 8,2%		17 6,7%
5	9 16,1%	31 19,6%		40 15,9%
6	11 19,6%	31 19,6%		42 16,7%
7	10 17,9%	31 19,6%	34 89,5%	75 29,8%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Χρησιμοποιώντας ως ρήμα εξάρτησης το *πρέπει* οι μαθητές καλούνταν να μετασχηματίσουν ονοματικές φράσεις παράγοντας ρήματα στο συντελεσμένο τύπο της Υποτακτικής. Στόχος είναι να ελεγχθεί η ικανότητα μετασχηματισμού ονοματικών φράσεων σε ρηματικές φράσεις με ρήμα εξάρτησης + Υποτακτική, καθώς και ο βαθμός εξοικείωσης με τη μορφολογία και τη χρήση του συντελεσμένου τύπου (**A**). Παράλληλα ελέγχεται η μετατροπή της γενικής αντικειμενικής σε αιτιατική σε θέση συμπληρώματος του ρήματος (**B**).

Στην παρούσα άσκηση από τους περίπου 190 μαθητές οι 36 (16,8%) παρήγαγαν λανθασμένα τη δομή *πρέπει να + συντελεσμένος τύπος* (**A**) σε όλες τις προτάσεις. Στις υπόλοιπες βαθμίδες (1-7 σωστοί σχηματισμοί) τα ποσοστά κλιμακώνονται ανοδικά, με το υψηλότερο ποσοστό να εμφανίζεται τελικά στη μέγιστη επίδοση (25,7%). Οι τουρκόφωνοι με τη μέγιστη επίδοση αποτελούν το 21,4%, ενώ οι πομακόφωνοι το 27,2%. Όσον αφορά τη μετατροπή της γενικής σε αιτιατική (**B**), πλειοψηφούν οι μαθητές με υψηλή επίδοση, δηλαδή όσοι σημείωσαν από 5 έως 7 σωστούς μετασχηματισμούς. Συγκεκριμένα, το 18,7%, το 19,6% και το 19,2% των συμμετασχόντων παρήγαγε σωστά 5, 6 και 7 τύπους αντίστοιχα, ενώ οι μαθητές με μηδενική επιτυχία ανέρχονται στους 32 (15%).

Η υψηλότερη επίδοση όσον αφορά τη δομή *πρέπει να + συντελεσμένος τύπος* (**A**) παρατηρήθηκε στο **2** (74,2%), όπου όμως θεωρήθηκαν εξίσου σωστές οι ρηματικές φράσεις *πρέπει να τηλεφωνήσω* και *πρέπει να πάρω τηλέφωνο*. Επιπλέον, ο σχηματισμός του συντελεσμένου τύπου ρημάτων που σχηματίζουν το αοριστικό θέμα με θεματικό χαρακτήρα -σ- φαίνεται να προκαλεί μικρότερη δυσχέρεια στους μαθητές. Στα παραδείγματα **1**, **3**, **6** και **7** τα ποσοστά ορθού σχηματισμού είναι υψηλότερα (65,2%, 67,6%, 69,5% και 72,6% αντίστοιχα) σε σύγκριση με τα ποσοστά επιτυχίας στους τύπους *να γράψω* (58,3%) και *να αλλάξω* (57,4%) των παραδειγμάτων **4** και **5**. Η απόκλιση των ποσοστών στα προαναφερθέντα παραδείγματα (**1**, **3**, **6** και **7** ~ **4** και **5**) οφείλεται στο γεγονός ότι ορισμένοι μαθητές σχημάτιζαν τους δύο τελευταίους τύπους χωρίς να εφαρμόζουν τον κατάλληλο θεματικό χαρακτήρα (π.χ. **να γράζω*, **να αλλάσω*).

Οι συμμετάσχοντες δε χρειαζόταν να μετασχηματίσουν τα προθετικά σύνολα στα παραδείγματα **2** και **4**, όπου και σημειώθηκε, όπως ήταν αναμενόμενο, η υψηλότερη επίδοση (**2** → *στον παππού*: 83,7%, **4** → *στη Φατιμέ*: 81,2%). Επίσης, διαπιστώνουμε ότι οι μαθητές δε δυσκολεύτηκαν να μετατρέψουν τις γενικές *αγγλικών / μαθηματικών* (παράδειγμα **1**) και *τετραδίων / μολυβιών* (παράδειγμα **2**). Συγκεκριμένα, στο **1** (*αγγλικά / μαθηματικά*) το 79,8% των μαθητών παρήγαγε τους σωστούς τύπους και στο **2** (*τετράδια / μολύβια*) το 76,3%. Αντίθετα, χαμηλότερα είναι τα ποσοστά επιτυχόντων στους τύπους *λογαριασμούς* (54,6%), *λάστιχα* (56,7%) και *ασπρίνες* (44,9%). Από τη σύγκριση των αποτελεσμάτων καταρχάς συμπεραίνουμε ότι οι μαθητές έχουν μεγαλύτερη ευκολία να προσθέτουν το κατάλληλο καταληκτικό μόρφωμα σε ονόματα, τα οποία τούς είναι γνωστά. Άλλωστε, μπορούμε να υποθέσουμε ότι η αποτυχία των μαθητών έγκειται κυρίως σε λάθος σχηματισμό, εφόσον

πολύ συχνά παρατηρήθηκε η τάση να μετασχηματίζουν μεν τη γενική σε αιτιατική αλλά να αποτυγχάνουν στο σχηματισμό της (παράδειγμα 7: **ασπρίνια*). Συνεπώς, η αποτυχία τους οφείλεται κυρίως στην αδυναμία τους να εντάσσουν τα ονόματα στην κατάλληλη κλιτική κατηγορία, ενώ φαίνεται να κατανοούν σε ένα βαθμό τη διαφορετική λειτουργία της γενικής και της αιτιατικής, σε περιπτώσεις μετασχηματισμού ονοματικών φράσεων σε ρηματικές.

Άσκηση 24. Τι πρέπει / δεν πρέπει να κάνουμε...

1. ...όταν θέλουμε να χάσουμε κιλά

2. ...όταν είμαστε κρυωμένοι

3. ...όταν είμαστε ιδρωμένοι

4. ...όταν πονάει το δόντι μας

5. ...όταν δεν καταλαβαίνουμε κάτι στα ελληνικά

1. σωστά σχηματισμένοι μη συντελεσμένοι τύποι επί συνόλου μη συντελεσμένων τύπων
2. το ποσοστό μη συντελεσμένων τύπων
3. στίξη – τονισμός
4. φωνολογικά λάθη σε ρήματα και ουσιαστικά επί συνόλου ρημάτων-ουσιαστικών

	0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
2.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
3.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
4.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%

24. Παραγωγή λόγου με χρήση ασυντέλεστων τύπων στην Υποτακτική

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	23 41,1%	46 29,1%	6 15,8%	75 29,8%
1	14 25,0%	55 34,8%		69 27,4%
2	14 25,0%	38 24,1%	3 7,9%	55 21,8%
3	5 8,9%	19 12,0%	23 60,5%	47 18,7%
4			6 15,8%	6 2,4%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Οι μαθητές εξετάζονται στην παραγωγή προτάσεων με δεοντολογική σημασία χρησιμοποιώντας ως ρήμα εξάρτησης το *πρέπει* είτε καταφατικά είτε αποφατικά. Παράλληλα, στόχος είναι να ελεγχθεί η δυνατότητα χρησιμοποίησης ασυντέλεστων τύπων της Υποτακτικής.

Η ανάλυση έδειξε ότι συνολική επίδοση των μαθητών είναι χαμηλή, καθώς το 41,1% των τουρκόφωνων και το 29,1% των πομακόφωνων έλαβε βαθμό μικρότερο του 9 και στις τέσσερις μεταβλητές και εμφανίζεται έτσι στην ελάχιστη βαθμίδα επίδοσης. Επιπλέον, υψηλός είναι ο αριθμός των μαθητών που σημείωσε τη μέγιστη επίδοση σε μία μόνο μεταβλητή (25% των τουρκόφωνων και το 34,8% των πομακόφωνων). Με άριστα σε δύο μεταβλητές βαθμολογήθηκε το 25% της τουρκόφωνης ομάδας και το 24,1% της πομακόφωνης. Τα ποσοστά άριστης επίδοσης μειώνονται αρκετά στις δύο τελευταίες βαθμίδες της άσκησης. Συγκεκριμένα, σε τρεις μεταβλητές αρίστευσε το 8,9% των τουρκόφωνων και το 12% των πομακόφωνων, ενώ κανείς μαθητής δε φαίνεται να πέτυχε τη μέγιστη επίδοση και στις τέσσερις μεταβλητές.

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων ανά μεταβλητή διαπιστώνουμε ότι η επίδοση των μαθητών στην πρώτη μεταβλητή, δηλαδή στο σχηματισμό ρηματικών τύπων στην Υποτακτική (συντελεσμένη και ασυντέλεστη όψη) ήταν ικανοποιητική, καθώς το 55,2% των μαθητών από τους 183 που συνολικά ασχολήθηκαν με την άσκηση, πέτυχε τη μέγιστη βαθμολογία, ενώ το 16,4% βαθμολογήθηκε με 8. Επίσης, οι μαθητές που φαίνεται να αντιμετωπίζουν σημαντική δυσκολία στο μορφολογικό σχηματισμό της Υποτακτικής και βρέθηκαν τελικά στη μηδενική βαθμίδα ανέρχονται σε 8,2%. Ως προς τη δεύτερη μεταβλητή, η οποία αφορά το ποσοστό των ασυντέλεστων τύπων επί του συνόλου των ρημάτων που παρήγαγε κάθε μαθητής, παρατηρούμε ότι υπήρξε μια σαφής προτίμηση για τους συντελεσμένους τύπους. Ας σημειωθεί ότι, παρόλο που οι προτάσεις αφόρμησης είναι γενικευτικού περιεχομένου, επομένως θα αναμενόταν η χρήση του ασυντέλεστου τύπου της Υποτακτικής, ωστόσο και οι δύο όψεις θεωρήθηκαν αποδεκτές σε όλες τις προτάσεις, για τον επιπρόσθετο λόγο ότι στη συγκεκριμένη άσκηση δεν συμπεριλαμβάνεται λυμένο παράδειγμα. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι μόνο το 4,9% βαθμολογήθηκε με 9, δηλαδή παρήγαγε όλους τους τύπους της Υποτακτικής στην ασυντέλεστη όψη. Αντίθετα, το υψηλότερο ποσοστό (23%) εμφανίζεται στη βαθμίδα, όπου συγκεντρώνονται οι μαθητές με βαθμολογία 2, δηλαδή οι μαθητές αυτοί που στις περισσότερες περιπτώσεις επέλεξαν το συντελεσμένο τύπο αντί του ασυντέλεστου, ενώ το αμέσως υψηλότερο ποσοστό (18,6%) αφορά τους μαθητές που βαθμολογήθηκαν με 4. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι και οι ελληνόφωνοι παρουσίασαν σχετική τάση προτίμησης των ασυντέλεστων τύπων, καθώς αρκετοί μαθητές της ομάδας ελέγχου συγκεντρώνονται στις μεσαίες βαθμίδες, γεγονός που σημαίνει ότι προτίμησαν το συντελεσμένο τύπο τουλάχιστον στις μισές από τις προτάσεις που παρήγαγαν. Όσον αφορά τα αποτελέσματα στην τρίτη μεταβλητή, που αφορά τη στίξη, διαπιστώνουμε, όπως και στις προηγούμενες ασκήσεις παραγωγής, ότι η επίδοση των μαθητών είναι χαμηλή. Συγκεκριμένα, το 45,1% σημείωσε μηδενική επίδοση, ενώ το 14,2% βρίσκεται στις χαμηλότερες βαθμίδες επίδοσης με βαθμολογία από 1 έως 4. Αντίθετα, άριστη επίδοση πέτυχε το 14,8% των μαθητών. Στη φωνολογία (μεταβλητή 4) η εικόνα που διαμορφώνεται

από τη στατιστική ανάλυση είναι ικανοποιητική. Το 59% των μαθητών δεν παρουσίασε σχεδόν κανένα φωνολογικό λάθος, ενώ το 18,6% εμφανίζεται στην αμέσως προηγούμενη βαθμίδα επίδοσης. Τέλος, σχεδόν αμελητέο εμφανίζεται το ποσοστό (2,2%) των μαθητών με σοβαρά προβλήματα στη φωνολογία.

Άσκηση 25. Ποιος μιλάει σε ποιον; Συνδέω τις προτάσεις από την αριστερή στήλη με τις προτάσεις από τη δεξιά στήλη.

A.

1. Ο δάσκαλος λέει στον Πέτρο:	•	•	α. «Θέλω να λύσετε αυτή την άσκηση».
2. Ο δάσκαλος λέει στον Πέτρο και στη Φατμέ:	•	•	β. «Θέλω να λύσουν αυτή την άσκηση».
3. Ο δάσκαλος λέει στους γονείς των μαθητών:	•	•	γ. «Θέλω να λύσεις αυτή την άσκηση».

B.

1. Ο Πέτρος λέει:	•	•	α. «Δε θέλω να αργήσετε απόψε».
2. Η μαμά λέει στον Πέτρο:	•	•	β. «Δε θέλω να αργήσω απόψε».
3. Η μαμά λέει στον Πέτρο και τη Μαρία:	•	•	γ. «Δε θέλω να αργήσεις απόψε».

A. και B.

	<i>1 = Σωστό /</i> <i>2 = Λάθος</i>
1.	
2.	
3.	

Γ.

- **1. Ποια πράγματα θέλεις να κάνεις εσύ;**
-

- **2. Ποια πράγματα θέλεις να κάνουν οι άλλοι για σένα;**
-

Γ.

1. ταυτοπροσωπία
2. ετεροπροσωπία
3. σωστός σχηματισμός ρημάτων

25. A. το ρήμα θέλω σε περιπτώσεις ταυτοπροσωπίας ~ ετεροπροσωπίας

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	11 19,6%	16 10,1%		27 10,7%
1	11 19,6%	20 12,7%	1 2,6%	32 12,7%
2		1 ,6%		1 ,4%
3	34 60,7%	121 76,6%	37 97,4%	192 76,2%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

25. Β. το ρήμα θέλω σε περιπτώσεις ταυτοπροσωπίας ~ ετεροπροσωπίας

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	9 16,1%	19 12,0%		28 11,1%
1	5 8,9%	29 18,4%		34 13,5%
2		1 ,6%		1 ,4%
3	42 75,0%	109 69,0%	38 100,0%	189 75,0%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

25. Γ. παραγωγή λόγου με χρήση του ρήματος θέλω σε περιπτώσεις ταυτοπροσωπίας / ετεροπροσωπίας

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	17 30,4%	26 16,5%	7 18,4%	50 19,8%
1	6 10,7%	12 7,6%		18 7,1%
2	14 25,0%	61 38,6%		75 29,8%
3	19 33,9%	59 37,3%	31 81,6%	109 43,3%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Μέσω της αντιστοίχισης εξετάζεται σε πρώτη φάση ο βαθμός κατανόησης της ταυτοπροσωπίας ή της ετεροπροσωπίας μεταξύ του βασικού ρήματος και της εξαρτημένης Υποτακτικής. Στη συνέχεια, με αφορμή δύο ερωτήσεις οι μαθητές καλούνταν να παραγάγουν προτάσεις, όπου το υποκείμενο του ρήματος εξάρτησης είτε είναι το ίδιο (ταυτοπροσωπία) είτε είναι διαφορετικό (ετεροπροσωπία) με το υποκείμενο της εξαρτημένης Υποτακτικής.

Το φαινόμενο της ταυτοπροσωπίας / ετεροπροσωπίας μεταξύ του ρήματος εξάρτησης και της εξαρτημένης Υποτακτικής δεν φαίνεται να προκαλεί ιδιαίτερες δυσκολίες στους μαθητές. Η διαπίστωση αυτή προκύπτει από τη σύγκριση της συνολικής επίδοσής τους στην αντιστοίχιση των φράσεων (Α, Β) και της επίδοσής τους στην κατευθυνόμενη παραγωγή (Γ). Επιπλέον, τα ποσοστά επιτυχίας, που προέκυψαν από την ανάλυση των δεδομένων ανά

παράδειγμα είναι εξίσου υψηλά. Συγκεκριμένα, το 72,4% και το 70,6% των μαθητών πέτυχε τη μέγιστη επίδοση στα **A** και **B** αντίστοιχα. Επίσης, το 93,3% των μαθητών ανταποκρίθηκε με επιτυχία στο ερώτημα «Ποια πράγματα θέλεις να κάνεις εσύ;» (**Γ**), καθώς παρήγαγε προτάσεις με ρήμα εξάρτησης και εξαρτημένη Υποτακτική στο *α'* ενικό. Αντίστοιχα, το 86,7% εφάρμοσε την ετεροπροσωπία στην απάντηση του ερωτήματος «Ποια πράγματα θέλεις να κάνουν οι άλλοι για σένα;» (**Γ**). Τέλος, κατά την καταγραφή των αποτελεσμάτων, αξιολογήθηκε και ο βαθμός ορθού σχηματισμού ρηματικών τύπων στη γραπτή παραγωγή. Οι μαθητές που αρίστευσαν αγγίζουν το 56,1% (με βαθμό 8 ή 9), ενώ αρκετοί τοποθετούνται περίπου στη μέση της αξιολογικής κλίμακας (βαθμός 5: 11,1%, βαθμός 6: 10%). Οι μαθητές που δεν παρήγαγαν ορθούς ρηματικούς τύπους, συμπεριλαμβανομένων όσων δε συμπλήρωσαν την άσκηση, ανέρχονται στους 18 (10%).

Η επιμέρους ανάλυση δείχνει ότι μεγαλύτερη επίδοση στα **A** και **B** (αντιστοίχιση) σημειώθηκε στην ταυτοπροσωπία (*α'* πρόσωπο), την οποία πέτυχε το 78,6% των τουρκόφωνων και το 77,2% των πομακόφωνων. Αντίθετα, μεγαλύτερα ποσοστά αποτυχίας παρατηρούνται στις περιπτώσεις ετεροπροσωπίας με τα πρόσωπα του πληθυντικού. Οι τουρκόφωνοι φαίνεται ότι δυσκολεύτηκαν περισσότερο στο *γ'* πληθυντικό πρόσωπο (ποσοστό επιτυχίας 60,7%), ενώ οι πομακόφωνοι στο *β'* πληθυντικό (ποσοστό επιτυχίας 67,7%). Σε γενικές γραμμές, τα υψηλά ποσοστά επιτυχίας σχετίζονται άμεσα με τη χρήση οικείων και καθημερινών φράσεων και τον τύπο της άσκησης (αντιστοίχιση). Παράλληλα, η επιλογή του *α'* προσώπου στο ρήμα εξάρτησης διευκόλυνε τους μαθητές στην επιλογή τους.

**Άσκηση 26. Τι ζητάμε ο ένας από τον άλλο μέσα στο σπίτι;
Ταιριάζω τις λέξεις από τη δεξιά στήλη με τις λέξεις από την αριστερή
στήλη.**

1.	άνοιξε	•	•	τα δόντια σου
2.	στρώσε	•	•	το ψυγείο
3.	πλύνε	•	•	τα κλειδιά
4.	κλείσε	•	•	το κρεβάτι σου
5.	φάε	•	•	το γάλα σου
6.	πιες	•	•	το φαγητό σου
7.	φύγε	•	•	έξω τα σκουπίδια
8.	διάβασε	•	•	την πόρτα
9.	δώσε μου	•	•	έξω
10.	βγάλε	•	•	τα μαθήματά σου
11.	βγες	•	•	από δω
12.	έλα	•	•	εδώ αμέσως

	<i>1 = Σωστό /</i>
	<i>2 = Λάθος</i>
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	
11.	
12.	

26. Σημασία και χρήση συντελεσμένων τύπων της Προστακτικής

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	17 30,4%	8 5,1%	4 10,5%	29 11,5%
2	1 1,8%	5 3,2%		6 2,4%
3	1 1,8%	5 3,2%		6 2,4%
4		1 ,6%		1 ,4%
5	3 5,4%	6 3,8%		9 3,6%
6	6 10,7%	6 3,8%		12 4,8%
7	1 1,8%	11 7,0%		12 4,8%
8	1 1,8%	8 5,1%		9 3,6%
9		6 3,8%		6 2,4%
10	5 8,9%	17 10,8%	1 2,6%	23 9,1%
11	6 10,7%	19 12,0%		25 9,9%
12	15 26,8%	66 41,8%	33 86,8%	114 45,2%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Στη συγκεκριμένη άσκηση οι μαθητές καλούνταν, βασιζόμενοι στη σημασία των λέξεων και στη σύνταξη, να συνδέσουν συχνόχρηστους συντελεσμένους τύπους της Προστακτικής με το κατάλληλο συμπλήρωμα ή επιρρηματικό στοιχείο. Οι συντελεσμένοι τύποι της Προστακτικής που συμπεριλαμβάνονται προέρχονται από ανώμαλα ρήματα και ρήματα σε -ω και δηλώνουν εντολές καθημερινού λόγου.

Από τους 180 περίπου μαθητές που έλυσαν την άσκηση το 59,9% συγκεντρώνεται στις υψηλότερες βαθμίδες της κλίμακας (10-12 σωστές αντιστοιχίσεις). Αναλυτικότερα, το 37,9% αντιστοίχισε σωστά όλους τους τύπους, το 11,7% 11 τύπους και το 10,3% 10 τύπους. Η διαφορά μεταξύ τουρκόφωνων και πομακόφωνων όσον αφορά τη μέγιστη επίδοση είναι σημαντική. Το 41,8% των πομακόφωνων άριστευσε αντιστοιχίζοντας σωστά όλους τους τύπους, σε αντίθεση με τους τουρκόφωνους, εκ των οποίων μόνο το 26,8% σημείωσε την ίδια επίδοση. Αν και η τουρκική διαθέτει συντελεσμένους τύπους στην Προστακτική, εν τούτοις

φαίνεται πως οι τουρκόφωνοι αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη δυσκολία στην κατάκτηση της σημασίας και στη χρήση της έγκλισης σε σύγκριση με τους φυσικούς ομιλητές της πομακικής, στην οποία η διάκριση των δύο όψεων δηλώνεται γραμματικά¹¹. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνουν και τα αποτελέσματα που αφορούν τη μηδενική επίδοση, καθώς είναι αυξημένο το ποσοστό των τουρκόφωνων μαθητών που απέτυχαν σε όλες τις αντιστοιχίσεις (30,4%), ενώ οι πομακόφωνοι αγγίζουν μόλις το 5,1%.

Τα ποσοστά επιτυχίας που προκύπτουν ανά ρηματικό τύπο είναι υψηλά και κυμαίνονται από 72,9% (παράδειγμα **10**) έως 93,4% (παράδειγμα **12**). Η υψηλότερη επίδοση εμφανίζεται σε τύπους της Προστακτικής που μάλλον κατακτώνται με μηχανιστικό τρόπο (ως φόρμουλες) από τους αλλόγλωσσους μαθητές. Για παράδειγμα, τα υψηλότερα ποσοστά εμφανίζονται στην αντιστοίχιση του τύπου *έλα* (93,4%), όπως και στους τύπους *φάε* (88%), *άνοιξε* (87,6%), *πιες* (87%), *πλύνε* (86,6%), *διάβασε* (86,3%) και *βγες* (85,3%). Το χαμηλότερο ποσοστό εμφανίζεται στον τύπο *βγάλε* (72,9%), ίσως γιατί ο συγκεκριμένος τύπος είναι λιγότερο γνωστός, οπότε σε κάποιες περιπτώσεις δημιουργούνταν πραγματολογικά μη αποδεκτές φράσεις (παράδειγμα **10**: **βγάλε το κρεβάτι σου*).

¹¹ Βλ. 1.5.1.2

Άσκηση 27. Τι λέμε στους άλλους όταν... Συμπληρώνω τα κενά.

- ...κρύνουν:
1. ...λένε ψέματα: _____ βάλτε _____ το παλτό σας!
_____ την αλήθεια!
2. ...ζεσταίνονται: _____ το παλτό σας!
3. ...έχουν πονοκέφαλο: _____ στο γιατρό!
4. ...έχουν πυρετό: _____ ασπιρίνη!
5. ...πεινάνε: _____ κάτι!
6. ...διψάνε: _____ κάτι!
7. ...έχουν διαγώνισμα: _____ την τηλεόραση!
8. ...χτυπάει το κουδούνι: _____ την πόρτα!
9. ...όταν βρέχονται: _____ μέσα!

1.	1. πείτε / πείτε	2. πες	3. λέγετε / λέγε	4. άλλο
2.	1. βγάλτε	2. βγάλε	3. βγάξετε / βγάξε	4. άλλο
3.	1. πάτε / πηγαίνετε/
πηγαίντε	2. να πας	3. πήγαινε	4. άλλο
4.	1. πιείτε / πιείτε / πάρτε	2. πιες / πάρε	3. πίνετε / παίρνετε	4. άλλο
5.	1. φάτε	2. φάε	3. τρώτε / τρώγε	4. άλλο
6.	1. πιείτε / πιείτε	2. πιες	3. πίνετε / πίνε	4. άλλο
7.	1. κλείστε / σβήστε	2. κλείσε / σβήσε	3. κλείνετε / σβήνετε /
κλείνε / σβήνε	4. άλλο
8.	1. ανοίξτε	2. άνοιξε	3. ανοίγετε / άνοιγε	4. άλλο
9.	1. μπειτε / μπέστε / ελάτε
καθίστε	2. μπες / έλα /
κάθισε	3. μπαίνετε / μπαίνε	4. άλλο

Επεξήγηση απαντήσεων:

- 1 → σωστός ρηματικός τύπος: συντελεσμένος τύπος της Προστακτικής στο β' πληθυντικό
- 2 → σωστή επιλογή όψης, λάθος πρόσωπο (β' ενικό) με βάση το ζητούμενο της άσκησης
- 3 → λάθος στην επιλογή της όψης (ασυντέλεστος τύπος της Προστακτικής στο β' ενικό / πληθυντικό)
- 4 → άλλο: λάθη στο σχηματισμό, άσχετοι τύποι

27. Μορφολογία συντελεσμένων τύπων στην Προστακτική ενεργητικής φωνής

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	23 41,1%	47 29,7%	4 10,5%	74 29,4%
1	7 12,5%	17 10,8%	3 7,9%	27 10,7%
2	2 3,6%	15 9,5%	3 7,9%	20 7,9%
3	5 8,9%	11 7,0%		16 6,3%
4		11 7,0%	3 7,9%	14 5,6%
5	5 8,9%	16 10,1%	1 2,6%	22 8,7%
6	3 5,4%	14 8,9%		17 6,7%
7	3 5,4%	7 4,4%	3 7,9%	13 5,2%
8	5 8,9%	13 8,2%	4 10,5%	22 8,7%
9	3 5,4%	7 4,4%	17 44,7%	27 10,7%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Οι μαθητές καλούνταν να συμπληρώσουν τις συμπεριλαμβανόμενες φράσεις με το β' πληθυντικό της Προστακτικής στη συντελεσμένη όψη. Η συγκεκριμένη άσκηση είναι αρκετά απαιτητική και αναμενόταν να δυσκολέψει τους συμμετάσχοντες λόγω του διττού στόχου της. Συγκεκριμένα, η άσκηση στοχεύει στον έλεγχο: α) της γνώσης και της ικανότητας των μαθητών να συμπληρώνουν φράσεις με τον κατάλληλο από άποψη λεξιλογίου και σύνταξης ρηματικό τύπο και β) της γνώσης όσον αφορά τη μορφολογία συντελεσμένων τύπων της Προστακτικής στο β' πληθυντικό (κυρίως ρημάτων με ανώμαλο σχηματισμό, τα οποία όμως ανήκουν στα πλέον συχνόχρηστα).

Η πλειοψηφία των μαθητών απέτυχε να συμπληρώσει ή να σχηματίσει σωστά τους ζητούμενους τύπους, καθώς το 32,7% σημείωσε μηδενική επίδοση, το 11,2% σχημάτισε σωστά 1 μόνο τύπο και το 7,9% 2 τύπους. Τα ποσοστά επίδοσης των υπολοίπων διασπείρονται σχεδόν ισόποσα στις λοιπές βαθμίδες της αξιολογικής κλίμακας (2-9 σωστοί τύποι), με μόλις το 4,7% να φτάνει τη μέγιστη επίδοση. Τα ποσοστά που αναλογούν σε τουρκόφωνους και πομακόφωνους επιβεβαιώνουν τη διαπίστωση ότι ο τουρκόφωνος μαθητικός πληθυσμός έχει ανεπαρκή γνώση του σχηματισμού και της χρήσης των

συντελεσμένων τύπων της Προστακτικής. Η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι το 41,1% των τουρκόφωνων είτε δε συμπλήρωσε είτε δε σχημάτισε σωστά κανέναν τύπο, ενώ 29,7% είναι το ποσοστό των πομακόφωνων με την ίδια επίδοση.

Μεγαλύτερη δυσκολία διαπιστώθηκε, σύμφωνα με τα αποτελέσματα, στον τύπο του παραδείγματος 8, αφού μόλις το 27,3% επέλεξε σε πρώτη φάση το ρήμα (*ανοίγω*) και σχημάτισε σωστά το β' πληθυντικό της Προστακτικής στη συντελεσμένη όψη (*ανοίξτε*). Αντίθετα, περισσότεροι μαθητές φαίνεται να γνωρίζουν τον εν λόγω τύπο στο β' ενικό (*άνοιξε*), τον οποίο και σχημάτισε το 33,5% των μαθητών. Ποσοστό χαμηλής επίδοσης εμφανίζεται, επίσης, στο παράδειγμα 6 (*πιείτε / πιέστε*), το οποίο σχημάτισαν σωστά 47 μαθητές (28,3%), ενώ το 12,7% προτίμησε το β' ενικό (*πιες*) και το 49,4% είτε επέλεξε λάθος λέξη είτε έδωσε λάθος σχηματισμό. Ωστόσο, υψηλότερη επίδοση σημειώθηκε στον τύπο του παραδείγματος 4, όπου όμως αποδεκτοί θεωρήθηκαν δύο τύποι, *πιείτε* και *πάρτε*, και με το 40,8% των μετεχόντων να σχηματίζει σωστά τον εν λόγω τύπο. Γενικότερα, μέσω της στατιστικής ανάλυσης του δείγματος, διαφαίνεται σε ένα βαθμό η τάση των αλλόγλωσσων, εφόσον έχουν ακουστική εμπειρία παρόμοιων τύπων, να τους αφομοιώνουν ως φόρμουλες, δεδομένου ότι υψηλότερη επίδοση παρουσιάζεται σε ανώμαλους και κατά συνέπεια δυσκολότερους τύπους, οι οποίοι όμως απαντούν πολύ συχνά στην καθημερινή ομιλία. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα ποσοστά επιτυχόντων στο παράδειγμα 3 (*πάτε*: 50,3%), στο 1 (*πείτε*: 46,2%) και στο 5 (*φάτε*: 44,2%), που ανήκουν σε ανώμαλα ρήματα, σε αντίθεση με τον ομαλότερο τύπο *κλείστε / σβήστε*, τον οποίο σχημάτισε σωστά το 32,4%. Τέλος, ας σημειωθεί ότι πολύ λίγοι μαθητές επέλεξαν τύπους της Προστακτικής στην ασυντέλεστη όψη.

Άσκηση 28. Συμπληρώνω με τις λέξεις: *με, σε, για, από* κάνοντας όποιες αλλαγές χρειάζονται.

Αϊσέ: Είμαι 1. _____ την Κομητηνή, αλλά τώρα ζω 2. _____ Γερμανία 3. _____ τους γονείς μου. Τον Ιούλιο θα πάω 4. _____ Ελλάδα 5. _____ 15 μέρες. Θα μείνω στο χωριό, 6. _____ τη γιαγιά μου και τα ξαδέρφια μου, 7. _____ ένα μικρό σπίτι 8. _____ κήπο και πολλά λουλούδια.

Ελένη: Κάθε μέρα πηγαίνω 9. _____ σχολείο 10. _____ το ποδήλατό μου. Δεν είναι μακριά, είμαι εκεί 11. _____ τρία λεπτά. Τα μεσημέρια όμως, όταν γυρίζω 12. _____ το σχολείο, πολλές φορές τα τρία λεπτά γίνονται τριάντα. Μου αρέσει πολύ να περνάω 13. _____ το κέντρο. Λατρεύω τα μαγαζιά, τον κόσμο και την κίνηση.

Ιωάννα: Σήμερα θα πάμε 14. _____ μαγαζιά 15. _____ τον Πέτρο. Θέλουμε να αγοράσουμε ένα δώρο 16. _____ τον Αντώνη, που έχει τα γενέθλιά του. Λέω να του πάρουμε μια θήκη 17. _____ CD. Ελπίζω να του αρέσει. Θα αγοράσω και κάτι για τον εαυτό μου. Μια αφίσα 18. _____ τον Μπαντέρας 19. _____ το δωμάτιό μου.

Κατερίνα: Σήμερα έκοψα το δάχτυλό μου 20. _____ το μαχαίρι του ψωμιού. Καλά, ο αδελφός μου (που είναι τρία χρόνια μεγαλύτερος 21. _____ μένα) παραλίγο να λιποθυμήσει 22. _____ το φόβο του. Πήγα 23. _____ φαρμακείο και ο φαρμακοποιός μου έδεσε το τραύμα 24. _____ έναν τεράστιο επίδεσμο. Τι ωραία! Αύριο δε θα μπορώ να γράψω διαγώνισμα 25. _____ το δεμένο μου χέρι.

1.	1. από	2. με	3. σε	4. για	5. άλλο
2.	1. στη	2. με	3. από	4. για	5. άλλο
3.	1. με	2. από	3. σε	4. για	5. άλλο
4.	1. στην	2. από	3. με	4. για	5. άλλο
5.	1. για	2. με	3. σε	4. από	5. άλλο
6.	1. με	2. σε	3. από	4. για	5. άλλο
7.	1. σε	2. από	3. με	4. για	5. άλλο
8.	1. με	2. σε	3. από	4. για	5. άλλο
9.	1. στο	2. με	3. από	4. για	5. άλλο
10.	1. με	2. σε	3. από	4. για	5. άλλο
11.	1. σε	2. με	3. από	4. για	5. άλλο
12.	1. από	2. με	3. σε	4. για	5. άλλο
13.	1. από	2. με	3. σε	4. για	5. άλλο
14.	1. στα	2. με	3. από	4. για	5. άλλο
15.	1. με	2. από	3. σε	4. για	5. άλλο
16.	1. για	2. από	3. με	4. σε	5. άλλο
17.	1. για	2. από	3. με	4. σε	5. άλλο
18.	1. με	2. από	3. σε	4. για	5. άλλο
19.	1. για	2. από	3. με	4. σε	5. άλλο
20.	1. με	2. από	3. σε	4. για	5. άλλο
21.	1. από	2. με	3. σε	4. για	5. άλλο
22.	1. από	2. με	3. σε	4. για	5. άλλο
23.	1. στο	2. με	3. για	4. από	5. άλλο
24.	1. με	2. σε	3. για	4. από	5. άλλο
25.	1. με	2. σε	3. για	4. από	5. άλλο

28. Προθέσεις: με, σε, για, από

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	7 12,5%	14 8,9%	4 10,5%	25 9,9%
1		1 ,6%		1 ,4%
2	1 1,8%	1 ,6%		2 ,8%
3		2 1,3%		2 ,8%
4		2 1,3%		2 ,8%
5		3 1,9%		3 1,2%
6		2 1,3%		2 ,8%
7	1 1,8%	7 4,4%		8 3,2%
8	3 5,4%	1 ,6%		4 1,6%
9	1 1,8%	4 2,5%		5 2,0%
10	5 8,9%	1 ,6%		6 2,4%
11	2 3,6%	3 1,9%		5 2,0%
12	5 8,9%	2 1,3%		7 2,8%
13		5 3,2%		5 2,0%
14	1 1,8%	5 3,2%		6 2,4%
15		9 5,7%		9 3,6%
16	2 3,6%	5 3,2%		7 2,8%
17	4 7,1%	9 5,7%		13 5,2%
18	1 1,8%	10 6,3%		11 4,4%
19	1 1,8%	9 5,7%		10 4,0%
20	3 5,4%	13 8,2%		16 6,3%
21	2 3,6%	17 10,8%	1 2,6%	20 7,9%
22	8 14,3%	10 6,3%	2 5,3%	20 7,9%
23	6 10,7%	14 8,9%	2 5,3%	22 8,7%
24	2 3,6%	5 3,2%	1 2,6%	8 3,2%
25	1 1,8%	4 2,5%	28 73,7%	33 13,1%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Η άσκηση εξετάζει τη συμπλήρωση συνεχούς κειμένου με μία από τις βασικές προθέσεις της ελληνικής *με, σε, για* και *από*. Στην πλειοψηφία τους οι προθέσεις συνδυάζονται με αιτιατική δηλώνοντας τόπο (κίνηση, στάση, απομάκρυνση, προέλευση), αλλά και σκοπό, περιεχόμενο, χρονική διάρκεια, συνοδεία, τρόπο, σύγκριση. Σημειώνουμε ότι σε τέσσερις περιπτώσεις, συγκεκριμένα στα παραδείγματα **2, 4, 9** και **14**, η πρόθεση *σε* ενοποιείται με το οριστικό άρθρο δημιουργώντας αμάλγαμα (*στη, στην* κτλ.).

Λόγω της έκτασης της άσκησης η διασπορά των αποτελεσμάτων είναι έντονη και δεν επιτρέπει την εξαγωγή σαφών συμπερασμάτων όσον αφορά την επίδοση των μαθητών στις προαναφερόμενες βασικές προθέσεις της ελληνικής. Το υψηλότερο ποσοστό, ωστόσο, εμφανίζεται στη μηδενική επίδοση (9,8%), το οποίο αναλογεί κυρίως σε όσους συμπλήρωσαν την άσκηση, καθώς από το δείγμα απουσιάζουν μόνο τέσσερις μαθητές. Πάντως, τα ποσοστά παρουσιάζουν σχετική κλιμάκωση όσο οι βαθμίδες αξιολόγησης (0-25 σωστές προθέσεις) προχωρούν στη μέγιστη επίδοση. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το 3,3% των μαθητών επιτυγχάνει μεσαία επίδοση σημειώνοντας 12 σωστές προθέσεις, το 6,1% σημείωσε 17, ενώ το 9,3% βρέθηκε πολύ κοντά στη μέγιστη επίδοση συμπληρώνοντας σωστά 23 προθέσεις. Επιπλέον, τη μέγιστη επιτυχία με σωστές όλες τις προθέσεις πέτυχαν μόνο 5 μαθητές (2,3%), εκ των οποίων 1 είναι τουρκόφωνος και 4 είναι πομακόφωνοι, ενώ 7 μαθητές (3,3%) εμφάνισαν σωστές τις 24 προθέσεις.

Από την επιμέρους ανάλυση προέκυψε υψηλότερη επίδοση στην πρόθεση *από*, καθώς στα σχετικά παραδείγματα τα ποσοστά των επιτυχόντων ήταν αυξημένα σε σύγκριση με τα ποσοστά στις υπόλοιπες προθέσεις. Πιο συγκεκριμένα, τα ποσοστά επιτυχόντων στα εν λόγω παραδείγματα έχουν ως εξής: **1** → 89,7%, **12** → 86,6%, **13** → 80,7%, **21** → 76%. Ωστόσο, μειωμένο ποσοστό (50,8%) προκύπτει στο παράδειγμα **22** («*παραλίγο να λιποθυμήσει από το φόβο του*»), όπου το προθετικό σύνολο δηλώνει αιτία και όχι τόπο όπως στις προαναφερθείσες περιπτώσεις, ενώ το 26,5% των μαθητών προτίμησε την πρόθεση *με*. Σχετικά ικανοποιητικά ποσοστά επιτυχόντων εμφανίζονται και στη χρήση της πρόθεσης *σε*, με εξαίρεση δύο από τις περιπτώσεις όπου η συγκεκριμένη πρόθεση ενώνεται με το άρθρο. Αναλυτικότερα: **7** → *σε*: 80,9%, **11** → *σε*: 64,9% και **2** → *στη*: 57,7%, **4** → *στην*: 62,7%, **9** → *στο*: 58,5%, **14** → *στα*: 74,1%, **23** → *στο*: 72,1%. Όσον αφορά τα παραδείγματα **2** και **9**, αξιωματικά σημειωθεί ότι τα αμέσως χαμηλότερα ποσοστά παρατηρούνται στην *απάντηση άλλο* (27,3% και 20% αντίστοιχα). Επιπλέον, στο **9** («*κάθε μέρα πηγαίνω στο σχολείο*») το 10,8% προτίμησε την πρόθεση *για*, η οποία θα ήταν αποδεκτή αν υπήρχε το οριστικό άρθρο. Επίσης, ικανοποιητικά ποσοστά επιτυχόντων προέκυψαν σε γενικές γραμμές και στην πρόθεση *με* και συγκεκριμένα: **3** → 76,5%, **6** → 79,4%, **8** → 59,6%, **10** → 79%, **15** → 73,7%, **20** → 76,8%, **25** → 63,7%. Παρατηρούμε ότι στα παραδείγματα **8** και **25** η επίδοση των μαθητών είναι ελαφρώς χαμηλότερη. Στην πρώτη περίπτωση (**8**) ορισμένοι μαθητές (14%) συμπλήρωσαν με την πρόθεση *από*, ενώ στη δεύτερη (**25**) το 16,8% προτίμησε την πρόθεση *από*, ενώ το 10%

την πρόθεση *για*. Όσον αφορά την πρόθεση *με*, αξ σημειωθεί ότι στα παραδείγματα **18** και **24** εμφανίζονται τα χαμηλότερα ποσοστά επιτυχόντων από τα 25 συνολικά παραδείγματα της άσκησης (35,9% και 35,3% αντίστοιχα). Η χαμηλή επίδοση στο **18** οφείλεται κυρίως στην επιλογή της πρόθεσης *για* από ένα σημαντικό αριθμό μαθητών (32,3%), όπως και στη σχετική προτίμηση για την πρόθεση *από* (25%). Στο παράδειγμα **24**, αξιοσημείωτα ποσοστά εμφανίζονται και για τις τρεις υπόλοιπες προθέσεις (*σε*: 24,7%, *για*: 20% και *από*: 12,1%). Η σύγχυση στο εν λόγω παράδειγμα οφείλεται στο μάλλον άγνωστο για τους μαθητές λεξιλόγιο της πρότασης και λιγότερο στη σημασία των προθέσεων. Τέλος, όσον αφορά τη χρήση της πρόθεσης *για* τα αποτελέσματα έχουν ως εξής: **5** → *για*: 69,4%, ενώ το 17,1% επέλεξε την πρόθεση *σε*, **16** → *για*: 68%, ενώ το 12,9% προτίμησε την πρόθεση *από*, **17** → *για*: 49,7%, ενώ το 25,4% επέλεξε την πρόθεση *με* και το 11,4% την πρόθεση *από* και **19** → *για*: 62,2%, ενώ το 14,9% προτίμησε την πρόθεση *από*.

Άσκηση 29. Διαλέγω το σωστό.

Α.

Γράφω ___ - ___ ένα γράμμα	α. σε	β. -
Γράφω 1. _____ ένα φίλο	α. σε	β. από
Γράφω 2. _____ μολύβι	α. για	β. με
Γράφω 3. _____ τον εαυτό μου	α. για	β. με
Γράφω 4. _____ την Ιταλία	α. -	β. από

Β.

Μιλάω 5. _____ ελληνικά	α. σε	β. -
Μιλάω 6. _____ το Γιώργο	α. με	β. από
Μιλάω 7. _____ τον εαυτό μου	α. για	β. από
Μιλάω 8. _____ τηλέφωνο	α. -	β. στο
Μιλάω 9. _____ τηλεφωνικό θάλαμο	α. για	β. από

	1 = Σωστό / 2 = Λάθος
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	

29. Συμπληρώματα των ρημάτων γράφω και μιλάω

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	7 12,5%	27 17,1%	1 2,6%	35 13,9%
1	2 3,6%	5 3,2%		7 2,8%
2		6 3,8%		6 2,4%
3	1 1,8%	3 1,9%		4 1,6%
4	4 7,1%	8 5,1%		12 4,8%
5	4 7,1%	10 6,3%		14 5,6%
6	10 17,9%	14 8,9%		24 9,5%
7	6 10,7%	22 13,9%	2 5,3%	30 11,9%
8	10 17,9%	33 20,9%	1 2,6%	44 17,5%
9	12 21,4%	30 19,0%	34 89,5%	76 30,2%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Ελέγχεται η ικανότητα συνδυασμού των προθέσεων *με, σε, για, από* με δύο βασικά ρήματα της ελληνικής, τα ρήματα *γράφω* και *μιλάω*. Συγκεκριμένα, οι μαθητές είχαν τη δυνατότητα με βάση τα συμφραζόμενα, είτε να επιλέξουν μεταξύ δύο διαφορετικών προθέσεων είτε να επιλέξουν την απουσία πρόθεσης σε περίπτωση που το ονοματικό σύνολο συνιστούσε άμεσο συμπλήρωμα τους ρήματος (π.χ. στο παράδειγμα 5).

Όσον αφορά τη συνολική επίδοση παρατηρείται συγκέντρωση της πλειοψηφίας των μαθητών στις υψηλότερες αξιολογικές βαθμίδες (0-9 σωστές προθέσεις) με τις δύο πληθυσμιακές ομάδες του δείγματος (τουρκόφωνους – πομακόφωνους) να παρουσιάζουν παρόμοιες επιδόσεις. Αναλυτικότερα, 7 σωστές επιλογές σημείωσε το 13,1%, 8 σωστές επιλογές το 20,1%, ενώ το 19,6% των μετεχόντων πέτυχε τη μέγιστη επίδοση. Τα σχετικά υψηλά ποσοστά επιτυχίας οφείλονται αφενός στο γεγονός ότι οι μαθητές είχαν μόνο δύο επιλογές σε κάθε πρόταση και αφετέρου στο γεγονός ότι τα υπό εξέταση ρήματα είναι ιδιαίτερα συχνόχρηστα, καθώς εξυπηρετούν βασικές επικοινωνιακές ανάγκες.

Οι μαθητές δυσκολεύτηκαν περισσότερο στη φράση **9** (*μιλάω από τηλεφωνικό θάλαμο*), όπου και εμφανίζεται το χαμηλότερο ποσοστό επιτυχόντων (56,2%). Είναι πιθανόν οι μαθητές να μη γνωρίζουν τη λέξη θάλαμος και αυτό ίσως επηρέασε την επιλογή τους. Επίσης, χαμηλότερα, συγκριτικά με τα υπόλοιπα, είναι τα ποσοστά στα παραδείγματα **4** (65,4%) και **5** (69,5%), όπου οι μαθητές καλούνταν να επιλέξουν μεταξύ πρόθεσης ή απουσίας πρόθεσης. Υποθέτουμε ότι οι μαθητές μάλλον δεν κατανόησαν την εκφώνηση ή καλύτερα το ζητούμενο στις συγκεκριμένες περιπτώσεις. Στα υπόλοιπα παραδείγματα η επίδοση είναι αρκετά υψηλή και τα ποσοστά επιτυχίας κυμαίνονται από 73,2% (7) έως 90% (1).

Άσκηση 30. Συνδέω τις προτάσεις με και ή αλλά.

1. Έφαγα πολύ 1. _____ πεινάω πάλι.
2. _____ δεν πεινάω καθόλου.
2. Η Αϊσέ είναι πολύ έξυπνη 3. _____ παίρνει τους καλύτερους βαθμούς στην τάξη.
4. _____ δεν παίρνει καλούς βαθμούς στο σχολείο.
3. Μένει μακριά 5. _____ έρχεται πάντα στην ώρα της.
6. _____ συνέχεια αργεί.
4. Η Γκιουλίν δεν κοιμήθηκε χτες το βράδυ 7. _____ σήμερα δε νυστάζει
8. _____ θέλει να κοιμηθεί νωρίς σήμερα.

1 = Σωστό /

2 = Λάθος

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

30. Σύνδεση προτάσεων με και ή αλλά

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	12 21,4%	18 11,4%		30 11,9%
1	1 1,8%	4 2,5%		5 2,0%
2	2 3,6%	16 10,1%		18 7,1%
3	1 1,8%	9 5,7%		10 4,0%
4	7 12,5%	24 15,2%	1 2,6%	32 12,7%
5	4 7,1%	7 4,4%		11 4,4%
6	19 33,9%	36 22,8%	1 2,6%	56 22,2%
7	1 1,8%	6 3,8%		7 2,8%
8	9 16,1%	38 24,1%	36 94,7%	83 32,9%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Με βάση τα συμφραζόμενα, οι μαθητές καλούνταν να επιλέξουν έναν από τους δύο συνδέσμους σε τέσσερα ζεύγη ανεξάρτητων προτάσεων με κοινή για κάθε ζεύγος αρχική πρόταση. Στην συγκεκριμένη άσκηση ο σύνδεσμος *και* εισάγει λογικό επακόλουθο, ενώ ο σύνδεσμος *αλλά* αντίθεση.

Το 22% έχει σίγουρα επιλέξει το σωστό σύνδεσμο και για τα τέσσερα ζεύγη προτάσεων, ενώ το 25,7% έκανε τη σωστή επιλογή σε έξι προτάσεις, χωρίς βέβαια να είναι εμφανές στα αποτελέσματα αν η ορθότητα των επιλογών αφορά προτάσεις του ίδιου ζεύγους. Στο μέσο της αξιολογικής κλίμακας βρίσκεται το 14,5% με τέσσερις ορθές επιλογές, ενώ το 14% σημείωσε μηδενική επίδοση.

Οι συμμετάσχοντες παρουσιάζουν την υψηλότερη επίδοση στα παραδείγματα **3** (75,1%) και **4** (76,1%), ενώ τη χαμηλότερη στα **7** (58,7%) και **8** (57,9%). Τα **3** και **4**, όπως και τα **7** και **8** συνιστούν δύο από τα ζεύγη με κοινή αρχική πρόταση. Το γεγονός ότι η απόκλιση των ποσοστών μεταξύ των παραδειγμάτων που ανήκουν στο ίδιο ζεύγος, δεν είναι ιδιαίτερα σημαντική δείχνει ότι οι μαθητές σε γενικές γραμμές κατάλαβαν την άσκηση, αλλά κάποιοι απέτυχαν να επιλέξουν το σωστό σύνδεσμο για κάθε ένα από τα παραδείγματα των τεσσάρων ζευγών της άσκησης. Ωστόσο, παρατηρήθηκε το φαινόμενο, αν και όχι εκτεταμένα, κάποιοι μαθητές που δεν αντιλήφθηκαν το ζητούμενο της άσκησης να τοποθετούν τον ίδιο σύνδεσμο και στις δύο προτάσεις του ζεύγους.

Άσκηση 31. Τι θέλω να κάνω αλλά δεν μπορώ. Γράφω προτάσεις όπως στο παράδειγμα.

- _____ **Θέλω να φτιάξω ομελέτα** _____, αλλά δεν έχω αυγά.
 1. _____, αλλά βρέχει.
 2. _____, αλλά έχω διάβασμα.
 3. _____, αλλά φοβάμαι.
 4. _____, αλλά δεν μπορώ.

1. σωστά σχηματισμένοι συντελεσμένοι ρηματικοί τύποι επί συνόλου ρηματικών τύπων
2. ποσοστό συντελεσμένων τύπων
3. στίξη – τονισμός
4. φωνολογικά λάθη σε ρήματα και ουσιαστικά επί συνόλου ρημάτων-ουσιαστικών

	0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
2.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
3.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
4.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%

31. Παραγωγή λόγου με χρήση συντελεσμένων τύπων στην Υποτακτική

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	14 25,0%	33 20,9%	5 13,2%	52 20,6%
1	13 23,2%	28 17,7%		41 16,3%
2	14 25,0%	49 31,0%	1 2,6%	64 25,4%
3	7 12,5%	40 25,3%	3 7,9%	50 19,8%
4	8 14,3%	8 5,1%	29 76,3%	45 17,9%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Ελέγχεται η ικανότητα ορθού σχηματισμού συντελεσμένων τύπων της Υποτακτικής ως συμπληρώματος της δομής *θέλω να*.

Όπως φαίνεται και στον παραπάνω πίνακα αποτελεσμάτων, η πλειονότητα των μαθητών συγκεντρώνεται στις τρεις πρώτες βαθμίδες της κλίμακας. Ειδικότερα, οι τουρκόφωνοι που δεν αρίστευσαν σε καμία ή αρίστευσαν σε μία μόνο μεταβλητή φτάνουν το 25% και το 23,2%, ενώ οι πομακόφωνοι το 20,9% και το 17,7% αντίστοιχα. Στα ίδια περίπου ποσοστά (25%) ανέρχονται οι τουρκόφωνοι που σημείωσαν τη μέγιστη επιτυχία σε δύο μεταβλητές, ενώ την ίδια επίδοση εμφανίζει το 31% των πομακόφωνων. Τη μέγιστη βαθμολογία σε τρεις μεταβλητές πέτυχε το 12,5% των τουρκόφωνων και το 25,3% των

πομακόφωνων, ενώ με 9 σε όλες τις μεταβλητές βαθμολογήθηκε το 14,3% και το 5,1% των δύο αλλόγλωσσων ομάδων αντίστοιχα. Η επίδοση, επομένως, στο σύνολο των υπό εξέταση μεταβλητών κρίνεται μέτρια.

Η επιμέρους στατιστική ανάλυση έδειξε ότι οι μαθητές ανταποκρίθηκαν με μεγαλύτερη επιτυχία στις μεταβλητές 1 και 4, δηλαδή στο σχηματισμό των ρηματικών τύπων και στη φωνολογία αντίστοιχα. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των μαθητών που πέτυχε τη μέγιστη επίδοση και βαθμολογήθηκε με 9, αγγίζει και στις δύο περιπτώσεις το 73,5%. Αντίθετα, οι μαθητές με μηδενική βαθμολογία στο σχηματισμό ανέρχονται στο 9,2% ενώ στη φωνολογία αποτελούν μόλις το 1,1%. Η δεύτερη μεταβλητή αφορά τα ποσοστά εμφάνισης συντελεσμένων τύπων της Υποτακτικής, το οποίο συνιστά και το στόχο της άσκησης. Διαπιστώνουμε ότι η επίδοση των μαθητών στη συγκεκριμένη μεταβλητή κρίνεται μάλλον μέτρια, καθώς μόνο το 26,5% προτίμησε το συντελεσμένο τύπο σε όλα τα παραδείγματα και βαθμολογήθηκε με 9, ενώ το 21,1% βαθμολογήθηκε με 7, γεγονός που σημαίνει ότι οι συγκεκριμένοι μαθητές προτίμησαν τη συντελεσμένη όψη στις μισές και παραπάνω περιπτώσεις. Επιπλέον, ως προς την εμφάνιση συντελεσμένων τύπων αξιολογήθηκε με 5 και 2 το 24,3% και το 14,6% των μαθητών αντίστοιχα. Ας σημειωθεί, ωστόσο, ότι στη συγκεκριμένη άσκηση τα ποσοστά εμφάνισης του συντελεσμένου τύπου είναι πολύ υψηλότερα σε σύγκριση με τις εμφανίσεις του ασυντέλεστου τύπου της Υποτακτικής στην άσκηση 24, όπου ο τύπος αυτός ήταν και ο περισσότερο αναμενόμενος. Άλλωστε, στην ίδια άσκηση τα ποσοστά εμφάνισης του ασυντέλεστου τύπου ήταν σχετικά μέτρια και στους ελληνόφωνους, ενώ στην υπό εξέταση άσκηση η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών της ομάδας ελέγχου (87,9%) χρησιμοποίησε το συντελεσμένο τύπο. Η σύγκριση ως προς τη εν λόγω μεταβλητή στις δύο ασκήσεις (άσκηση 31 ~ άσκηση 24) θεωρούμε ότι είναι ενδεικτική της τάσης των μαθητών να χρησιμοποιούν τη συντελεσμένη όψη αντί της ασυντέλεστης. Ως προς τη στίξη και τον τονισμό η επίδοση των μαθητών εμφανίζεται και πάλι πολύ χαμηλή, καθώς το 41,1% βαθμολογήθηκε με 0. Το αμέσως χαμηλότερο ποσοστό (27,6%) εμφανίζεται στην μέγιστη επίδοση, στην ανώτερη δηλαδή βαθμολογία. Διαπιστώνουμε, επομένως, ότι τα υψηλότερα ποσοστά εμφανίζονται στα δύο άκρα της κλίμακας και αφορούν είτε όσους αγνοούν είτε όσους μαθητές γνωρίζουν επαρκώς και εφαρμόζουν με επιτυχία τους κανόνες της στίξης και του τονισμού.

Άσκηση 32. Απαντάω στις ερωτήσεις.

1. Πότε δεν μπορούμε να πάμε σχολείο;

2. Πότε πρέπει να πηγαίνουμε στο γιατρό;

3. Πότε είσαι χαρούμενος / η;

4. Πότε είσαι θυμωμένος / η;

1. σωστά σχηματισμένοι μη συντελεσμένοι ρηματικοί τύποι επί συνόλου ρηματικών τύπων
2. ποσοστό μη συντελεσμένων τύπων
3. στίξη – τονισμός
4. φωνολογικά λάθη σε ρήματα και ουσιαστικά επί συνόλου ρημάτων-ουσιαστικών

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.	0-10%	11-20%	21-30%	31-40%	41-50%	51-60%	61-70%	71-80%	81-90%	91-100%
2.	0-10%	11-20%	21-30%	31-40%	41-50%	51-60%	61-70%	71-80%	81-90%	91-100%
3.	0-10%	11-20%	21-30%	31-40%	41-50%	51-60%	61-70%	71-80%	81-90%	91-100%
4.	0-10%	11-20%	21-30%	31-40%	41-50%	51-60%	61-70%	71-80%	81-90%	91-100%

32. Παραγωγή χρονικών προτάσεων με χρήση του όταν

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	9 16,1%	31 19,6%	14 36,8%	54 21,4%
1	10 17,9%	35 22,2%	1 2,6%	46 18,3%
2	20 35,7%	44 27,8%	2 5,3%	66 26,2%
3	14 25,0%	38 24,1%	5 13,2%	57 22,6%
4	3 5,4%	10 6,3%	16 42,1%	29 11,5%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Με αφορμή ευθείες ερωτήσεις, οι οποίες εισάγονται με το χρονικό ερωτηματικό επίρρημα *πότε*, οι μαθητές καλούνταν να παραγάγουν χρονικές προτάσεις με το σύνδεσμο *όταν*, προκειμένου να ελεγχθεί η παραγωγή ενεστωτικών τύπων.

Η συνολική επίδοση των μαθητών στην εν λόγω άσκηση κρίνεται σχετικά ικανοποιητική, καθώς οι μαθητές που αξιολογήθηκαν με 9 σε δύο και τρεις από τις τέσσερις υπό εξέταση μεταβλητές συγκεντρώνουν τα υψηλότερα συνολικά ποσοστά. Συγκεκριμένα, με

άριστα σε δύο μεταβλητές βαθμολογήθηκε το 35,7% των τουρκόφωνων και το 27,8% των πομακόφωνων και την ίδια επίδοση σε τρεις μεταβλητές σημείωσε το 25% και το 24,1% των δύο ομάδων αντίστοιχα. Ωστόσο, άριστη βαθμολογία σε όλες της μεταβλητές πέτυχε μόνο το 5,4% του τουρκόφωνου πληθυσμού της έρευνας και το 6,3% του πομακόφωνου.

Όσον αφορά την επιμέρους στατιστική ανάλυση των μεταβλητών διαπιστώσαμε ότι οι μαθητές εμφανίζουν την υψηλότερη επίδοση στη φωνολογία (μεταβλητή 4) και τη χαμηλότερη στη στίξη και στον τονισμό (μεταβλητή 3). Οι μαθητές που αξιολογήθηκαν με τον υψηλότερο βαθμό στη φωνολογία, καθώς δεν παρουσίασαν ιδιαίτερα φωνολογικά λάθη αγγίζουν το 72,8%, ενώ όσοι εμφάνισαν λάθη σε όλους σχεδόν τους τύπους αποτελούν μόλις το 1% του δείγματος¹². Αντίθετα, στη στίξη – τονισμό το 42,1% σημείωσε μηδενική επίδοση, ενώ και πάλι παρατηρείται το φαινόμενο να εμφανίζεται το αμέσως χαμηλότερο ποσοστό (21,5%) στη βαθμίδα της μέγιστης επίδοσης, δηλαδή στη βαθμίδα όπου συγκεντρώνονται οι μαθητές, οι οποίοι αρίστευσαν¹³. Ως προς την ικανότητα σχηματισμού ρηματικών τύπων στον Ενεστώτα, η ανάλυση έδειξε ότι οι περισσότεροι μαθητές (δηλαδή το 60%) ανταποκρίθηκαν με απόλυτη επιτυχία και βαθμολογήθηκε με 9, ενώ το αμέσως χαμηλότερο ποσοστό (12,3%) εμφανίζεται στην 7^η βαθμίδα της κλίμακας. Σοβαρότερα προβλήματα στο σχηματισμό παρουσίασε το 6,2% των μαθητών που βρέθηκε τελικά στη μηδενική βαθμίδα επίδοσης. Τα ποσοστά εμφάνισης μη συντελεσμένων τύπων που προέκυψαν από την καταμέτρηση των αποτελεσμάτων στη δεύτερη μεταβλητή, είναι επίσης ικανοποιητικά. Πιο συγκεκριμένα, το 41% εμφανίζεται στην 9^η βαθμίδα της κλίμακας, γεγονός που σημαίνει ότι προτίμησε τους ασυντέλεστους τύπους σε όλα τα παραδείγματα. Επιπλέον, το 26,7% εμφανίζεται στην 7^η βαθμίδα της κλίμακας χρησιμοποιώντας ασυντέλεστους τύπους τουλάχιστον στα τρία από τα τέσσερα παραδείγματα της άσκησης.

¹² Ας σημειωθεί ότι ο αριθμός των γραπτών που απουσίαζαν στην εν λόγω άσκηση ήταν πολύ μικρός, και συγκεκριμένα αγγίζει το 8,8% του δείγματος.

¹³ Βλ. και στην εξέταση των προηγούμενων ασκήσεων παραγωγής γραπτού λόγου.

Άσκηση 33. Τώρα βρίσκω τις ερωτήσεις.

1. _____ ;
Όταν νυστάζω.
2. _____ ;
Όταν δεν έχω να κάνω τίποτα.
3. _____ ;
Όταν ξυπνάω το πρωί.
4. _____ ;
Ποτέ.

1. σωστά σχηματισμένοι μη συντελεσμένοι ρηματικοί τύποι επί συνόλου ρηματικών τύπων
2. ποσοστό μη συντελεσμένων τύπων
3. στίξη – τονισμός
4. φωνολογικά λάθη σε ρήματα και ουσιαστικά επί συνόλου ρημάτων-ουσιαστικών

	0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
2.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
3.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%
4.	0-9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	90-100%

33. Παραγωγή ερωτήσεων με χρήση του *πότε*

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	19 33,9%	55 34,8%	10 26,3%	84 33,3%
1	11 19,6%	32 20,3%		43 17,1%
2	12 21,4%	35 22,2%	1 2,6%	48 19,0%
3	11 19,6%	24 15,2%	11 28,9%	46 18,3%
4	3 5,4%	12 7,6%	16 42,1%	31 12,3%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Στην συγκεκριμένη άσκηση ζητήθηκε από τους συμμετάσχοντες να διατυπώσουν ερωτήσεις βάσει των δοσμένων απαντήσεων, χρησιμοποιώντας το επίρρημα *πότε*. Όπως και στην προηγούμενη άσκηση, εξετάζεται ο σχηματισμός και η χρήση ενεστωτικών τύπων ή ασυντέλεστων τύπων της Υποτακτικής. Επιπλέον, μέσω και των δύο ασκήσεων ελέγχεται η γνώση της διαφορετικής λειτουργίας που επιτελεί το επίρρημα *πότε* σε αντιδιαστολή με το χρονικό σύνδεσμο *όταν*.

Σε αντίθεση με την προηγούμενη άσκηση τα ποσοστά των μαθητών που άριστευσαν στο σύνολο των μεταβλητών είναι αρκετά μειωμένα. Συγκεκριμένα, το 33,9% των τουρκόφωνων και το 34,8% των πομακόφωνων δεν κατάφερε να πετύχει τη μέγιστη επίδοση σε καμία μεταβλητή. Με άριστη βαθμολογία αλλά σε μία μόνο μεταβλητή εμφανίζεται το 19,6% των τουρκόφωνων και το 20,3% των πομακόφωνων, ενώ πέτυχαν την ίδια βαθμολογία σε δύο μεταβλητές το 21,4% και το 22,2% αντίστοιχα. Τέλος, μέγιστη επίδοση σε όλες τις μεταβλητές πέτυχε μόνο το 5,4% της πρώτης ομάδας και το 7,6% της δεύτερης.

Από τα αποτελέσματα κάθε μεταβλητής ξεχωριστά παρατηρούμε ότι υψηλή επίδοση εμφανίζουν οι μαθητές μόνο στη φωνολογία (μεταβλητή 4), όπου το ποσοστό όσων άριστευσαν ανέρχεται σε 72,2%, ενώ το ποσοστό όσων εμφάνισαν τουλάχιστον 1 με 2 φωνολογικά λάθη είναι 10,2%. Αντίθετα, το ποσοστό των μαθητών που σημείωσαν μηδενική επίδοση αγγίζει μόλις το 1,1%. Όσον αφορά τη στίξη και τον τονισμό τα ποσοστά που προέκυψαν επιβεβαιώνουν ό,τι έχει ήδη διαπιστωθεί στην εξέταση των ασκήσεων παραγωγής και πιο συγκεκριμένα το γεγονός ότι τα σημαντικότερα ποσοστά εμφανίζονται στα δύο άκρα της κλίμακας, με τα υψηλότερα σε αυτό της μηδενικής επίδοσης. Έτσι, από τους 176 μαθητές που συμπλήρωσαν την άσκηση το 36,4% σημείωσε μηδενική επίδοση, ενώ το 28,4% τη μέγιστη. Τα ποσοστά των επιτυχόντων στο σχηματισμό ενεστωτικών τύπων (μεταβλητή 1) είναι ικανοποιητικά, καθώς το 43,8% πέτυχε τη μέγιστη επίδοση και βαθμολογήθηκε με 9 και το 15,3% βαθμολογήθηκε με 7, ενώ στη μηδενική βαθμίδα εμφανίζεται το 13,6% των μαθητών που συμπλήρωσαν την άσκηση. Ωστόσο, η ανάλυση έδειξε ότι τα ποσοστά χρήσης ενεστωτικών ή ασυντέλεστων τύπων της Υποτακτικής είναι σχετικά χαμηλά και συγκεκριμένα, μόνο το 27,3% βαθμολογήθηκε με 9, παρήγαγε δηλαδή τους αναμενόμενους τύπους σε όλες τις προτάσεις. Επίσης, το 24,4% βαθμολογήθηκε με 7, γεγονός που σημαίνει ότι εμφάνισε ενεστωτικούς τύπους στις 3 από τις 4 προτάσεις της άσκησης. Περαιτέρω, το 19,3% των μαθητών βρίσκεται στη μέση της κλίμακας, βαθμολογήθηκε δηλαδή με 5 και άρα χρησιμοποίησε Ενεστώτα στις μισές περιπτώσεις. Τέλος, ένας αξιοσημείωτος αριθμός μαθητών (13,6%) δε εμφάνισε καθόλου τους αναμενόμενους τύπους και βαθμολογήθηκε με 0.

Άσκηση 34. Γράφω τις λέξεις στην κατάλληλη στήλη μαζί με το άρθρο τους.

γάτοι, γιατί, γιατίά, γάτα, γάτες, γάτος

Ενικός

Αρσενικό Θηλυκό Ουδέτερο

1. _____ 2. _____ 3. _____

Πληθυντικός

οι γάτοι 4. _____ 5. _____

1.	1. ο γάτος	2. η γάτα	3. τα γιατίά	4. το γιατί	5. οι γάτοι	6. άλλο
2.	1. η γάτα	2. τα γιατίά	3. το γιατί	4. οι γάτες	5. ο γάτος	6. άλλο
3.	1. το γιατί	2. τα γιατίά	3. η γάτα	4. οι γάτες	5. ο γάτος	6. άλλο
4.	1. οι γάτες	2. η γάτα	3. τα γιατίά	4. το γιατί	5. οι γάτοι	6. άλλο
5.	1. τα γιατίά	2. το γιατί	3. η γάτα	4. οι γάτες	5. ο γάτος	6. άλλο

34. Κατηγοριοποίηση ουσιαστικών στο σωστό γένος και αριθμό

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	15 26,8%	40 25,3%	5 13,2%	60 23,8%
1	7 12,5%	31 19,6%		38 15,1%
2	3 5,4%	17 10,8%		20 7,9%
3	6 10,7%	19 12,0%		25 9,9%
4	4 7,1%	6 3,8%		10 4,0%
5	21 37,5%	45 28,5%	33 86,8%	99 39,3%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Στόχος είναι να ελεγχθεί η μεταγλωσσική επίγνωση του γένους και του αριθμού και η δυνατότητα απόδοσης άρθρου και ταξινόμησης των συγκεκριμένων ουσιαστικών στο σωστό γένος και αριθμό βάσει των καταληκτικών τους στοιχείων. Επιλέχθηκαν οι λέξεις *γάτος, γάτα, γιατί*, επειδή έχουν κοινή δήλωση και διαφοροποιούνται μόνο ως προς το φυσικό και / ή το γραμματικό γένος.

Η πλειοψηφία των συμμετασχόντων καταλαμβάνει τα δύο άκρα της αξιολογικής κλίμακας (0-5 σωστές απαντήσεις). Αναλυτικότερα, το 25,7% δεν κατάφερε να κατηγοριοποιήσει σωστά ή να συνδυάσει με το κατάλληλο άρθρο (ή και τα δύο) κανένα από τα ουσιαστικά, ενώ το 17,8% ταξινόμησε επιτυχώς 1 τύπο. Στη βαθμίδα της μέγιστης επίδοσης συγκεντρώνεται μόνο το 30,8%, ποσοστό που αποτελεί ένδειξη της ανεπαρκούς γνώσης του ονομαστικού συστήματος όσον αφορά τα γένη, τον αριθμό και τη συμφωνία άρθρου-ουσιαστικού. Λόγω της απουσίας των άρθρων ως μεμονωμένων λέξεων στα τουρκικά ήταν αναμενόμενο οι τουρκόφωνοι να εμφανίσουν χαμηλότερα ποσοστά επιτυχίας σε σύγκριση με τους πομακόφωνους. Στην εν λόγω άσκηση, όμως, η υπόθεση αυτή δεν πιστοποιείται από τη συγκριτική ανάλυση των ποσοστών που αναλογούν στις δύο ομάδες του δείγματος. Για παράδειγμα, οι τουρκόφωνοι εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά μέγιστης επιτυχίας σε σύγκριση με τους πομακόφωνους (37,5% και 28,5% αντίστοιχα), ενώ οι δύο ομάδες εμφανίζουν περίπου τα ίδια ποσοστά στη βαθμίδα της μηδενικής επίδοσης (26,8% και 25,3% αντίστοιχα). Επιπλέον, είναι χαμηλότερο το ποσοστό τουρκόφωνων μαθητών σε σύγκριση με το ποσοστό των πομακόφωνων που ταξινόμησαν σωστά 1 μόνο τύπο (12,5% και 19,6% αντίστοιχα). Η μη αναμενόμενη αυτή χαμηλότερη επίδοση των πομακόφωνων εν μέρει μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι σε όλα τα έτη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης διδάσκονται συστηματικά τα τουρκικά.

Από την ανά τύπο ανάλυση φαίνεται πως οι μαθητές συγχέουν περισσότερο την ονομαστική κατηγορία του γένους και λιγότερο αυτή του αριθμού. Συγκεκριμένα, είναι πιο χαμηλά τα ποσοστά των τύπων πληθυντικού αριθμού, όταν επρόκειτο για τύπους του ενικού και το αντίστροφο. Τα υψηλότερα ποσοστά επιτυχόντων εμφανίζονται στο θηλυκό ενικού και πληθυντικού αριθμού (2 → η γάτα: 61,2%, 4 → οι γάτες: 62,3%). Αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι στα ελληνικά είναι συχνότερη η χρήση του θηλυκού, όταν γίνεται αναφορά στο συγκεκριμένο ζώο και κατά συνέπεια το θηλυκό είναι πιθανόν περισσότερο γνωστό στους συγκεκριμένους μαθητές. Τα ποσοστά επιτυχίας στους υπόλοιπους τύπους κυμαίνονται από 53,4% (τα γατιά) έως 59,1% (ο γάτος). Στον ενικό αριθμό κάποιοι μαθητές συγχέουν κάπως το αρσενικό με το ουδέτερο, καθώς στο 1 το 12,7% προτίμησε το ουδέτερο αντί του αρσενικού, και αντίστοιχα στο 3 το 15,1% προτίμησε το αρσενικό αντί του ουδέτερου. Πάντως, από τα παραπάνω ποσοστά είναι φανερό ότι ένας σημαντικός αριθμός μαθητών δεν κατάφερε να τοποθετήσει στη σωστή κατηγορία τις υπό εξέταση λέξεις. Ας σημειωθεί, επίσης, ότι τα ποσοστά αποτυχίας θα ήταν ίσως υψηλότερα, αν δεν υπολογίζονταν ως σωστοί οι κατάλληλα ταξινομημένοι αλλά άναρθροι τύποι.

Άσκηση 35. Διαλέγω την κατάλληλη φράση και συμπληρώνω τα κενά.

1. Ο καθηγητής της Φυσικής _____ κάνει μάθημα _____ (κάνει μάθημα, δίνει μάθημα, προσέχει το μάθημα), αλλά εγώ 1. _____ (δεν κάνω μάθημα, δε δίνω μάθημα, δεν προσέχω στο μάθημα), γιατί το απόγευμα 2. _____ (προσέχω το φροντιστήριο, διαβάζω το φροντιστήριο, κάνω φροντιστήριο).
2. Ο Αχμέτ 3. _____ (σπουδάζει, μελετάει, διαβάζει) Γεωμετρία, γιατί θέλει 4. _____ (να σπουδάσει, να μελετήσει, να μάθει) Μαθηματικός.
3. Δεν θα βγω σήμερα το βράδυ, γιατί πρέπει 5. _____ (να κάνω, να διαβάσω, να σπουδάσω) τις ασκήσεις στη Γλώσσα.
4. Αν δεν 6. _____ (περνάς, παίρνεις) πολύ κακούς βαθμούς, 7. _____ (περνάς, παίρνεις) την τάξη.
5. - Ξέρεις 8. _____ (να γράφεις, να κάνεις) στον υπολογιστή;
 - Ναι, μ' αρέσει 9. _____ (να γράφω, να παίρνω) τεστ στον υπολογιστή, γιατί με βοηθάει 10. _____ (να κάνω, να απαντάω) σωστά.

1.	1. δεν προσέχω στο μάθημα	2. δε δίνω μάθημα	3. δεν κάνω μάθημα	4. άλλο
2.	1. κάνω φροντιστήριο	2. προσέχω το φροντιστήριο	3. διαβάζω το φροντιστήριο	4. άλλο
3.	1. διαβάζει	2. σπουδάζει	3. μελετάει	4. άλλο
4.	1. να σπουδάσει	2. να μελετήσει	3. να μάθει	4. άλλο
5.	1. να κάνω	2. να διαβάσω	3. να σπουδάσω	4. άλλο
6.	1. παίρνεις	2. περνάς	3. να περνώ / παίρνω	4. άλλο
7.	1. περνάς	2. παίρνεις	3. να περνώ / παίρνω	4. άλλο
8.	1. να γράφεις	2. να κάνεις	3. να γράφω / να κάνω	4. άλλο
9.	1. να γράφω	2. να παίρνω	3. γράφω / παίρνω	4. άλλο
10.	1. να απαντάω	2. να κάνω	3. απαντάω / κάνω	4. άλλο

35. Επιλογή ρηματικών φράσεων

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	17 30,4%	12 7,6%	6 15,8%	35 13,9%
1	1 1,8%	3 1,9%		4 1,6%
2		3 1,9%		3 1,2%
3		7 4,4%		7 2,8%
4		5 3,2%		5 2,0%
5	3 5,4%	15 9,5%		18 7,1%
6	5 8,9%	14 8,9%		19 7,5%
7	11 19,6%	17 10,8%	1 2,6%	29 11,5%
8	7 12,5%	35 22,2%		42 16,7%
9	6 10,7%	29 18,4%	3 7,9%	38 15,1%
10	6 10,7%	18 11,4%	28 73,7%	52 20,6%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Πρόκειται για άσκηση που εξετάζει λεξιλόγιο και συγκεκριμένα τη σημασία φραστικών συνόλων και ρημάτων που σχετίζονται κυρίως με τη σχολική πράξη.

Στην συγκεκριμένη άσκηση παρατηρείται συγκέντρωση των υψηλότερων ποσοστών στις βαθμίδες της καλής ή άριστης επίδοσης (7 σωστές απαντήσεις: 13,1%, 8 σωστές απαντήσεις: 19,6%, 9 σωστές απαντήσεις: 16,4%, 10 σωστές απαντήσεις: 11,2%). Επίσης, μηδενική επίδοση σημείωσε το 13,6% των συμμετασχόντων. Περισσότερο εξοικειωμένοι με το υπό εξέταση λεξιλόγιο είναι οι πομακόφωνοι μαθητές, καθώς εμφανίζουν πολύ χαμηλότερα ποσοστά μηδενικής επίδοσης από τους τουρκόφωνους (7,6% και 30,4% αντίστοιχα). Επιπλέον, αν και στη βαθμίδα της μέγιστης επίδοσης τα ποσοστά των δύο ομάδων σχεδόν ισοψηφούν (πομακόφωνοι: 11,4%, τουρκόφωνοι: 10,7%), ωστόσο, στις βαθμίδες με 8 και 9 σωστούς τύπους οι πομακόφωνοι πλειοψηφούν (πομακόφωνοι: συνολικά 40,6%, τουρκόφωνοι: συνολικά 23,2%).

Μεγαλύτερη δυσκολία φαίνεται ότι αντιμετώπισαν οι μαθητές στα δύο πρώτα παραδείγματα, όπου έπρεπε να επιλέξουν μεταξύ ρηματικών φραστικών συνόλων και όχι

απλών ρηματικών τύπων. Έτσι, στο **1** το ποσοστό επιτυχόντων φτάνει το 52,3% και στο **2** το 49,2%. Μάλιστα, στο **1** πολλοί μαθητές (37,6%) μάλλον παρασύρθηκαν από το παρεχόμενο παράδειγμα και επέλεξαν τη ρηματική φράση της απάντησης 3 (*δεν κάνω μάθημα*). Αμέσως υψηλότερα είναι τα ποσοστά επιτυχίας στους ρηματικούς τύπους των παραδειγμάτων **3** (65,2%) και **4** (63,1%). Η σημασιολογική συνάφεια των ρημάτων *διαβάζω*, *μελετάω*, *σπουδάζω* μάλλον μπέρδεψε τους μαθητές. Στα υπόλοιπα παραδείγματα η επίδοση των μαθητών εμφανίζεται σχετικά υψηλή, αφού τα ποσοστά επιτυχόντων κυμαίνονται από 75,7% (**10**) έως 86,1% (**9**).

Άσκηση 36. Τι είπε ο καθηγητής στην Αγγελική;

Διαλέγω το σωστό και συμπληρώνω τα κενά.

χώρισε, κύκλωσε, υπογράμμισε, ένωσε, σχημάτισε

κα-λη-μέ-ρα

Περίπτερο:

1. _____ σε συλλαβές! 2. _____ τη λέξη!
- Σοκολάτα * *με τηγανητές πατάτες
Κοτόπουλο* *με αμύγδαλα
3. _____ τις λέξεις που ταιριάζουν! 4. _____ τον Αόριστο!

(Οι) μαθητές έφυγαν από (το) σχολείο
5. _____ τα άρθρα!

1.	1. χώρισε	2. κύκλωσε	3. ένωσε	4. υπογράμμισε	5. σχημάτισε	6. άλλο
2.	1. υπογράμμισε	2. χώρισε	3. κύκλωσε	4. ένωσε	5. σχημάτισε	6. άλλο
3.	1. ένωσε	2. σχημάτισε	3. κύκλωσε	4. χώρισε	5. υπογράμμισε	6. άλλο
4.	1. σχημάτισε	2. ένωσε	3. χώρισε	4. υπογράμμισε	5. κύκλωσε	6. άλλο
5.	1. κύκλωσε	2. χώρισε	3. ένωσε	4. σχημάτισε	5. υπογράμμισε	6. άλλο

36. Εκφώνηση με βάση το στόχο της άσκησης

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	19 33,9%	32 20,3%	1 2,6%	52 20,6%
1	2 3,6%	12 7,6%		14 5,6%
2	2 3,6%	17 10,8%		19 7,5%
3	6 10,7%	25 15,8%		31 12,3%
5	27 48,2%	72 45,6%	37 97,4%	136 54,0%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Οι μαθητές καλούνταν να επιλέξουν την κατάλληλη εκφώνηση για κάθε δραστηριότητα. Η άσκηση αυτή εξετάζει το βαθμό που οι μαθητές αντιλαμβάνονται την εκφώνηση και τον τρόπο με τον οποίο αυτή καθορίζει το στόχο μιας άσκησης.

Τα αποτελέσματα της συνολικής επίδοσης δείχνουν ότι αρκετοί μαθητές δεν θα είχαν πρόβλημα με εκφωνήσεις, όπως οι συγκεκριμένες της άσκησης. Ειδικότερα, το 46,3% αντιστοίχισε σωστά όλες τις εκφωνήσεις, ενώ το 14,5% αντιστοίχισε σωστά τις 3. Οι μαθητές που είτε απέφυγαν την άσκηση (περίπου 36) είτε σημείωσαν μηδενική επίδοση φτάνουν το 23,8%. Οι εκφωνήσεις **3** και **4** εμφανίζουν τα χαμηλότερα ποσοστά επιτυχίας (61% και 62,9% αντίστοιχα) είτε γιατί πρόκειται για λέξεις άγνωστες στους μαθητές είτε γιατί πρόκειται για εκφωνήσεις λιγότερο συχνές στα σχολικά εγχειρίδια.

Άσκηση 37. Ακούω και συμπληρώνω το γράμμα που λείπει.

1. ___άλασσα	2. ___άξη
3. ___οίχος	4. ___ήτα
5. ___έλος	6. ___έλω
7. ___όδωρος	8. ___όπος
9. κι ___άρα	10. πα ___άτα
11. πο ___ήρι	12. παρά ___υρο
13. ασ ___έρι	14. μα ___αίνω
15. αε ___ός	16. λά ___ος

1. 1. θάλασσα	2. τάλασσα	3. άλλο
2. 1. τάξη	2. θάξη	3. άλλο
3. 1. τοίχος	2. θοίχος	3. άλλο
4. 1. θήτα	2. τήτα	3. άλλο
5. 1. τέλος	2. θέλος	3. άλλο
6. 1. θέλω	2. τέλω	3. άλλο
7. 1. Θόδωρος	2. Τόδωρος	3. άλλο
8. 1. τόπος	2. θόπος	3. άλλο
9. 1. κιθάρα	2. κιτάρα	3. άλλο
10. 1. πατάτα	2. παθάτα	3. άλλο
11. 1. ποτήρι	2. ποθήρι	3. άλλο
12. 1. παράθυρο	2. παράτυρο	3. άλλο
13. 1. αστέρι	2. ασθέρι	3. άλλο
14. 1. μαθαίνω	2. ματαίνω	3. άλλο
15. 1. αετός	2. αεθός	3. άλλο
16. 1. λάθος	2. λάτος	3. άλλο

37. Διάκριση των φωνημάτων /θ/ ~ /t/

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	16 28,6%	7 4,4%	31 81,6%	54 21,4%
1		1 ,6%		1 ,4%
2		2 1,3%		2 ,8%
3		2 1,3%		2 ,8%
6	1 1,8%			1 ,4%
7		1 ,6%		1 ,4%
8		2 1,3%		2 ,8%
9	1 1,8%	3 1,9%		4 1,6%
10	1 1,8%	3 1,9%		4 1,6%
11	2 3,6%	4 2,5%		6 2,4%
12	3 5,4%	10 6,3%		13 5,2%
13		9 5,7%		9 3,6%
14	6 10,7%	15 9,5%	2 5,3%	23 9,1%
15	9 16,1%	23 14,6%	2 5,3%	34 13,5%
16	17 30,4%	76 48,1%	3 7,9%	96 38,1%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Ελέγχεται η ικανότητα διάκρισης των φωνημάτων /t/ και /θ/ στη αρχή και στο εσωτερικό λέξεων.

Από τη στατιστική ανάλυση της συνολικής επίδοσης παρατηρούμε μια σταθερή κλιμάκωση των ποσοστών σχεδόν παράλληλη με την αύξηση του αριθμού των σωστών απαντήσεων. Η κλιμάκωση αυτή κορυφώνεται στη βαθμίδα της μέγιστης επίδοσης (16 σωστές απαντήσεις), όπου συγκεντρώνεται το 43,5% των συμμετασχόντων. Επιπλέον, το 15% βρίσκεται στην αμέσως προηγούμενη βαθμίδα, ενώ 14 σωστές απαντήσεις έδωσε το 9,8% των μαθητών. Κατά συνέπεια, αθροίζοντας τα προαναφερθέντα ποσοστά, μπορούμε να

πούμε ότι το 68,3% των μαθητών αρίστευσε. Το ποσοστό είναι πολύ υψηλό, ιδίως αν λάβουμε υπόψη το γεγονός ότι το 10,7% που εμφανίζεται με μηδενική επίδοση αναλογεί αποκλειστικά στους μαθητές που δεν ασχολήθηκαν με την άσκηση. Παρατηρείται, επίσης, διαφορά ως προς τη μέγιστη επίδοση των δύο αλλόγλωσσων ομάδων. Συγκεκριμένα, το 48,1% των πομακόφωνων αρίστευσε τοποθετώντας το σωστό φώνημα σε όλους τους τύπους, ενώ οι τουρκόφωνοι με την ίδια επίδοση φτάνουν το 30,4%. Επιπλέον, από τους μαθητές που δεν ασχολήθηκαν με την άσκηση οι περισσότεροι είναι τουρκόφωνοι με ποσοστό 28,6%, ενώ οι πομακόφωνοι αγγίζουν μόλις το 4,4%. Η προηγούμενη συγκριτική ανάλυση είναι ίσως ενδεικτική των μεγαλύτερων δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι τουρκόφωνοι μαθητές στο επίπεδο της φωνητικής / φωνολογίας και αναπαράστασης των συγκεκριμένων φωνημάτων με το κατάλληλο γράφημα.

Η επιτυχία των μαθητών, όπως έχει καταγραφεί από την ανά τύπο ανάλυση, αγγίζει ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά. Ειδικότερα, τα ποσοστά ανά τύπο κυμαίνονται από 99% (**1**: *θάλασσα*) έως 77,5% (**4**: *θήτα*). Τα χαμηλότερα ποσοστά στο **4** ίσως οφείλονται στο γεγονός ότι σε κάποια τμήματα δεν πραγματοποιήθηκε ανάγνωση των τύπων από τον καθηγητή κατά την επίλυση της άσκησης. Έτσι, κάποιοι μαθητές προτίμησαν το φώνημα /z/ παράγοντας τον τύπο *ζήτα* αντί του σωστού *θήτα*, ενώ είναι πολύ λιγότεροι οι μαθητές (5,9%) που παρήγαγαν τον ανύπαρκτο τύπο **τήτα*. Πάντως, σε γενικές γραμμές οι μαθητές δεν φαίνεται να συγχέουν τα δύο φωνήματα, εφόσον τα ποσοστά που προέκυψαν όσον αφορά την απάντηση 2 είναι στις περισσότερες περιπτώσεις πολύ χαμηλά (π.χ. **1** → **τάλασσα*: 0,5%, **5** → **θέλος*: 1,6%, **6** → **τέλω*: 5,4%, **8** → **θόπος*: 1,1%, **12** → **παράτυρο*: 4,8%). Το υψηλότερο ποσοστό εμφανίζεται μόνο στην λέξη *κιθάρα*, όπου το φώνημα /t/ (**κιτάρα*) συμπλήρωσε το 8,6% των συμμετασχόντων. Το γεγονός ότι η λέξη είναι διεθνής (*guitar*) ίσως επηρέασε την επιλογή των μαθητών.

Άσκηση 38. Ακούω και συμπληρώνω το γράμμα / τα γράμματα που λείπει / λείπουν.

1. ρο__άκινο
2. __ομάτα
3. __αμάσκηνο
4. α__ί__ια
5. αχλά__ι
6. μα__αρίνι
7. κρεμμύ__ι
8. σκόρ__ο

1. 1. ροδάκινο	2. ροτάκινο	3. ροντάκινο	4. άλλο
2. 1. ντομάτα	2. τομάτα	3. δομάτα	4. άλλο
3. 1. δαμάσκηνο	2. ταμάσκηνο	3. νταμάσκηνο	4. άλλο
4. 1. αντίδια	2. ατίδια	3. αντίτια	4. άλλο
5. 1. αχλάδι	2. αχλάτι	3. αχλάντι	4. άλλο
6. 1. μανταρίνι	2. ματαρίνι	3. μαδαρίνι	4. άλλο
7. 1. κρεμμύδι	2. κρεμμύντι	3. κρεμμύτι	4. άλλο
8. 1. σκόρδο	2. σκόρτο	3. σκόρντο	4. άλλο

38. Διάκριση των φωνημάτων /ð/ ~ /d/

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	13 23,2%	9 5,7%	33 86,8%	55 21,8%
1		5 3,2%		5 2,0%
2	1 1,8%	3 1,9%		4 1,6%
3	2 3,6%	8 5,1%		10 4,0%
4	5 8,9%	7 4,4%		12 4,8%
5	8 14,3%	34 21,5%		42 16,7%
6	9 16,1%	23 14,6%	1 2,6%	33 13,1%
7	9 16,1%	28 17,7%	3 7,9%	40 15,9%
8	9 16,1%	41 25,9%	1 2,6%	51 20,2%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Ελέγχεται η ικανότητα διάκρισης των φωνημάτων /ð/ και /d/ στη αρχή και στο εσωτερικό λέξεων. Οι λέξεις που συμπεριλαμβάνονται ανήκουν στο ίδιο θεματικό πεδίο, συγκεκριμένα όλες είναι δηλωτικές φρούτων.

Η συνολική επίδοση των μαθητών εμφανίζει παρόμοια εικόνα με αυτή της προηγούμενης άσκησης με τους μισούς περίπου μαθητές να συγκεντρώνονται στα υψηλότερα επίπεδα επιτυχίας. Έτσι, τη μέγιστη επίδοση σημείωσε το 23,4%, την αμέσως προηγούμενη (7 σωστοί τύποι) το 17,3%, ενώ 6 σωστούς τύπους σχημάτισε το 15% των συμμετασχόντων. Αρκετοί, επίσης, μαθητές (19,6%) συγκεντρώνονται περίπου στο μέσο της αξιολογικής κλίμακας (5 σωστοί τύποι). Οι απώλειες στη συγκεκριμένη άσκηση αγγίζουν το 10,3%, ποσοστό που αναλογεί στους μαθητές που φαινομενικά σημείωσαν μηδενική επίδοση. Οι μαθητές που δεν συμπλήρωσαν την άσκηση είναι κυρίως τουρκόφωνοι (περίπου 23,2%) και πολύ λιγότερο πομακόφωνοι (5,7%). Τα ποσοστά μεταξύ των δύο αλλόγλωσσων ομάδων αποκλίνουν σημαντικά μόνο στη βαθμίδα της μέγιστης επίδοσης (πομακόφωνοι: 25,9% και τουρκόφωνοι: 16,1%).

Τα ποσοστά που προέκυψαν από την ανά τύπο ανάλυση δείχνουν ότι οι αλλόγλωσσοι μαθητές δυσκολεύονται να διακρίνουν και να αναπαραστήσουν κυρίως το φώνημα /d/, καθώς οι χαμηλότερες επιδόσεις σημειώνονται στους σχετικούς τύπους. Αναλυτικότερα, στους τύπους *ντομάτα* (2), *αντίδια* (4) και *μανταρίνι* (6) τα ποσοστά επιτυχόντων είναι 56,2%, 40,8% και 65,4% αντίστοιχα. Ιδιαίτερα δυσκόλεψε τους μαθητές ο τύπος *αντίδια* και για τον πρόσθετο λόγο ότι πρόκειται μάλλον για άγνωστη σε αυτούς λέξη. Μάλιστα, η πλειοψηφία των μαθητών μάλλον συμπλήρωσε κάπως αυθαίρετα και τυχαία τον τύπο (*απάντηση 4*: 58,6%), γεγονός που σε ένα βαθμό μπορεί να αποδοθεί στο ότι δεν προηγήθηκε προφορική εκφώνηση των λέξεων της άσκησης από τον καθηγητή. Πάντως, από την ανάλυση στους τύπους *ντομάτα* και *μανταρίνι* διαφαίνεται η τάση των μαθητών να συγχέουν το φώνημα /d/ με το φώνημα /ð/, αφού το 33,5% των μετεχόντων παρήγαγε το τύπο **δομάτα* και το 15,1% τον τύπο **μαδαρίνι*. Ωστόσο, τα ποσοστά επιτυχίας στις λέξεις που εμφανίζουν το φώνημα /ð/ είτε στην αρχή είτε στο εσωτερικό τους είναι πολύ υψηλότερα και κυμαίνονται από 84% (8: *σκόρδο*) έως 94,8% (1: *ροδάκινο*).

Άσκηση 39. Ακούω και συμπληρώνω το γράμμα / τα γράμματα που λείπει / λείπουν.

A.

1. ___άκρυ	2. ___αμάρι
3. ___ίχτυ	4. ___ύνω
5. ___ένω	6. ___έφι
7. ___όρα	8. ___ώρο
9. ___ουλειά	10. ___ουζίνα

1. 1. δάκρυ	2. τάκρυ	3. ντάκρυ	4. άλλο
2. 1. νταμάρι	2. δαμάρι	3. ταμάρι	4. άλλο
3. 1. δίχτυ	2. τίχτυ	3. ντίχτυ	4. άλλο
4. 1. ντύνω	2. τύνω	3. δύνω	4. άλλο
5. 1. δένω	2. τένω	3. νδένω	4. άλλο
6. 1. ντέφι	2. τέφι	3. δέφι	4. άλλο
7. 1. Ντόρα	2. Τόρα	3. Δόρα	4. άλλο
8. 1. δώρο	2. τώρο	3. ντώρο	4. άλλο
9. 1. δουλειά	2. τουλειά	3. ντουλειά	4. άλλο
10. 1. ντουζίνα	2. κουζίνα	3. δουζίνα	4. άλλο

B.

11. μονά___α	12. κο___ά
13. α___ύνατος	14. α___ίθετο
15. Α___ώνης	16. ο___ός
17. κου___ούνι	18. απα___ούν
19. ά___ε	20. α___ερφός

11. 1. μονάδα	2. μονάντα	3. μονάχα	4. άλλο
12. 1. κοντά	2. κοδά	3. κολά	4. άλλο
13. 1. αδύνατος	2. ανδύνατος	3. ατύνατος	4. άλλο
14. 1. αντίθετο	2. ανίθετο	3. ατίθετο	4. άλλο
15. 1. Αντώνης	2. Αδώνης	3. Ατώνης	4. άλλο
16. 1. οδός	2. ονδός	3. οτός	4. άλλο
17. 1. κουδούνι	2. κουνδούνι	3. κουτούνι	4. άλλο
18. 1. απαντούν	2. απαδούν	3. απατούν	4. άλλο
19. 1. άντε	2. άνε	3. άτε	4. άλλο
20. 1. αδερφός	2. ανερφός	3. ατερφός	4. άλλο

39. Διάκριση των φωνημάτων /ð/ ~ /d/

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	13 23,2%	8 5,1%	34 89,5%	55 21,8%
1	1 1,8%	2 1,3%		3 1,2%
2		1 ,6%		1 ,4%
3	3 5,4%	1 ,6%		4 1,6%
4	3 5,4%	2 1,3%		5 2,0%
5	3 5,4%	3 1,9%		6 2,4%
6	1 1,8%	6 3,8%		7 2,8%
7	2 3,6%	3 1,9%		5 2,0%
8	1 1,8%	4 2,5%		5 2,0%
9	2 3,6%	7 4,4%		9 3,6%
10	4 7,1%	17 10,8%		21 8,3%
11	1 1,8%	7 4,4%		8 3,2%
12	1 1,8%	11 7,0%		12 4,8%
13	1 1,8%	13 8,2%	1 2,6%	15 6,0%
14	2 3,6%	7 4,4%		9 3,6%
15	3 5,4%	12 7,6%	2 5,3%	17 6,7%
16	1 1,8%	12 7,6%		13 5,2%
17	5 8,9%	7 4,4%		12 4,8%
18	1 1,8%	6 3,8%		7 2,8%
19	2 3,6%	17 10,8%		19 7,5%
20	6 10,7%	12 7,6%	1 2,6%	19 7,5%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Ελέγχεται η ικανότητα διάκρισης των φωνημάτων /ð/ και /d/ στην αρχή και στο εσωτερικό λέξεων. Οι λέξεις που επιλέχθηκαν αυτή τη φορά προέρχονται από διαφορετικούς θεματικούς κύκλους.

Στη συγκεκριμένη άσκηση παρατηρείται έντονη διασπορά στην κατανομή των ποσοστών. Το υψηλότερο ποσοστό (9,8%) εμφανίζεται ακριβώς στο μέσο επίδοσης, δηλαδή στη βαθμίδα των 10 σωστών τύπων από τους 20. Το ίδιο ποσοστό (9,8%) αναλογεί στους μαθητές με μηδενική επίδοση συμπεριλαμβανομένων και των μαθητών που δεν έλυσαν καθόλου την άσκηση. Τη μέγιστη επίδοση πέτυχε μόνο το 8,4%, ενώ 19 σωστούς τύπους σημείωσε το 8,9% των συμμετασχόντων. Η απόκλιση μεταξύ πομακόφωνων και τουρκόφωνων είναι μικρή¹⁴. Ωστόσο, οι περισσότεροι από την τουρκόφωνη ομάδα (23,2%) συγκεντρώνονται στην κατώτατη βαθμίδα, και αυτό γιατί πιθανόν δε συμπλήρωσαν την άσκηση.

Τα αποτελέσματα ανά τύπο επιβεβαιώνουν τη διαπίστωση ότι περισσότερες δυσχέρειες εντοπίζονται κυρίως στη διάκριση και στην αναπαράσταση του φωνήματος /d/. Παραθέτουμε αναλυτικότερα τα ποσοστά επιτυχίας στους σχετικούς τύπους: **2** → *νταμάρι*: 31,7%, **4** → *ντύνω*: 33,5%, **6** → *ντέφι*: 36,8%, **7** → *Ντόρα*: 30,4%, **10** → *ντουζίνα*: 37,5%, **12** → *κοντά*: 61,5%, **14** → *αντίθετο*: 68,5%, **15** → *Αντώνης*: 59,7%, **18** → *απαντούν*: 64,4%, **19** → *άντε*: 57,2%. Αντίστοιχα, πολύ υψηλά ποσοστά εμφανίζουν οι λανθασμένοι τύποι με /ð/, τα οποία θεωρούμε σημαντικό να αναφέρουμε. Συγκεκριμένα, τα εν λόγω ποσοστά διαμορφώθηκαν ως εξής: **2** → **δαμάρι*: 48,3%, **4** → **δύνω*: 46,7%, **6** → **δέφι*: 42,9%, **7** → **Δόρα*: 49,5%, **10** → **δουζίνα*: 26,6%, **12** → **κοδά*: 14,5%, **15** → **Αδώνης*: 24,3%, **18** → **απαδούν*: 19,2%.¹⁵ Σε αντίθεση, η εικόνα που παρουσιάζουν οι τύποι με /ð/ είναι πολύ διαφορετική, καθώς τα ποσοστά επιτυχίας στους τύπους αυτούς είναι αυξημένα και συγκεκριμένα κυμαίνονται από 81,9% (*μονάδα*) έως 94,7% (*δουλειά*).

¹⁴ Πομακόφωνοι: 20 σωστοί τύποι: 7,6%, 19 σωστοί τύποι: 10,8%. Τουρκόφωνοι: 20 σωστοί τύποι: 10,7%, 19 σωστοί τύποι: 3,6%.

¹⁵ Στις λέξεις *αντίθετο* και *άντε* η *απάντηση 4* παρουσιάζει αυξημένα ποσοστά (*άλλο*: 24,2% και 38,2% αντίστοιχα), καθώς δε συμπεριλήφθηκαν στις απαντήσεις οι αντίστοιχα λανθασμένοι τύποι με /ð/ (**αδίθετο* και **άδε*), τους οποίους, όμως, συναντήσαμε συχνά στα γραπτά των μαθητών.

Άσκηση 40. Ακούω και συμπληρώνω τα γράμματα που λείπουν.

A.

1. α___ητής	2. Α___αντικός
3. ___ιάντα	4. ___ίαμβος
5. ___όνος	6. ___όμος
7. ___άκη	8. ___άπεζα
9. α___ός	10. ισ___ός
11. ά___ος	12. Αλέξαν___ος
13. ___άκος	14. ___οπή

1. 1. αθλητής	2. ατλητής	3. αυλητής	4. άλλο
2. 1. Ατλαντικός	2. Αθλαντικός	3. Αντατικός	4. άλλο
3. 1. τριάντα	2. τιάντα	3. τινιάντα	4. άλλο
4. 1. θρίαμβος	2. τρίαμβος	3. τινιάντος	4. άλλο
5. 1. θρόνος	2. κρόνος	3. τρόνος	4. άλλο
6. 1. τρόμος	2. δρόμος	3. γρόνος	4. άλλο
7. 1. Θράκη	2. Τράκη	3. Χράκη	4. άλλο
8. 1. τράπεζα	2. θράπεζα	3. νιράπεζα	4. άλλο
9. 1. ατμός	2. αμός	3. αντμός	4. άλλο
10. 1. ισθμός	2. ισμός	3. ιτμός	4. άλλο
11. 1. άντρας	2. άντας	3. άτρας	4. άλλο
12. 1. Αλέξανδρος	2. Αλέξαντρος	3. Αλέξαντος	4. άλλο
13. 1. δράκος	2. τράκος	3. νιράκος	4. άλλο
14. 1. ντροπή	2. δροπή	3. τροπή	4. άλλο

B.

15. ___ίζος	16. ___ιά
17. Α___ία	18. ___υκός
19. α___ός	20. ___εμός
21. ___ινιάζω	22. ___ύλος

15. 1. γκρίζος	2. δρίζος	3. γρίζος	4. άλλο
16. 1. γριά	2. χριά	3. ριά	4. άλλο
17. 1. Αγγλία	2. Αγλία	3. Ασία	4. άλλο
18. 1. γλυκός	2. χλυκός	3. γυκός	4. άλλο
19. 1. αγρός	2. αχρός	3. ακρός	4. άλλο
20. 1. γκρεμός	2. γρεμός	3. κρεμός	4. άλλο
21. 1. γκρινιάζω	2. γρινιάζω	3. κρινιάζω	4. άλλο
22. 1. γρύλος	2. γκρύλος	3. χρύλος	4. άλλο

40. Διάκριση συμφωνικών συμπλεγμάτων

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	18 32,1%	16 10,1%	34 89,5%	68 27,0%
1		1 ,6%		1 ,4%
2	4 7,1%	3 1,9%		7 2,8%
3	2 3,6%	5 3,2%		7 2,8%
4	5 8,9%	5 3,2%		10 4,0%
5	4 7,1%	4 2,5%		8 3,2%
6	3 5,4%	5 3,2%		8 3,2%
7	1 1,8%	3 1,9%	1 2,6%	5 2,0%
8	1 1,8%	3 1,9%		4 1,6%
9		2 1,3%	2 5,3%	4 1,6%
10	1 1,8%	5 3,2%		6 2,4%
11		5 3,2%	1 2,6%	6 2,4%
12		6 3,8%		6 2,4%
13	4 7,1%	6 3,8%		10 4,0%
14	2 3,6%	12 7,6%		14 5,6%
15		15 9,5%		15 6,0%
16	2 3,6%	13 8,2%		15 6,0%
17		7 4,4%		7 2,8%
18	3 5,4%	13 8,2%		16 6,3%
19	1 1,8%	16 10,1%		17 6,7%
20	1 1,8%	2 1,3%		3 1,2%
21	3 5,4%	6 3,8%		9 3,6%
22	1 1,8%	5 3,2%		6 2,4%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Ελέγχεται η ικανότητα διάκρισης των συμφωνικών συμπλεγμάτων /tl/ – /θl/, /tr/ – /θr/, /θm/ – /tm/, /ðr/ – /dr/, /gr/ – /γr/ και /gl/ – /γl/ στην αρχή και στο εσωτερικό λέξεων.

Η διασπορά των ποσοστών στην εν λόγω άσκηση είναι τέτοια, ώστε δε διαφαίνεται κάποια τάση όσον αφορά τη συνολική επίδοση. Είναι αξιοσημείωτο πάντως το γεγονός ότι το υψηλότερο ποσοστό (15,9%) εμφανίζεται στη μηδενική επίδοση, βαθμίδα στην οποία εντάσσονται κυρίως όσοι δεν έλυσαν την άσκηση, ποσοστό που αναλογεί ως επί πλείστον στους τουρκόφωνους (32,1%). Πάντως, ένδειξη σχετική με τη δυσκολία της άσκησης αποτελεί το πολύ μικρό ποσοστό μαθητών που βρίσκεται στις υψηλότερες βαθμίδες επίδοσης (22 σωστούς τύπους: 2,8%, 21 σωστούς τύπους: 4,2%, 20 σωστούς τύπους: 1,4%, 19 σωστούς τύπους: 7,9%), εκ των οποίων η πλειοψηφία ανήκει στην πομακόφωνη ομάδα.

Τα χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζονται στο συμφωνικό σύμπλεγμα /gr/, το οποίο οι συμμετάσχοντες τείνουν να απλοποιούν σε /γr/. Παραθέτουμε αναλυτικότερα τα εν λόγω ποσοστά: **15** → γκρίζος: 29,9% και *γκρίζος: 45,4%, **20** → γκρεμός: 22,7% και *γκρεμός: 49,7%, **21** → γκρινιάζω: 29,9% και *γκρινιάζω: 51,1%. Αντίστοιχα, υψηλότερα είναι τα ποσοστά στους τύπους με /γr/: **16** → γριά: 65,9%, **19** → αγρός: 62,1%, **22** → γρύλος: 64,8%. Επίσης, παρατηρείται απλοποίηση του συμπλέγματος /gl/ είτε σε /γl/ είτε σε κάποιο άλλο σύμφωνο: **17** → Αγγλία: 37,4%, *Αγλία: 12,6% και *Ασία: 12,6%, σε αντίθεση με τα αυξημένα ποσοστά επιτυχίας στο **18** → γλυκός: 71,2%. Κατά συνέπεια διαπιστώνουμε, όπως άλλωστε αναμενόταν, ότι συμπλέγματα τριών συμφώνων προκαλούν αρκετή δυσκολία στο συγκεκριμένο αλλόγλωσσο κοινό. Όσον αφορά τα συμπλέγματα /ðr/ – /dr/ η δυσκολία πάλι αφορά στο φώνημα /d/ το οποίο οι συμμετάσχοντες είτε απλοποίησαν είτε αναπαράστησαν με το /ð/): **11** → άντρας: 53,5% και *άντας: 10,6%, **14** → ντροπή: 37,7% και *δροπή: 21,3%, αλλά **13** → δράκος: 60%.

Υψηλότερη επίδοση σημειώνουν οι μαθητές στα συμφωνικά συμπλέγματα /tl/ – /θl/ και /tr/ – /θr/ με μεγαλύτερη ευχέρεια στα συμπλέγματα με αρχικό σύμφωνο το /t/. Συγκεκριμένα: **2** → Ατλαντικός: 75,8%, **3** → τριάντα: 80,4%, **6** → τρόμος: 68,9%, **8** → τράπεζα: 92% και αντίστοιχα **1** → αθλητής: 69,8%, **4** → θρίαμβος: 74,4%, **5** → θρόνος: 63,4% και **7** → Θράκη: 67,6%.

Άσκηση 41. Ακούω και συμπληρώνω τα γράμματα που λείπουν.

1. __ ρεμίζω	2. __ μίζω
3. _____ γίζω	4. _____ ρίζω
5. _____ τα	6. __ ράτσα
7. _____ τώ	8. __ ρατο
9. _____ βάτι	10. __ ρί
11. _____ κα	12. __ τσιρίκα
13. _____ μμα	14. __ μμα
15. _____ βω	16. __ ρί

1. 1. γκρεμίζω	2. γρεμίζω	3. κρεμίζω	4. άλλο
2. 1. γεμίζω	2. γκεμίζω	3. χεμίζω	4. άλλο
3. 1. σφραγίζω	2. σθραγίζω	3. σαραγίζω	4. άλλο
4. 1. σφυρίζω	2. σθυρίζω	3. φυρίζω	4. άλλο
5. 1. τράτα	2. θράτα	3. κράτα	4. άλλο
6. 1. ταράτσα	2. δαράτσα	3. θαράτσα	4. άλλο
7. 1. κρατώ	2. γρατώ	3. χρατώ	4. άλλο
8. 1. κέρατο	2. γέρατο	3. χέρατο	4. άλλο
9. 1. κρεβάτι	2. γρεβάτι	3. χρεβάτι	4. άλλο
10. 1. κερι	2. γερι	3. χερι	4. άλλο
11. 1. προίκα	2. γρίκα	3. κρίκα	4. άλλο
12. 1. πιτσιρίκα	2. τιτσιρίκα	3. πριτσιρίκα	4. άλλο
13. 1. γράμμα	2. κράμμα	3. χράμμα	4. άλλο
14. 1. ράμμα	2. τράμμα	3. χράμμα	4. άλλο
15. 1. τρίβω	2. τιρίβω	3. τίβω	4. άλλο
16. 1. τυρί	2. θυρί	3. κυρί	4. άλλο

41. Διάκριση συμφωνικών συμπλεγμάτων και απλών συμφώνων

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	10 17,9%	14 8,9%	33 86,8%	57 22,6%
1	5 8,9%	4 2,5%		9 3,6%
2	4 7,1%	1 ,6%		5 2,0%
3	6 10,7%	4 2,5%		10 4,0%
4	6 10,7%	4 2,5%		10 4,0%
5	3 5,4%	3 1,9%	1 2,6%	7 2,8%
6	4 7,1%	5 3,2%	2 5,3%	11 4,4%
7	2 3,6%	7 4,4%	2 5,3%	11 4,4%
8		3 1,9%		3 1,2%
9		2 1,3%		2 ,8%
10		1 ,6%		1 ,4%
11	1 1,8%	3 1,9%		4 1,6%
12		6 3,8%		6 2,4%
13	1 1,8%	7 4,4%		8 3,2%
14	1 1,8%	28 17,7%		29 11,5%
15	7 12,5%	33 20,9%		40 15,9%
16	6 10,7%	33 20,9%		39 15,5%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Εξετάζεται η ικανότητα των μαθητών να διακρίνουν και να αναπαριστούν με τα σωστά γραφήματα τους συμφωνικούς φθόγγους διαφόρων συμπλεγμάτων, όπως και συμφωνικούς φθόγγους σε απλές συλλαβές.

Η επίδοση μισών περίπου μαθητών (50,5%) είναι υψηλή, καθώς βρίσκονται στις ανώτερες βαθμίδες της αξιολογικής κλίμακας (0-16 σωστά συμφωνικά συμπλέγματα ή

σύμφωνα). Αναλυτικότερα, το 13,6% παρουσιάζει 14 ορθούς τύπους, το 18,7% 15, ενώ το 18,2% πέτυχε τη μέγιστη επίδοση. Τα ποσοστά επιτυχίας των υπολοίπων συμμετασχόντων διασπείρονται με σχετική ομοιομορφία στις μεσαίες και κατώτερες βαθμίδες επίδοσης, ενώ το 11,2% που εμφανίζεται ως το ποσοστό μηδενικής επίδοσης διανέμεται είτε στους μαθητές που δεν έλυσαν καθόλου την άσκηση είτε σε αυτούς που παρουσίασαν καθολική αποτυχία στην άσκηση. Οι μαθητές που βρίσκονται στην κατώτατη αυτή βαθμίδα είναι κυρίως τουρκόφωνοι (17,9%), ενώ λιγότεροι είναι οι πομακόφωνοι που είχαν την ίδια επίδοση (8,9%). Αντίστοιχα, η πομακόφωνη ομάδα παρουσιάζει ποσοτική υπεροχή σε σχέση με τους τουρκόφωνους στις βαθμίδες της υψηλότερης ή υψηλότερης επίδοσης. Αναφέρουμε ότι το 20,9% των πομακόφωνων πέτυχε τη μέγιστη επίδοση, ενώ το 10,7% από τους τουρκόφωνους βρίσκονται στην μέγιστη βαθμίδα. Επίσης, στη βαθμίδα των 15 επιτυχιών εμφανίζεται το 20,9% των πομακόφωνων και το 12,5% των τουρκόφωνων, ενώ στη βαθμίδα των 14 επιτυχιών το 17,7% των πομακόφωνων και το 1,8% των τουρκόφωνων. Από τα ανωτέρω αποτελέσματα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι οι τουρκόφωνοι είναι ίσως λιγότερο εξοικειωμένοι με τους συμφωνικούς φθόγγους της ελληνικής όπως και με τη γραφηματική αναπαράστασή τους.

Από την επιμέρους ανάλυση διαφαίνεται και εδώ η δυσκολία των μαθητών σε συλλαβές αποτελούμενες από συμφωνικό σύμπλεγμα τριών συμφώνων, καθώς ο αριθμός των επιτυχόντων είναι μικρότερος στις σχετικές περιπτώσεις, π.χ.: **1** → *γκρεμίζω*: 65,2%, **3** → *σφραγίζω*: 59,1%. Μάλιστα, όπως και στην προηγούμενη άσκηση, αρκετοί μαθητές απλοποίησαν το σύμπλεγμα /gr/ του τύπου *γκρεμίζω* παράγοντας το σύμπλεγμα /gr/: **γρεμίζω*: 22,3%. Παρόμοια είναι τα ποσοστά των επιτυχόντων στο σύμπλεγμα δύο συμφώνων /sf/: **4** → *σφουρίζω*: 62,5%. Αντίθετα, πιο αυξημένα εμφανίζονται τα ποσοστά των επιτυχόντων σε συλλαβές με συμφωνικά συμπλέγματα δύο συμφώνων /tr/, /kr/, /pr/ και /gr/: **5** → *τράτα*: 74,8%, **15** → *τρίβω*: 78,5%, **7** → *κρατώ*: 84,5%, **9** → *κρεβάτι*: 92,2%, **11** → *προίκα*: 77,2% και **13** → *γράμμα*: 88,2%. Ως εκ τούτου, αφενός δεν επιβεβαιώθηκε η αναμενόμενη σύμφωνα με προηγούμενες μελέτες τάση για ανάπτυξη φωνηέντων εντός συμφωνικών συμπλεγμάτων, αφετέρου, τα ποσοστά στις υπόλοιπες απαντήσεις (2 και 3) είναι χαμηλή σε όλες τις περιπτώσεις και μάλλον δείχνει ότι οι μαθητές δεν συγχέουν τους υπό εξέταση συμφωνικούς φθόγγους με άλλους συναφείς: π.χ. **7** → *κρατώ*: 84,5%, **γρατώ*: 1,2%, **χρατώ*: 0% και *άλλο*: 14,3%. Η τάση αυτή δεν επιβεβαιώνεται ούτε στις συλλαβές αποτελούμενες από απλό σύμφωνο και φωνήεν: π.χ. **10** → *κερί*: 74%, **γερί*: 0,6%, **χερί*: 0,6% και *άλλο*: 24,9%.

Άσκηση 42. Ακούω και συμπληρώνω τα γράμματα που λείπουν.

1. _ λ _ φι	2. _ λ _ φαντας
3. _ λλ _ ζει	4. β _ λ _ ζει
5. _ _ νικά	6. _ _ ναίκα
7. _ _ φτές	8. _ _ _ τές
9. _ _ σές	10. _ _ σέτα
11. _ π _ μένει	12. _ π _ μενε

1. 1. ελάφι	2. αλάφι	3. άλλο
2. 1. ελέφαντας	2. αλέφαντας	3. άλλο
3. 1. αλλάζει	2. ελάζει	3. άλλο
4. 1. βελάζει	2. βαλάζει	3. άλλο
5. 1. γενικά	2. γινικά	3. άλλο
6. 1. γυναίκα	2. γενέκα	3. άλλο
7. 1. κεφτές	2. κιφτές	3. άλλο
8. 1. καυτές	2. καφτές	3. άλλο
9. 1. κεςές	2. κασές	3. άλλο
10. 1. κασέτα	2. κεςέτα	3. άλλο
11. 1. επιμένει	2. επεμένει	3. άλλο
12. 1. επέμενε	2. ιπίμενε	3. άλλο

42. Φωνηεντικοί φθόγγοι και απλά φωνήεντα

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	9 16,1%	13 8,2%	33 86,8%	55 21,8%
1	4 7,1%			4 1,6%
2	6 10,7%	2 1,3%		8 3,2%
3	9 16,1%	3 1,9%		12 4,8%
4	2 3,6%	2 1,3%		4 1,6%
5	3 5,4%	2 1,3%		5 2,0%
6	2 3,6%	6 3,8%		8 3,2%
7	4 7,1%	2 1,3%	5 13,2%	11 4,4%
8	1 1,8%	5 3,2%		6 2,4%
9	1 1,8%	10 6,3%		11 4,4%
10	1 1,8%	21 13,3%		22 8,7%
11	13 23,2%	77 48,7%		90 35,7%
12	1 1,8%	15 9,5%		16 6,3%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Ελέγχεται η ακουστική ικανότητα των μαθητών να διακρίνουν όπως και η ικανότητα να αναπαριστούν σωστά φωνηεντικούς φθόγγους, καθώς και τα συστατικά απλών συλλαβών.

Από τα αποτελέσματα της συνολικής επίδοσης προκύπτει ότι οι εν λόγω μαθητές δυσκολεύονται λιγότερο στην διάκριση και αναπαράσταση φωνηεντικών φθόγγων, καθώς η πλειοψηφία συγκεντρώνεται στις υψηλότερες βαθμίδες της αξιολογικής κλίμακας (0-12 σωστές απαντήσεις). Ειδικότερα, 10 σωστά φωνήεντα σημείωσε το 10,3% των μαθητών και 11 σωστά φωνήεντα το 42,1%. Τη μέγιστη επίδοση (12 σωστές απαντήσεις) πέτυχε μόνο το 7,5%. Τα χαμηλό αυτό ποσοστό οφείλεται στην δυσκολία που συνάντησαν οι συμμετάσχοντες σε μία συγκεκριμένη περίπτωση (8 → *καυτές*: 14,6%). Ας σημειωθεί, ωστόσο, ότι η δυσκολία των μαθητών εντοπίζεται κυρίως στη γραφηματική αναπαράσταση και όχι στην προφορά της διφθόγγου. Από τους 164¹⁶ μαθητές που συμπλήρωσαν τη λέξη, τον τύπο **καφτές* σημείωσαν οι 101 (61,6%), γεγονός που δείχνει ότι αντιλαμβάνονται τη συμφωνική προφορά του δεύτερου στοιχείου της διφθόγγου, αλλά όχι και τη γραφηματική απόδοσή του. Όσον αφορά τη συνολική επίδοση των δύο υπό εξέταση ομάδων, διαπιστώθηκε και εδώ υπεροχή των πομακόφωνων έναντι των τουρκόφωνων. Αναφέρουμε ότι το 13,3% και το 48,7% των πομακόφωνων σημείωσε 10 και 11 σωστές απαντήσεις αντίστοιχα, ενώ στις ίδιες βαθμίδες επίδοσης βρίσκεται αντίστοιχα το 1,8% και το 23,2% των τουρκόφωνων. Σε γενικές γραμμές οι τουρκόφωνοι εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά στις κατώτερες βαθμίδες επίδοσης και επιπλέον πλειοψηφούν στη βαθμίδα της μηδενικής επίδοσης σε σύγκριση με τους πομακόφωνους (τουρκόφωνοι: 16,1% και πομακόφωνοι: 8,2%)¹⁷.

Στις υπόλοιπες περιπτώσεις, με εξαίρεση, όπως ήδη αναφέραμε, τη λέξη *καυτές* (8), η επίδοση είναι ιδιαίτερα υψηλή, καθώς τα ποσοστά των επιτυχόντων ξεκινούν από 84% (2: *ελέφαντας*) και φτάνουν το 93,7% (1: *ελάφι*). Τέλος, πολύ μειωμένα είναι τα ποσοστά ανά περίπτωση που αναλογούν στην *απάντηση 2*, σε αντίθεση με τα ποσοστά που αναλογούν στην *απάντηση 3* (*άλλο*). Για παράδειγμα στα παραδείγματα 6 και 4 τα ποσοστά διαμορφώνονται ως εξής: 6 → *γυναίκα*: 90,9%, **γενέκα*: 1,1%, *άλλο*: 8% και 4 → *βελάζει*: 87,1%, **βαλάζει*: 0,6% και *άλλο*: 11,7%.

¹⁶ Στο 8 εμφανίζονται και τα περισσότερα κενά (50), γεγονός σε ένα βαθμό ενδεικτικό της δυσχέρειας που προκάλεσε ο τύπος *καυτές*.

¹⁷ Σημειώνουμε ότι τα ποσοστά αυτά αφορούν κυρίως όσους δε συμμετείχαν στην επίλυση της εν λόγω άσκησης.

Άσκηση 43. Βάζω τελικό -ν όπου χρειάζεται και διαβάζω το κείμενο.

1. Πήγε 1. στη___ Κομοτηνή και είδε 2. το___ Πέτρο και 3. τη___ Κατερίνα.
 2. Αντώνη, 4. τη___ ξέρεις 5. τη___ Τανσού;
 3. Η Αϊσέ μένει με 6.το___ παππού και 7. τη___ γιαγιά της.
 4. 8. Το___ Μάιο 9. δε___ κατάφερε να περάσει τις εξετάσεις, αλλά ξαναέδωσε το Σεπτέμβριο και έγραψε αρκετά καλά.
 5. Τα παιδιά συνάντησαν 10. το___ Δημήτρη και 11. το___ Κώστα 12.στη___ πλατεία.

1.	1. στην Κομοτηνή	2. στη Κομοτηνή
2.	1. τον Πέτρο	2. το Πέτρο
3.	1. την Κατερίνα	2. τη Κατερίνα
4.	1. την ξέρεις	2. τη ξέρεις
5.	1. την Τανσού	2. τη Τανσού
6.	1. τον παππού	2. το παππού
7.	1. τη γιαγιά	2. την γιαγιά
8.	1. το Μάιο	2. τον Μάιο
9.	1. δεν κατάφερε	2. δε κατάφερε
10.	1. το Δημήτρη	2. τον Δημήτρη
11.	1. τον Κώστα	2. το Κώστα
12.	1. στην πλατεία	2. τη πλατεία

43. Προσθήκη ~ παράλειψη του τελικού -ν

	Μητρική γλώσσα			Σύνολο
	Τουρκόφωνοι	Πομακόφωνοι	Ελληνόφωνοι	
0	11 19,6%	22 13,9%	13 34,2%	46 18,3%
3	1 1,8%		1 2,6%	2 ,8%
4	1 1,8%			1 ,4%
5	3 5,4%	2 1,3%		5 2,0%
6	1 1,8%	2 1,3%	2 5,3%	5 2,0%
7	3 5,4%	8 5,1%	3 7,9%	14 5,6%
8	8 14,3%	25 15,8%	3 7,9%	36 14,3%
9	19 33,9%	76 48,1%	9 23,7%	104 41,3%
10	4 7,1%	10 6,3%	4 10,5%	18 7,1%
11	1 1,8%	6 3,8%	3 7,9%	10 4,0%
12	4 7,1%	7 4,4%		11 4,4%
Σύνολο	56 100,0%	158 100,0%	38 100,0%	252 100,0%

Ελέγχεται η γνώση των κανόνων που καθορίζουν την προσθήκη ή την παράλειψη του τελικού -ν. Τα άρθρα στα οποία πρέπει να προστεθεί το τελικό -ν είναι εννιά, ενώ τρία τα άρθρα στα οποία πρέπει να απουσιάζει.

Περισσότεροι μαθητές (44,4%) συγκεντρώνονται στη βαθμίδα των 9 σωστών απαντήσεων, ενώ το αμέσως υψηλότερο ποσοστό (15,4%) ανήκει στους μαθητές που είτε συμπλήρωσαν είτε παρέλειψαν το -ν σε 8 περιπτώσεις. Η σχετική αυτή επιτυχία είναι πλασματική, καθώς στην άσκηση δε συμπεριλαμβάνεται ίδιος αριθμός άρθρων που να επιδέχονται και άρθρων που να μην επιδέχονται το τελικό -ν. Επιπλέον, όπως αναφέραμε οι περιπτώσεις στις οποίες θα έπρεπε να προστεθεί το άρθρο είναι 9, οπότε είναι πιθανόν ότι το 44,4% των συμμετασχόντων πρόσθεσε σωστά το -ν αλλά απέτυχε στις περιπτώσεις παράλειψής του. Κατά συνέπεια, και όπως θα δειχθεί από την επιμέρους ανάλυση, οι μαθητές ως επί το πλείστον προσέθεταν αδιακρίτως σε όλα τα άρθρα το τελικό -ν. Οι μαθητές που θα μπορούσαμε να πούμε ότι γνωρίζουν τους κανόνες προσθήκης ή παράλειψης του -ν είναι μόνο όσοι πέτυχαν τη μέγιστη επίδοση, με 12 σωστές συμπληρώσεις ή παραλείψεις του τελικού -ν (5,1%).

Το παραπάνω συμπέρασμα πιστοποιείται από την αποτυχία στις περιπτώσεις παράλειψης του -ν: **7** → *τη γιαγιά*: 18,2%, αλλά **την γιαγιά*: 81,8%, **8** → *το Μάιο*: 33,7% αλλά **τον Μάιο*: 66,3%, **10** → *το Δημήτρη*: 19,9% αλλά **τον Δημήτρη*: 80,1%. Αντίθετα, οι μαθητές φαίνεται να γνωρίζουν τις περιπτώσεις παρουσίας του -ν, καθώς τα ποσοστά στα σχετικά παραδείγματα είναι υψηλά και κυμαίνονται από 81,8% (**4**: *την ξέρεις*) έως 95,6% (**3**: *την Κατερίνα*). Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών απλώς συμπλήρωσε σε όλες τις περιπτώσεις το τελικό -ν.